

LUCEAFĂRUL

ANUL VI — Nr. 20 (133) — 21 DECEMBRIE 1963

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

Apare sâmbăta, la două săptămâni — 12 PAGINI — 1,50 lei



BRODERIE DE IARNA — Fotografia A. PERCEK

PÎNZĂ

Aveam o pinză și-o tăiam tăcut,
Cu încântare și îndemănare.
Unii-ntrebau: ce vrea să facă oare?
Și-au dat cu zarul. Și n-au priceput.

Și pe cadrane, orele uimirii
rotite-n dreapta, către pinza mea:
— Iși va croi cămașa fericirii.
Stați să vedem când și-o va încerca.

Și timpul s-a făcut atunci mai larg,
și alții îndrăzniră să se-ndemne:
— E-o pinză demnă de-a sta sus. Pe semne,
el își croiește pinza de catarg.

Și întrebările purtau în ele
frumoase țileuri. Unul spuse clar:
— E-o pinză purpurie. Așadar,
își face omul, viselor, drăpele.

Nu auzeam nimic. Ca la-nceput,
cu inima la fel de pătimășă,
pentru catarg, drăpele și cămașă,
avînd o pinză, o tăiam tăcut.

Al. Andritoiu

IARNA

Veni și iarna, transpirînd. Plutea
o albă pasăre-ntre zi și noapte
cu două aripi către două inimii
și fiecare arînd departe.

Te uită, visele, acum la mal,
parcă rînesc să-și amintescă bine
de brațele-mi, de ritmul dulce-al lor,
zvicnit în palme, poruncit în suflet.

Și luna chiar-una, strească-n lac
iar alta, umbră-a ei pe bolta serii,
îmi amintesc de gemeni ochii mei
care privesc în ape reci neantul.

De-acum (mi-am zis) în gheață va dormi
docila barcă, zveltă ca o fată,
— va sta cum stau insectele-n cleștar
păstrînd armonio visele-elitre.

Aș fi putut, cînd încă se vislea,
să iau, spre mal, cu mine, luna-n barcă,
dar am uitat. Și-acum e prea tîrziu
și prea e alb. Iar luna arde-n gheață
ca o pecele-n vechile hîrtii.

O ȘCOALĂ A TALENTELOR

În zilele de 14, 15 și 16 decembrie a.c. a avut loc la Bacău o consfătuire a cercurilor literare din Moldova, organizată de biroul Uniunii Scriitorilor din R.P.R., în colaborare cu Casa centrală a creației populare. Un număr de peste 150 de membri ai cercurilor literare din regiunile Suceava, Iași, Bacău și Galați, au participat la această consfătuire. De asemenea, au luat parte la lucrări un număr însemnat de scriitori, de redactori ai publicațiilor centrale etc...

Discuțiile consfătuirii au fost purtate pe marginea referatului prezentat de tov. Pop Simlon, secretar al Uniunii Scriitorilor, și a celor patru informări susținute de reprezentanții cercurilor literare din regiunile respective. Au fost dezbătute probleme privind activitatea cercurilor literare, creația tinerilor scriitori, orientarea lor ideologică și artistică.

În încheierea discuțiilor, au vorbit tovarășul Gheorghe Roșu, prim secretar al Comitetului regional de partid Bacău, și tovarășul Marcel Breslașu, membru în biroul Uniunii Scriitorilor.

Participanții la consfătuire au dezbătut apoi probleme de creație în seminariile organizate pe genuri, au vizitat obiective importante din regiunea Bacău și au citit din lucrările lor la cele peste 20 de seșiori literare.

Fenomenul e cel puțin emoționant. În condițiile orînduirii noastre socialiste, talentul se realizează, se împlinește necontenit, preocupările literare ale tinerilor se situează la un nivel tot mai înalt. Terenul fertil, creat prin grija partidului, dă astăzi roade din plin. Nu numai numele care încep să se consacre demonstrează aceasta, ci și nivelul general al activității și preocupărilor din cercurile literare.

Consfătuirea cercurilor literare din Moldova a luat în discuție probleme importante și actuale, privind orientarea și dezvoltarea tinerelor talente din această parte a țării.

Asemenea consfătuiri au devenit, pentru conducerea Uniunii Scriitorilor, o modalitate curentă de a desfășura eficient munca de promovare și creștere a noilor talente. Ele fac parte din acțiunile întreprinse de Uniunea Scriitorilor pentru traducerea în viață a sarcinilor trasate de către conducerea partidului la Conferința pe țară a scriitorilor. La Constanța și Ploiești, întrunind membrii cercurilor literare din regiunile respective, la Lipova pe plan interregional, iar acum la Bacău, unde au participat membri ai cercurilor literare din toată Moldova, aceste consfătuiri și-au dovedit cu prisosință utilitatea, constituind un bogat schimb de experiență, un bine venit prilej de dezbateri a problemelor creației artistice, a mijloacelor de îndrumare și a aspectelor cu caracter organizatoric.

Prin numărul însemnat de tineri scriitori, care s-au ridicat din mijlocul lor, cercurile literare s-au dovedit a fi o bună școală de formare și educare a talentelor. Bineînțeles, nu trebuie sperat că toți cei care se află la un moment dat într-un cerc literar, vor deveni scriitori. Dar faptul că înșiși începătorii își pun astăzi, în țara noastră, probleme de exigență artistică, faptul că discuțiile pe marginea lucrărilor literare aduse în dezbateri capătă din ce în ce mai mult un caracter științific, faptul că gradul de cultură al participanților se află în necontenită creștere, îndreptățește preocuparea Uniunii Scriitorilor de a găsi forme de îndrumare cât mai eficiente. Ajutorul dat de scriitori cu experiență cercurilor literare, atenția pe care o acordă debutanților redacțiile revistelor literare, numărul însemnat de volume de debut aparute în colecția „Luceafărul” dovedesc climatul favorabil dezvoltării impetuoașe a talentelor.

La Bacău, în sala de ședințe a Sfatului Popular Regional — sala în care de obicei se string, pentru a dezbate problemele curente ale construcției socialiste, deputații regiunii — 150 de oameni, mai ales tineri, au venit din toată Moldova, aducînd cu ei plăcuta povară a anilor de ucenicie literară: aspirațiile, căutările, frământările. Este caracteristic pentru fenomenul literar din țara noastră faptul că tema principală, dezbătută de acești începători într-ale scrisului, a fost aceea a exigenței ideologice și artistice. Lupta pentru însușirea și stăpînirea artei scrisului, pentru înfățișarea cât mai veridică a realității înconjurătoare, concomitent cu largirea posibilităților de expresie literară, a constituit obiectul principal al dezbaterilor.

Aprecînd importanța și nivelul la care s-a desfășurat consfătuirea, tovarășul Gheorghe Roșu, membru al C.C. al P.M.R., prim secretar al Co-

mitetului regional de partid Bacău, a spus în cuvîntul său: „Astăzi, de la tribuna acestei consfătuiri, a răsunat nu o dată entuziasmul, căldura sincerității, și hotărîrea de a milita cu fermitate pentru puritatea ideologică a scrierilor literare. Această aderență a dvs la spiritul nou al creației artistice, și-a găsit și pînă acum expresia în ceea ce are mai valoros creația dvs literară. Este necesar să vă dăruiți și de aici înainte cu aceeași dragoste cauzei nobile a literaturii realist-socialiste, chemată să reflecte noul în plenitudinea și splendoarea sa. Poezia noastră, schița, nuvela, teatrul trebuie să fie întotdeauna pătrunse de partinitate, de patriotism fierbinte, să ogîndească o dăruire a poetului, prozatorului, dramaturgului cauzei construcției socialiste. Expresia cea mai înaltă, cea mai deplină a acestei dăruiri își găsește realizarea în comunicarea sentimentului de recunoștință și dragoste pentru partid, pentru patria socialistă, pentru eroica noastră clasă muncitoare, pentru harnica noastră țărănie colectivă”.

Referatele prezentate din partea celor patru regiuni, ca și dezbaterile care au urmat, au pus în discuție aspecte importante din strădania pentru însușirea măiestriei artistice, pentru cunoașterea dialectică a vieții noastre tot mai complexe, pentru descoperirea și reflectarea trăsăturilor esențiale ale omului nou. Ele au analizat de asemenea modul cum membrii cercurilor literare răspund cu precădere comenzi sociale din regiunile în care activează, nevoilor misiunii artistice de amatori, cum înfățișează în lucrările lor aspecte caracteristice transformărilor petrecute în conștiința oamenilor, o dată cu victoria definitivă a socialismului în patria noastră.

O problemă amplu dezbătută a fost aceea a justei folosiri a condițiilor materiale pe care le are la dispoziție activitatea literară din regiuni. Este vorba mai ales de culegerile de literatură editate de casele regionale ale creației populare. Acestea nu întru-nesc întotdeauna materiale literare la un nivel artistic corespunzător iar, în unele cazuri, în loc să promoveze cititorii multe nume noi din rîndurile membrilor cercurilor literare, recurg la soluția comodă de a republica lucrări aparținînd scriitorilor consacrați. Se simte nevoia unei mai atente îndrumări în ceea ce privește editarea acestor culegeri, care trebuie să promoveze în paginile lor talentele din regiune, constituind un stimulente pentru activitatea cercurilor literare. De asemenea, amploarea pe care a căpătat-o mișcarea literară în regiuni, noile forme de activitate și de îndrumare, reclamă o îmbunătățire a regulamentului de funcționare al cercurilor literare. Un rol activ trebuie să capete comisiile regionale de îndrumare.

Acestea sînt cîteva dintre problemele ridicate la consfătuirea cercurilor literare din Moldova, consfătuire fructuoasă care, prin roadele ei, recomandă organizarea unor acțiuni asemănătoare și în alte regiuni ale țării. Vom reveni pe larg, în numerele viitoare, asupra unor probleme discutate la această consfătuire, unde „Luceafărul” s-a simțit prezent printr-o bună parte dintre participanții al căror nume a văzut pentru prima oară lumina tiparului în paginile lui.

NUMĂRUL DE ANUL NOU
AL REVISTEI NOASTRE
VA APARE MARȚI
31 DECEMBRIE 1963

Un deosebit interes a produs o carte aparent „rece” și „uscată” cu coloane de cifre: „Anuarul Statistic al R.P.R.-1963”, epuizat în cteva ore. La o anchetă sumară, ilbrarii au răspuns că printre primii solicitanți s-au numărat literații, dar fiind tabloul vast și sintetic pe care-l comunică volumul, stîrnind asociația imediată cu imaginile poetice ale realității...

Revista „Studii și cercetări de istorie literară și folclor” (nr. 2) publică studiul „Caragiale, omul și opera” semnat de G. Călinescu. Dintre articolele dedicate temei „Caragiale” (pe care revista o dezbate în numărul citat): „Caragiale și satiricii ruși”, de M. Novicov, și „Caragiale, maestru al genului scurt”, de T. Virgolic.

Repartite pe țări, traduceri din literatura universală, ce vor fi tipărite de Editura pentru literatură universală în 1964, cuprind un tablou foarte variat. Alături de cărți contemporane scrise de autori puțin cunoscuți la noi, dar reprezentativi și incisivi în critica pe care o fac societății lor, clasiici sînt prezenți în număr foarte mare, ceea ce îndreptățește pentru cititorul nostru cunoașterea dezvoltării istorice a literaturii diverselor popoare. Printre poezii străine care vor apare în traducere românească, menționăm scrierile spaniole, pe Antonio Machado, cu un volum de „Poeme”, asemenea pe Rafael Alberti. Din poezia italiană, semnalăm un volum de „Sonete” ale lui Petrarca. Este prevăzută și publicarea unei „Antologii a poeziei cehe și slovac”. Din germană, vom găsi în vitrine anul viitor, „Cintecul Niebelungilor”. Poemul „Omul” al lui E. Mejslăitis — distins cu premiul Lenin pe 1961 — una din operele cu care se mîndrește literatura sovietică, va putea fi de asemenea citit în curînd în traducere românească.

Proza italiană modernă ne va fi înfățișată, între altele, prin Italo Calvino cu „Cavalerul inexistent”, Mario Tobino cu „Organizația clandestină”, romane dintre cele mai reprezentative ale literaturii de azi. (Mai puțin fericită este punerea în program a romanului „Balada levantină”, atrăgător dar nu prea consistent, al scriitoarei F. Cialente).

Secțiunea de Literatură a Revistei de filologie romanică și germanică nr. 1/63 cuprinde studiile „Clasicii marxism-leninismului despre literatura franceză” de Ion Brăescu. „Notiunea de „realism” în critica italiană” (De la romantici la veriști), de Nina Facon și „Primul război mondial în proza antimilitaristă germană”, de Hertha Perez.



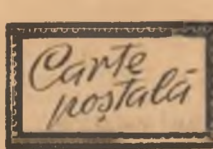
Patru opere dramatice ale lui Pușkin „Cavalerul oar”, „Mozart și Salieri”, „Oaspetele de piatră”, „Ospăd în timp de ciumă” — sub titlul general de „Mici tragedii” — formează conținutul unui nou volum pușkian în românește.

Citeva volume de studii de literatură străină vor apare în anul 1964, din care reținem: volumul al treilea din „Studii italiene” de Al. Balaci și „Introducere în literatura sudamericană” de Fr. Păcuraru.



LINIȘTE DE IARNĂ

Fotografia: Dr. A. PERCEC



Tov. Red. șef.

Bine-nțeles să nu-ți mai amintesci despre mine. De asta mă înlocuiești cu un scriitor de carte postals. În genul ăsta epistolar văd că tot îți fac imunități și, mai îndreptățit ca mine să-ți fie făcut, sînt sigur că nu există ulmanii. Bine domnule, bine, dacă nu eu, a exclamă în legătură cu tine, că ești un geniu? Adu-ți aminte bine: acum salvezezeze ani. Posibil ca figura mea să nu-ți mai amintesci, dar exclamă, în orice caz. Îți va aduce aminte de buzele de pe care ea a țîșnit. Nici nu-ți vine să crezi, nu-i așa, că un om, în fața lui întins, aceluia de salvezezeze ani într-una că ești un senlu. Si nu un om oarecare, ci unul care l-a apucat și pe Chendi la cateneaua asta. Un om respectabil, venerat de toți, și puțin de fapt la masă, atunci cînd sînt nevoia să se întretină cu un om de societate. Și, ceea zăi-mai grav, a că, nu numai că nu-ți închipui, dar și el nu te mai

să-ți. Păi, de ce? Ca să nu îți tapat?... Păi, la catene, cine se lasă tapat și cel în ciștiș. La cafeana, în schimbul unui tan de bere poți deveni scîpin pe jumătate din filosofia nimii... Cîndat mai ești, înțarță-mă că-mi permit să-ți spun așa, dar tu o spune un om bătrîn, care acum salvezezeze ani a afirmat-o sus și tare că ești un geniu. De asta, îmi permit să-ți astăzi să-ți spun că nu e bine să fii cîndat. Pe cuvînt că nu e bine. Am auzit-o chiar de la un pu-blicist de seamă, de eu-rînd, care-și făcea, aulin, critica în gura mare, spunînd despre un confrate de-al tău: „Da, e adevărat că l-am lăudat, dar eu nu mi-am dat seama că are cludăjenii; e o lipsă a mea că n-am observat la el tocmă cludăjenile”. Ei vezi te-nseamnă să-ți cîndat?... Dal naștere la autoritățile de feul acesta din partea unor oameni care ti-au vrut binele și te-au lăudat pînă n-au mai putut... Asta-îi un ziarist de seamă, souna cîndva că nului societății numai la cafeana îi poți răsi. Și zău că avea dreptate. Vezi, știu eu, vă duceți, cum se spune, „pe teren”, stați de vorbă cu unii și cu alții „în procesul muncii”. Păi nu-i greșit lucrul ăsta ab inițio?... Ce, cu omul cînd muncește poți sta de

vorbă cu lumea?... Omul rare-și are pînă peste cap treburile lui, mai stă de vorbă cu tine?... Tot la cafeana, habuțu, tot la cafeana găsești cu cine schim-ba o parolă cu lumea... Aici personajele, azei conflictice... tite, numai ală-tăfieri am auzit un dramaturg spunînd despre altul în gura mare că e un zero. Vezi, spune-mi dacă găsești pe teren oamnei capabili să declanșeze con-pări. Păi, tu, tu ne omiți cu totul... Mai mult decît atîta, nu normal că te omiți, dar ne și ignori. Da, ne ignori, și-am să-ți dau un exemplu să rămiți păi: chiar la revista ta, unde trimiți săptămîna de săptămîna de mă usuc, mi-au răspuns la poșta redacției de unspre-zece ori la rubrica „mai trimiteți...”. A douăspre-zece oară mi-au răspuns la „decamdată nu...”. Păi se poate una ca asta, tov. red. șef?... Așa vă înle-tessează pe voi scării tim-pilor debutanți?... Le dati cu pliorul?... Păi al no-toc de faptul că n-ai căl-cat prin cafeana, că ti-o spuneam eu de la obraz?... Așa vă faceți datoria, vă să zici?... Așa vă purtați cu începătorii... Hai! Hai! Îmi pare rău că acum salvezezeze ani te-am de-clanșat genul și m-am con-siderat omul care ti-a pus condolu în mîni... Și uite, totuși, cînd îmi amintesc de aceste lucruri nu pot să nu devin senti-mental și să nu le țin. Si nu pot crede că nu te vei gîndi la un clubuc cît de mic și pentru mine. Doar sarcina revistei voas-tre este să încurajeze în-cepătorii, nu?... Nu pot crede că nu vei ține seama de acest important obiectiv pe care-l aveți... Al tău din toată inima S. Tîlpu p. conf.: C. LEU

G. COȘBUC: Comentariu la „Divina comedie”

Apărînd recentă a comentariului lui George Coșbuc la „Divina Comedie” se încadrează în mod meritoriu în ansamblul pregătirilor pe care cercetătorii literari din țara noastră, alături de iubitorii de literatură din lumea întreagă, le fac în vederea sărbătoririi, în 1965, a șapte veacuri de la nașterea „primului mare poet modern al lumii”, Dante Alighieri.

Cartea se impune, înafie de toate, datorită strădăniei realizatorilor ei de a face populară o operă de profundă erudiție, care, în alte condiții, necesitînd tomenice cunoștințe teologice, astronomice și filozofice medievale, ar fi rămas accesibilă unui număr cu totul restrîns de cititori.

Ne referim, spunînd acestea, la prefața lui Alexandru Balaci, care pune în lumină chipul celor două personalități — a ilustrului trecîntist italian și cel al înflăcăratului său admirator, George Coșbuc — și la studiul introductiv în care cercetătorii Alexandru Dușu și Titus Pirvulescu ne oferă pe larg și explicit cheia înțelegerii acestui comentariu.

Studiul lui Coșbuc, rod al unei munci neîntrerupte de ani de zile, este o operă de vastă erudiție și în același timp, de un pronunțat caracter polemic. Scriitorul se războiește cu toți comentatorii „Divinei Comedii” de la Dante încoace, ridicînd adesea tonul polemicii pînă la note de surprînzătoare violență. Pentru Coșbuc, pasionat și constant admirator al operei lui Dante, fiecare eroare de comentariu, fiecare abateră de la litera ilustrivei epopei echivalează cu profanarea lui Dante însuși.

Constatănd, pe de o parte, că stabilirea de către diferiții comentatori a anului 1300 ca an al viziunii dantești — scotînd după calendarul actual — duce la o serie de nepotriviri între diversele date și evenimente calendaristice existente în mod real în secolul al treisprezecelea și evenimentele menționate de Dante pe de altă parte, și în nici un caz un scriitor de prestigiu ca Dante nu și-ar fi permis asemenea abateri, Coșbuc deduce logic că anul considerat de comentatori ca an al viziunii, este, fără îndoială altul decît 1300. După îndelungate și complicate calcule și raționamente, scriitorul găsește, într-adevăr, că anul viziunii este 1300, dar scotînd de Dante în stilul florentin, ceea ce, în calendarul actual, corespunde anului 1298 al erei noastre.

Două elemente de bază definesc în mod pregnant altă metoda de cercetare, cit și factura, orientarea spiritului critic cobucian, și anume: faptul că scriitorul se dezbracă cu curaj de orice tradiție, oricî de înrădăcinată, în privința interpretării operei dantești, considerînd valabile numai datele pe care însuși poemul lui Dante le furnizează și, în al doilea rînd, permanenta grijă a autorului de a evita pura erudiție, punînd permanent în evidență consecințele pe care o atare răsturnare a cronologiei le va avea asupra înțelegerii conținutului poemului, precum și asupra cunoașterii personalității lui Dante.

Infîrmînd unele critici mai vechi, grăbite și neîntemeiate, aduse comentariului de puțîni cercetători care l-au cunoscut, volumul apărut, rod al unei îndelungate munci de cunoaștere, înțelege și apreciere critică din partea cercetătorilor noștri literari actuali, înseamnă, înainte de toate, o recunoaștere a importanței acestei contribuții la îmbogățirea studiului dantesc.

Adriana Vancea

DICTIONARUL DIALECTULUI AROMIN

În Editura Academiei R.P.R. a apărut de curînd o dintr-o serie de lucrări de lingvistică românească. Dictionarul dialectului aro-min — general și etimologic (1264 pag. 36 fotografii originale, 1 schiță și 1 hartă) de prof. Tache Papahagi. Aromina — cunoscută de publicul mare și chiar de unii specialiști și sub numele, nepotrivit, de macedoromînă — este, după daco-romînă, cel mai întîns și mai important dialect al limbii romine. Ruptă de cîteva secole de masa romanică nord-vesteană a daco-rominei de mai trîziu, aromina a avut în cursul timpului o evoluție proprie, ajun-

gînd la o serie de particularități caracteristice, care, fără îndoială, o deosebesc de daco-romînă, dar nu într-o măsură atît de mare încît să ne facă să o considerăm o limbă romanică aparte, cum o socotesc, în ultima vreme, unii lingviști, și nu un dialect al rominei, cum e în realitate. De fapt, așa cum au arătat mai toți specialiștii, romînii și străinii, aroma de astăzi nu este altceva, în structura ei generală, decît o stare mai veche, o fază intermediară, a evoluției limbii romine. Situația aceasta face ca ea să aibă o importanță specială pentru studiul limbii romine, mai ales pentru cercetarea și lămurirea unor probleme de istoria limbii.

În afară de o serie de studii și cercetări de specialitate, arominei i-au fost consacrate și cîteva glossare și dicționare, care conțin un material lexic al dialectului bogat și deci, din acest punct de vedere, încă utile. Fiînd alcătuite acum cîteva decenii, după metode depășite azi, și avînd un caracter oarecum parțial și regional, acestea din urmă sînt departe de a cuprinde, în timp și spațiu, tot vocabularul, întreaga bogăție lexicală a arominei. Această lipsă este împlinită acum de dicționarul prof. Papahagi.

Lucrarea conține o introducere de 48 de pagini, în care se dau (pe două coloane, în romînă și franceză) indicații generale asupra aspectelor lingvistice ale dialectului aro-min, unele sumare, dar foarte utile, informații cu caracter folcloric și etnografic, precum și cîteva lămuriri asupra concepției și criteriilor de alcătuire a dicționarului. Ar fi fost cu totul necesar, în această operă introductivă, și o privire generală asupra originii, evoluției și răspîndirii geografice a arominilor — foarte utilă și bine întocmită hartă de la sfîrșitul lucrării nu poate înlocui acest capitol, care ar fi venit de la unu dintre cei mai buni (astăzi, se pare, singurul) cunoscători ai problemelor legate de graiul, folclorul, etnografia și literatura arominilor. Urmărează dicționarul propriu zis (1103 pag.), cuprînzînd, în ordine alfabetică, întreg tezaurul lexical al arominei (pentru fiecare cuvînt se indică sensul, în daco-romînă și în franceză, izvoarele în care apare, însoțite adeseori de bogate citate ilustrative, iar la sfîrșit etimologia, însoțită și ea, cînd e cazul, de explicații și indicații bibliografice), trei indice de cuvînte, alcătuite după origine, și, în sfîrșit, cîteva „lămuriri finale”, o bogată listă bibliografică, 36 fotografii originale, o schiță și o hartă.

În acest fel, dicționarul profesorului Papahagi, rod al unei munci de o viață întreagă, este cea dintîi operă lexicologică de ansamblu, primul dicționar, general și etimologic, al acestui important dialect al limbii romine. Spre deosebire de lucrările lexicografice anterioare, autorul înregistrează, exhaustiv, în cuprîntul dicționarului, tot materialul lexical extras dintr-o extrem de bogată bibliografie (culegeri de folclor, literatură cultă, articole și studii în și despre aromînă, dicționare, glossare, periodice etc.) sau provenit dintr-o largă și adîncită cunoaștere și cercetare proprie a variatelor aspecte ale realității arominești.

Valoarea deosebită pe care i-o conferă caracterul de dicționar-tezaur se adaugă și aceea pe care i-o aduce partea de etimologie, care se remarcă în ea prin informația științifică de asemenea extrem de bogată, prin cunoașterea temeinică a tot ce s-a scris în această privință în literatura de specialitate ca și prin riguroasa metodă de cercetare și interpretare pe care o folosește.

Sînt de reținut apoi numeroasele analogii și concordanțe, de tot felul, cu vechea limbă romînă (daco-romînă) și mai ales cu celelalte limbi balcanice, adeseori și cu cele romanece (italiana, mai ales) și chiar cu limbi de altă origine. Caracterul acesta comparativ acordă și el dicționarului o importanță specială, nu numai pentru filologia românească (și romanică), ci și pentru cea balcanică, uneori chiar pentru lămurirea unor probleme specifice fiecărei limbi balcanice în parte.

Prin marea număr de referințe — unele incluse în cuprîntul citatelor exemplificative — privitoare la viața materială și spirituală a arominilor (locuiri, port, ocupații, jocuri, obiceiuri, frînturi din creația populară, proverbe, zicători etc.) dicționarul oferă bogate și prețioase informații ori sugerii și cercetătorilor în domeniul folclorului, al etnografiei sau al altor domenii învecinate (istoria geografică ș.a.).

Pe de altă parte, deși operă de specialitate, dicționarul poate fi consultat cu folos și de scriitorii și, în general, de către toți oamenii de cultură (daco-romîni și aromîni) pe care-i interesează, într-un fel sau altul, problemele de acest gen.

În ansamblul lui, Dictionarul dialectului aro-min — general și etimologic, încununînd sustinuta și bogata activitate pe care profesorul T. Papahagi a desfășurat-o în domeniul diferitelor aspecte ale vieții sociale a arominilor și, în special, în domeniul graiului acestora, se așează încă de pe acum în rîndul operelor fundamentale ale lingvisticii și, în același timp, ale culturii noastre. Valoarea lui crește, dacă ținem seama că, așa cum afirmă autorul în introducere, „în general în acest dicționar se oglîndește lexicul dialectului aro-min de pînă de la 1912”, perioadă cîreia i-au urmat mari transformări istorice și sociale, care au adus și, în condițiile de azi, continuă să aducă schimbări radicale și în viața arominilor — deci și a graiului lor.

Ion Vasile

cronica literară

Sorin Titel pe care-l urmărim de cîteva ani în paginile revistelor literare este un tînăr prozator cu vocație, cu nimic mai prejos față de alți contrați de generație cități des în articole și cronici. În timp ce unii dintre aceștia, de dragul inovației nu obosesc să caute subiecte cît mai senzaționale, cît mai strănii și cu o complicație etică forțată, Sorin Titel nu încearcă să epateze prin artificii și prin procedee lește din comun. Schițele sale, introductiv apropiate prin gînd și conoare de cele ale lui Vasile Brebeanu, merg în general la sugerarea faptului caracteristic de viață. Personajele n-au o existență numaidect spectaculoasă, iar izbucnirile zgomotoase și declarațiile patetice nu le sînt proprii. Munca ordonează, cu un principiu de bază, activitatea și rostul familiei și suadează unitatea, ca-n schița Dimineața. Mama, muncitoare, e nucleul acestui mic organism social, atentă ca toți ai casei să găsească împăcare și liniște. Cu grijă ei neobosită veghează, protejînd somnul celorlalți, zănu ei de muncă începe din plină noaptea, fără ca prin asta treburile gospodărești să-i reducă orizontul. Căralul lemnelor în casă, fierul laptelui și dușul pantofilor la reparat nu sînt, în această ambianță familiară, mustrele unei vieți mărunte, automatizate, ca în literatura provincială de odinioară. Personalitatea ei degajă o vioacșie și o dispoziție tonică de muncă ce se transmite tuturor. Într-o astfel de ambianță dimineața nu-i zmulge cîmînului pe acești oameni, ci îi atrage spre lucrurile de muncă, ca spre o doua familie. Faptele sînt — după cum se vede — simple, dar ele sînt însuflețite de normele de viață și de relațiile morale de fiecare zi ale omului contemporan. Spontaneitatea trăirilor, izbucnirea bucuriei de viață apar ca trăsături reale ce definesc aceste personaje. Ana (fără fierbințe) nu-și socotește existența năruită pentru că bărbatul ei este un om de nimic. Femeia veghează tăcută, dar nu rosemată, lingă copil. În pat „dormea bărbatul femeii stordînd și gemînd. Intors de la circumă, se trîntise înălțat pe pat, zăpada de pe bocancii putrezii de umezeală se topise, și acum se scurgea pe pătură”. De aceea, tînărul electrician care apare în pragul odăii, cerînd îngăduință să se încălzească la foc, e întîmpinat cu un sentiment de prejuri și afecțiune. O impresionează cămășa bălătuată, rupă la umăr și o coase cu naturalețea cu care ar face acest lucru pentru soțului ei. Îl repară pufoaică, se bucură că poate fi cuiva de ajutor. În timp ce soțul le acoperă vorbele cu horcîțuri, tînărul dă dovadă de o tandreț neambră de nici un gînd urîl. Femeia își dă seama că are în față un om de o structură morală deosebită și, într-o ponnie curată de dragoste îl sărută. Risul femeii izbucnește ca o explozie de bucurie pe care nu o mai poate stăpîni. Scena e ferită de melodramatism, de echivoc și sentimentalism. Sorin Titel inventivează lumea resorturilor morale, a reacțiilor interioare, atent la acele manifestări proprii universului sufletesc al omului zilelor noastre. Personajele trăiesc într-un climat de aspirații care nu le îngăduie compromisuri. Nora (Soacra) este o voluntară, un spirit independent care nu acceptă să-i fie pusă în joc demnitătea. Ar putea să înrîndăvească împreună cu soacra-sa și să aștepte zilele de chemări ale soțului, ascultînd de poveștile acestuia să nu meargă la muncă pe cîmpul colectivizat. Conștiința sa

însă o smulge din starea de vegetare și de somnolență și femeia pleacă fără nici un regret din casa soacrei și a bărbatului. Față de eroii altor contrați ai autorului, cei ai lui Sorin Titel trăiesc din plin bucuria de a face parte dintr-o colectivitate și de a rămîne în tovarășia oamenilor. Tînărul din Onomastica unui adălescînt simte un gol în noua-locuință pentru că în sufletul său, înclt îi rădă adevărată stare de miraj: „Nu aveam pe nimeni în oraș. Părinții mei erau departe; cine oare intrase cu forța în camera mea? Și cum a găsit cheia?... M-am apropiat în virful picioarelor de fereastră și am privit înăuntru, cînduînd să-mi opresc bătaiele inimii. Înăuntru, în camera mea, în singurata mea cameră, era o fată!” Reacțiile tînărului sînt surprinse cu subtilitate, observațiile psihologice sînt de efect. „Primul meu gînd a fost să dau buzna în cameră, să alerg la ea, să cad la picioarele ei... Apoi m-am liniștit. Am privit-o cîteva clipe în tăcere, tremurînd de emoție și m-am gîndit că n-are nici un sens să mă grăbesc. Mi-am trecut mîna peste față și am văzut că sînt neabăzîrit. Mi-am adus aminte că am pe mine o cămășă murdară, pe care nu o schimbasem la timp. M-am uitat la mîinile mele și am văzut că sînt goale. Și mi-am dat seama că în fața unei fete nu poți apărea în nici un caz așa. Fata se sculă de pe scaun. Așteptam să se întoarcă către mine, dar continua să stea întoarsă cu spatele, încît nu puteam să-i văd fața”. Cînd se trezește din această reverie și se vede tot singur, pleacă în dreapta și-n stînga, trece de la un etaj la altul, pentru a căuta un om, o familie. El găsește, acolo unde bate din întimplare la ușă, un prieten, un om, cu care va sărbători împreună onomastica. Faptul simbolizează coeziunea sufletescă dintre oamenii cu adevărat liberi. Apartenența din jur adăpostesc numai aparenți niște necunoscuți ori străini, pentru că oricînd tînărul se poate bucura și încrede în ei ca în niște membri apropiați ai familiei sale. Singurătatea e privită cu o adevărată eroare. E o reacție anti-romantică a autorului împotriva boamei și solitudinii unor eroi din vechea literatură. Societatea noastră este o familie cere-și împarte generos dragostea fiecărui membru al ei, și oamenii se sînt stingheri, ne la locul lor, cînd au sentimentul că nu sînt suficient integrați colectivului uman. „Nu putem trăi singuri — spune Luca. Orice putem face, numai singuri nu putem trăi”. Singurătatea ofilește sufletul. Stoian (din schița Durerea) își găsește liniștea — după moartea soției pe care a iubit-o — în colectivul de muncă unde durerea „ostenită nu va mai avea tîria de acum”. Copacul din schița cu același nume e un simbol care distonează cu sociabilitatea personajelor lui Sorin Titel. Mai degrabă — așa fi văzut ca un simbol al înfloririi lui, devreme ce de el nu se bucură decît păsările cerului. Comparatia dragostei cu pomul singuratic din cîmp este contrarie pledoariei fîrșii a personajelor din volum. Mai densă, cu implicații fine în descriere, este, în schimb, schița

Sorin Titel:

COPACUL

de MARIN BUCUR

Cădura. Bătrînul Tîrlea se sperie, se ascunde, nu vrea să știe că soția îl moare: e totuși manifestă repulsi față de singurătatea care îl amenință de acum încolo.

Mai puțin aici, mai insistînd în alte schițe legate de această idee, apare însă la Sorin Titel dialogul moralizator, predica etică (convorbire dintre mamă și fiu în schița Dimineața). Altădată, adevărurile vieții contemporane sînt simplificate exagerat sau coștite de pitoresc. Neconvingătoare, din cauza schematismului, este schița Darul în care, pentru că fetei, capricioasă, superficială și mondenă, nu-i plac ușile și ferestrele unui bloc, înăuntru, constructor și el, se simte jignit și se decide să-și părăsească iubita. Pericolul vine din direcția sfînticiei și a sablonului. Apropierea, de fapt obișnuită de viață, cu remarcă D. Micu, nu relevă comportări morale definite și emoționante. Undeva dialogul e forțat, iar transformările sufletice prea brusle, stridente, fără o motivare prealabilă. O schiță ca După ploaie se cuvenea să fie mai nuanțată în surprinderea gesturilor. Decizia femeii de a pleca de acasă, pentru că soțul nu-i înțelege vrednicia de colectivistă, necesita o analiză mai profundă. Prea liniare, unele schițe suferă și de idilism și sentimentalism (Sofica, Pe dealul cerului). Indeseori, schița Sofica e precipitată și de un fals pitoresc. Hotărîrea eroinei de a pleca, cînd după moartea soțului ei, la o școală de contabili, îmbărbătută la aceasta de președintele gospodăriei colective, iese din sfera comportării firești. Conflictele, posibile, subiectele interesante nu s-a așezat pe tot motivate, iar imaginea literară este uneori sărăcălă. Respirația autorului e cîteodată mult prea debilă în raport cu importanța pe care o solicită temele. Alte schițe ca Pantera neagră, Vara, Trei săruturi pe o pagină sînt de-a dreptul neizbutite. Propriile reușite nu-i îngăduie autorului asemenea căderi și confuzii în discernerea valorilor.

Volumul se deschide și se încheie cu două schițe din lumea copiilor: Într-o zi de primăvară și Zborul. Nu sînt unicele schițe inspirate din viața copiilor, ori în care personaje sînt copii. O schiță frumoasă avînd ca personaj un copil este Gardul. Sorin Titel, am spus, este un scriitor al mișcărilor gingașe și al aspirațiilor nepotolite către puritate. Vreau să scriu — spun personajele sale, pentru că sufletele lor sînt însetate de lumină și de adevăr. Băiatul (din ultima schiță) se urcă în podul casei și crede că, întinzînd o mînă, va pipăi soarele. Un alt copil, din Într-o zi de primăvară, aleargă să cuprîndă cerul la marginea cîmpului, acolo unde cerul coboară pe pămînt. Pentru acești copii, soarele și cerul sînt aproape, undeva se unesc cu pămîntul. Trebuie numai să vrei și poți avea și soarele și cerul. E o lume care se naște într-un climat al luminii: idealul ei este să-și apropie soarele și cerul. Personajele trăiesc un sentiment de înălțare, își găsesc rostul în măsura în care sînt oameni. Soarele înclt în universul nostru posibil și realizabil. Simbolul înălțărește marea omului contemporan, marea care face parte din structura firească și din comportarea sa cotidiană. De la sufletul acestor oameni pînă la soarele simbolice al copilului din Zboruri există o linie de zbor pe care și autorul trebuie să-o păstreze în permanentă în scrierile sale viitoare.

dictionar de istorie literară contemporană

Lucian Blaga s-a născut în satul Lăncărăm de lângă Alba-Iulia, în anul 1893. A fost profesor universitar de filozofie la Cluj. A desfășurat o activitate laborioasă în domeniul poeziei, dramaturgiei, al traducerilor și al filozofiei culturale. A murit în luna august 1961 la Cluj și e înmormântat în cimitirul satului natal.

„Un poet trebuie judecat în primul rând după reușitele sale. Un poet foarte inegal care a scris o poezie genială și 99 prozate, este superior unuia care a scris o sută de poezii corecte” nota Lucian Blaga, în cartea sa de „aforisme și însemnări”. Discuțiile, Valbăii, firește, pentru o cercetare analitică, strict critică, leza această pierde primul cînd e vorba de o cercetare istorică, menită să fi-zeze contribuția fiecărui poet la dezvoltarea genu-lui, să hotărască filozofia lui literară, locul său în dezvoltarea literaturii, avînd în vedere ideolo-gia propagată de opera sa și realizarea ei artistică. Creîndu-și majoritatea operelor în perioada dintre cele două războaie mondiale, cînd filozofia idealistă, expresie a ideologiei burghize, capătă forme agresive unora, alții dezgizate în abstracțiuni sub-tile, Lucian Blaga, poetul, asemenea altor creatori de mare talent, plătește prin unele aspecte ale creației sale literare un tribut trist lui Lucian Blaga filozoful metafizic. Căci, așa cum arată cî într-una din eșecurile sale din volumul *Pietre pentru templul meu*, cele două domenii, filozofie și poezie, nu numai că nu se exclud, ci se ating reci-proc în personalitatea sa: „Orice colț suflăteas din noi are alina rezonanță pentru tot ce se petrece în noi, încl de multe ori mi se pare că fiecare idee... are a inimă care bate pentru ceva și fiecare sim-țămînt... un cap care cugetă”. Și totuși, poetul se ridică adeseori cu mult peste filozof. O hîună parte a creației sale exprimă chiar indoiela dramatică față de propria-i filozofie, atestă dragostea de viață, încintarea în fața permanenței deveniri a naturii. Sînt semnificative, astfel, imaginile din uni-versul său artistic împrumutate naturii aflată în plin proces germinativ, în studii în care viața țîș-nește din muguri, se afirmă în toată dialectica ei.

De aceea poezia lui Lucian Blaga, prin îneditul și substanța ei, prin eliberarea de dogmele unei tradi-ții poetice înguste, marchează un moment de seamă în dezvoltarea literii românești. Căci, în 1918, cînd Lucian Blaga își anunța intrarea în literatură cu volumul *Poemele lumii*, în lirica Transilvaniei, — care pînă în preajma primului război mondial atinsese apogeul pe linia poeziei clasice, prin Coșbuc Iosif și Goga, — strălucia datorită epigonilor acesto-ra melopei dulcești sau stihului patriotarde, desuete, care obosau spiritul și-l îndepărtau de adevărata poezie. E meritul lui Blaga, recunoscut de întreaga critică, de a fi învitat și înnoit, profund și pareaie prozodic, descătîșind forma poetică. Afirmatia poate parea puțin paradoxală, știut fiind că Lucian Blaga și-a publicat majoritatea poeziilor în revista *Gîndirea*, a cărei ideologie înapoată, ortodoxis-t-traditionalistă, a influențat și a nuanțat, desigur, într-un anumit fel preferința poetului pentru în-torcerea la pămînt, la tradiția anonimă, la rit, în natura văzută panteistic. Adeseori, într-o formă mo-dernă se exprimă conținutul foarte înapoate, sus-ținîndu-se, chiar, că esența lumii ar fi „misterii” și-



tr-un veac care „poartă fără lacrimi o boală în strune”, cu suflul ca o „spadă de foc stînsă în teacă” (*Cîntăreții bolnavi*). Versurile din *La curțile dorului* mărturisesc sensibilitatea rafinată a poetu-lui, conjugată de data aceasta cu un fond folcloric de o pondere specifică.

De altfel, prezența folclorice în poezia lui Bla-ga sînt mult mai bogate și le întîlnim în toate vo-lumele. Ele nu se datorează atît unor influențe di-recte cît unei structuri sufletești foarte asemăna-toare (Blaga s-a născut și a crescut la sat). După ce Ion Pillat publicase un studiu despre „specificul romănesc în poezia lui Blaga”, poetul, la întrebarea unui profesor, răspunde: „Nu m-am ocupat deloc cu folclorul. Asemănările dintre a-cesta și creațiile mele, sînt pe teme de înrudire inconștientă. Abia după articolul lui Pillat am citit și cu din curiozitate unele lucruri populare și ase-mănările „interioare” m-au izbit și pe mine”¹⁾.

Motivul folcloric din poezia sa, Blaga uncoi le-a dat o coloratură mistică.

Poezia lui Blaga e străbătută, însă, mai degrabă de un fior panteist. Pe Dumnezeu, Blaga nu-l adoră, nu i se închină, nici nu-l iubește. „Abunda-ția de îngeri, înlocuirea prin ei aproape a ori-cărei figuri umane, sînt un fel de convenție gra-fică”, dar de un ordin mai mult decorativ, cînd lip-sește misterul care să transforme aparițiile, în vi-ziu-ni tulburătoare. Astfel, arhanghelii ară ca plu-gu-și, scarații sînt scot apă din fîntini cu gălețile, îng-erii se culcă noaptea goi în oină „zgrîbîlînd” de frîg și putrezesc sub ghe ca orice muritori fiindcă nu sînt altceva decît indivizi comuni într-aripați²⁾.

Vorbînd despre specificul imaginii artistice în poezia lui Lucian Blaga, criticii au observat că ade-seori ea se mărginește numai la senzație, adică la cel mai elementar element al jocului psihic³⁾, a-ră-tînd că reducerea emoției la o senzație e un a-tribut al poeziei moderne și că atare Blaga este incontestabil un poet modern.

Acad. Tudor Vianu, în volumul *Masea timpului* într-un studiu asupra specificității imaginii lui Blaga, scrie: „D. Lucian Blaga a introdus în poe-zia noastră genul comparației dezvoltate al cărei loc de bastină a fost în literaturile vechi. Dintre cei doi termeni al comparației, cel din urmă se ri-dică numeric și cantitativ mai bogat, asupra celui dintîi, îl acoperă și reușește să acapareze pentru sine atenția... „Termenul cel mai dezvoltat avea interesul epice al descrierii”. Poate că și sub raportul acesta al tehnicii și al construcției ar fi posibilă o apropiere între poezia lui Blaga și folclor, în speță basmul popular. Explorarea unor mituri ce-toase, a unor specii folclorice ezoterice, rol al obs-curantismului la care erau condamnate masele populare în trecutele orînduiri bazate pe exploata-re, ridicarea superstiției naive la rangul de sim-bol filozofic și de metaforă literară dădeau unora poeziei lui Lucian Blaga cînd o notă sublimat hie-ratică, cînd o complexă și-i înmăsură sensurile. După Eliberarea patriei, dezvoltîndu-și tradițiile bune din volumele sale *La curțile dorului* și *Nebănuitele frep-te*, poetul se apropie de speciile folclorice real-iste, încercate cu experiența de viață reală și, sub influența lor, noua sa poezie realizează un spor re-marcabil de limpiditate și simplitate, o forță pro-spărită în exprimarea sensibilității umane.

În condițiile istorice ale construcției socialismului, în noul climat ideologic și etic al patriei noastre, „misterele” chinătoare care i-au frîmțat ațîția anii sufletului și i-au ispitit mîntea la combinații de sisteme filozofice idealiste — ceea-ză locul unei gândiri lucide, realiste, poetul reacționează sincer, cu puternica lui personalitate la marile înfăptuiri ale epocii.

„Cei 16 ani care s-au scurs, cu impresionantă multitudinea de înfăptuiri, de la 23 August încoa-ne — notează el în articolul *Profil de epocă* (*Contem-poranol*, 19 august 1960) — fac desigur figură a-parte în istoria poporului românesc. Rare sînt timpu-rile în istoria noastră care să conțineze cu aceeași pregnanță, cum se întîmplă cu acești ani, la al căror ritm, la a căror imperioasă pulsație am luat parte nu odată intrigați, lădteușna sincer interesat, cu-prînși de curiozitate și de pasiune pentru mai bine, inerentă firii noastre”.

Treptat, într-o evoluție firească, determinată de cunoașterea sensurilor majore ale revoluției noas-tre, Lucian Blaga și-a adus contribuția la dezvol-tarea culturii noi. Cunoșcător temeinic al limbii și literaturii germane, el ne-a dat, în 1955, o versiune românească a lui Faust de Goethe, iar în 1957, din perspectiva întînsă a cîntăcîntelor lui literare, o antologie bogată, „Din lirica universală”, continuînd în același timp, să lucreze la Institutul de Filozofie de pe linia filială din Cluj a Academiei R.P.R. și să publice în presa literară articole de un inter-es deosebit. În 1945 avea terminată piesa în 3 ac-te *Anton Pann*, care a fost publicată aproape în în-tregime în *Lucașul* din 15 decembrie 1962. Că și volumul de *Poezii* — apărut după Eliberare — și piesa aceasta înseamnă o împlinire semnă, la o al-titudine neobînuită a personalității lui Lucian Blaga. Cel care scrisese *Învierea*, o pantomimă în patru tablouri, „în afară de loc și timp”, sau epi-soadele dramatice cu implicații freudene *Fapta și Daria*, cel care exaltase pînă la fanatism puterea ortodoxiei și fetizișaze rolul ei în cultura romă-nească în dramele *Tulburarea apelor* și *Cruciada copilor*, ori elogiase cu certe virtuți dramatice mistică jertfă religioasă, în *Xamolce*, pentru ca în

Meșterul Manole să glorifice dăruirea de sine a creatorului de artă și în *Avram Iancu* jertfa luptă-toare pentru binele poporului, gîndită, însă, în-deajuns de cetos și contradictoriu, își va propune să evoce, cu mijloace dramatice îndelung experimen-tate și din unghiul unei filozofii noi, destinul tra-gic pe care îl înfrîngăște societatea noastră pe ex-plotarea artistului cîntăc. În centrul piesei stă fi-gura legendarului Anton Pann, scriitor legat de oamenii simpli, de soarta și de cultura lor mîle-nară. El e simbolul artistului neconformist, răzvră-țit împotriva unei societăți opace, împotriva scă-derilor morale de tot felul; e un om ferm, inca-pabil să-și trădeze convingerile și rolul său social, deși e necontenit scitit de o față bisericească me-chină, redată cu forță de Blaga în figura protopop-ului Nicolae al Brașovului, sau exploatat de Coma Saffa un soi de editor veros de mahala Pandantul lui Anton Pann — artist cetățean și mi-litant — este haideucul Groza, simbol al răzvrătîi-lui popular, al luptătorului pentru dreptate socială, figură de o mare frumusețe morală. Haideucul ontește o nemărginită prejuriere pentru raposd, cum, de altfel, și raposdul nutrește pentru el. Demas-cînt prin această piesă orînduirea bazată pe ex-plotarea omului de către om, veștejind hotărîr ta-rele morale ale unor indivizi care în chip filarmic propovăduiau morală, dar trăiau de pe urma în-călceții ei. Lucian Blaga exprimă totodată o înaltă prejuriere pentru spiritul creator al poporului ro-

LUCIAN BLAGA

de vară. Accentul cade aici pe arta populară ca expresie a vieții. Poetul nu mai caută în folclor străfunduri inemerciale, mituri străni sau creșuri eterodoxe, menite să ne întorcă la o sensibilitate primitivă. Satul nu mai apare ca un Eden prelun-git într-o patriarhalitate naivă, el e un loc al ac-tiunii, al muncii creatoare, revărsată-n cîntec. To-tuși, în concepția lui Blaga, satul integrat naturii ră-mîne încă o dimensiune a veșniciei. Totul e trecător, numai izvorul din satul natal rămîne poren, „că un fir pe care Parcele îl torc”: „Împărății s-au prîhîșit / Războaie mari ne-au pusit / Numai în Lăncărăm sînt răsar / Rămă-s-a firav un izvor / Păduri s-au stîns. Și rînd pe rînd / oameni în um-bră s-au retras / veșminte de pămînt lîund / Dar șiptul, ală rămasă” (*Izvorul*).

O coordonată distinctă — nu cu totul înedită însă, cîci Blaga a cultivat cu mare succes liedul și înfa-țe de Eliberare — o constituie cîntecul, înrudit pu-ternic cu doina de despărțire, de dor și de dragoste. În această direcție, Blaga, care scrisese multe lie-duri — să amintim numai acele eminescane *Belsug* din *La curțile dorului* — se arală totuși structural înnoit și înălțat. „Dragostele mele bune / cum le-a măcinat pămîntul / Cum pierit pe sub țîmb / frumusețea și cuvîntul. Dragostele mele rele / cîte au căzut și ele / Dragostele bune, rele, / ce-a ră-mas sub gîii din ele? / Tărîm numai și inele” (*Cîntecul vîrștelor*). Potențialul liric al poetului a cres-cut omitor, tîlmăcind o sensibilitate proaspătă, bo-gată, un registru sufleteș deosebit de variat. Fără nici o exagerare, piesele erotice din volumul *Poezii* sînt toate antologice. Iubirea se afirmă ca o forță a naturii, ea se echivalază cu antotipul veșniciei ti-neretii și depășește oricare facultate a spiritului uman: „A cunoaște. A iubi. / Încodată, iar și iar, / a cunoaște-nsemnă iarnă, / a iubi e primă-vară”. Sentimentul acesta puternic e exprimat com-plex într-o adevărată monografie a dragostei. Îl întîlnim evocat din liniștea pădurilor în *Văzduhul semînte mișca*, în ceasul răscolitor în care poetul

veșmintul unei viziuni panteiste — ca altădată — ci se exprimă direct ca într-un cîntec de la țară: „Prîși de duhul inverzii / prin grădini ne-nușle-țim / Pe măsura naltă-a firii / gîndul ni-l desmă-ginim. / ... / Căutăm pămîntul, unde / miite să ne-alezîm, / a căi ca oameni să deschidem, / dar ca pomii să-nfiorie”. Universul imagistic al poeziei sale e inundat acum de rezultatele observației ne-mijlocite asupra realității înconjurătoare, metafo-rele sale transfigurează realul și concretul prîn-o modalitate prozodică simplă, adeseori împrumutată folclorului. Elementul nou, însă, în volumul *Poezii*, nu-l constituie doar prozodia folclorică, șle-fuită cu grijă, sau simplele elemente care circula în creația populară în mod curent. E vorba de o schimbare de atitudine și de viziune filozofică nouă. Dacă altădată Blaga căuta în folclor — mai cu seamă speciile și miturile prestabile la interpre-tări agnostice, mistice, și la sporirea „misterului” din lucruri și ființe, de data aceasta el se orienta-zează spre substanța realităii a producțiilor anonime, spre sensurile lor luminoase, țîșnite din viața au-tentică a oamenilor. Folclorul e parte integrantă a vieții omului din popor și poetul ține să-l exprime ca atare în contextul realității obiective: „Cîntă sin-gur un volnic / într-un lan pe un coline. / Stă singur un volnic / într-un lan pe un coline. / Cîntă șiie cîi de-adeine / taie-o inimă pe cîmp / u cu vînt de unul spus — / altora pe vînt adus”. (Cea-

de vară). Accentul cade aici pe arta populară ca expresie a vieții. Poetul nu mai caută în folclor străfunduri inemerciale, mituri străni sau creșuri eterodoxe, menite să ne întorcă la o sensibilitate primitivă. Satul nu mai apare ca un Eden prelun-git într-o patriarhalitate naivă, el e un loc al ac-tiunii, al muncii creatoare, revărsată-n cîntec. To-tuși, în concepția lui Blaga, satul integrat naturii ră-mîne încă o dimensiune a veșniciei. Totul e trecător, numai izvorul din satul natal rămîne poren, „că un fir pe care Parcele îl torc”: „Împărății s-au prîhîșit / Războaie mari ne-au pusit / Numai în Lăncărăm sînt răsar / Rămă-s-a firav un izvor / Păduri s-au stîns. Și rînd pe rînd / oameni în um-bră s-au retras / veșminte de pămînt lîund / Dar șiptul, ală rămasă” (*Izvorul*).

O coordonată distinctă — nu cu totul înedită însă, cîci Blaga a cultivat cu mare succes liedul și înfa-țe de Eliberare — o constituie cîntecul, înrudit pu-ternic cu doina de despărțire, de dor și de dragoste. În această direcție, Blaga, care scrisese multe lie-duri — să amintim numai acele eminescane *Belsug* din *La curțile dorului* — se arală totuși structural înnoit și înălțat. „Dragostele mele bune / cum le-a măcinat pămîntul / Cum pierit pe sub țîmb / frumusețea și cuvîntul. Dragostele mele rele / cîte au căzut și ele / Dragostele bune, rele, / ce-a ră-mas sub gîii din ele? / Tărîm numai și inele” (*Cîntecul vîrștelor*). Potențialul liric al poetului a cres-cut omitor, tîlmăcind o sensibilitate proaspătă, bo-gată, un registru sufleteș deosebit de variat. Fără nici o exagerare, piesele erotice din volumul *Poezii* sînt toate antologice. Iubirea se afirmă ca o forță a naturii, ea se echivalază cu antotipul veșniciei ti-neretii și depășește oricare facultate a spiritului uman: „A cunoaște. A iubi. / Încodată, iar și iar, / a cunoaște-nsemnă iarnă, / a iubi e primă-vară”. Sentimentul acesta puternic e exprimat com-plex într-o adevărată monografie a dragostei. Îl întîlnim evocat din liniștea pădurilor în *Văzduhul semînte mișca*, în ceasul răscolitor în care poetul

sărută discret „caldă paloare din palma” iubitei „pe linia vieții ce s-alegea” ori nostalgic prins ca-ntr-o altă geneză în *Cîntecul bru-melor, urmelor*: „Ca o pulbere de-argint / în-ghetez roua / Brumele s-au născut / / era zîna dăna / ... Brumele s-au născut / era zîna nouă. / Duhul lumilor prea cald / dezghețase roua. / Mul-com încă sumpul gînd / cître-un lac mă-ndrăm / unde sare ieți bea / urmele din brumă”. Alte dăți îl regăsim ca o chemare romantică (*Glas în Paradis*), ori ca o taină (*Spune-o necet n-o spune tare*), ori ca o admirație exuberantă în *Catrefele fetei frumoa-se*, ori nedelusiți în adîncuri ca cel mai adine din doruri, care este „Dorul dor”, „acela care ne-a-rămîntire / și nici speranță”. Cîntecul erotic al lui Lucian Blaga e formulat concis, dens, adeseori afo-ristic, ca, de pildă, această *Cîntare vîntului*, din care nu lipsește o amară experiență, repetabilă parcă, de toți la infinit cu aceleași rezultate: „În iubire nimeni, nimeni / nu-și ține cuvîntul. / Ve-nie strîns îmbrășișat / te-a ținea numai pămîntul”.

Dacă s-a putut observa — pe bună dreptate — că vechea poezie a lui Lucian Blaga, preocupată să exprime „misterul”, taina lucrurilor, e scutun-dată adesea în făcere înțeleasă nu ca o pauză me-canică în și între versuri, ci ca un mod de expre-siune artistică a înșurării, cred că am putea sem-nala faptul că în noul său volum de versuri do-minant este melodia, cîntecul, framătul vieții. E pretendenții de mare bucurie de a trăi, de a iubi, de a cunoaște și admira natura în necontenita ei pre-facere. Dacă în direcțiile ei filozofice evoluția a-cesta e o negare obiectivă a filozofiei sale fata-liste și agnostice, în ceea ce privește coordonatele lirice, ea este cel mai adesea o dezvoltare și o îm-plinire, în condițiile socialismului, a tot ceea ce poetul de o excepțională înzestrare care a fost Lu-cian Blaga a avut dintotdeauna în partea cea mai avansată a creației sale: patriotismul, dragostea de om și de natură, legătura intimă cu valorile spiri-tuale ale poporului său, al cărui tîlmăci s-a dorit a fi, cum singur mărturisește în versurile progra-matice din *Stihurilor*: „Cîi și atunci cînd scriu (stihuri originale / nu fac decît să tîlmăcesc. / Așa găsese că e cu cale. Numai astfel stihul are un te-mei / să se-mplinească și să fie floare. / Traduc în-țotdeauna. Traduc / în limba românească / un cîntec pe care nimă mea / mi-l spune, înginat suav, în limba ei”.

Cîntecul acesta, îmbogățit atît de substanțiali în anii din urmă, răsună cu un timbru profund ori-ginal în lirica veacului al douăzecișecua pe care Lu-cian Blaga o onorează cu prisosință.

BIBLIOGRAFIE
TRADUCERI:
1. Goethe: Faust, 1953.
2. Din lirica universală, 1957.
3. Lesing: Opere, 2 vol.

ORIGINAL
4. Probleme și perspective literare (articol), *Știința*, nr. 1922, 20.IV.1960.
5. Profil de epocă, (articol), *Contemporanol*, 15.VIII.1960.
6. Fața și creația artistică, *Contemporanol*, 23.IX.1960.
7. Patriarhalul pădurilor, *Steaua*, nr. 10.1962.
8. Fața originalității (articol), *Contemporanol* nr. 45, 8.XI.1962.
9. Anton Pann — piesă în 3 acte, publicată fragmentar în *Lucașul*, nr. 23 din 13 dec. 1962.
10. *Poezii* — cu un cuvînt introductiv de George Ivaș-cu, 1962.

SCRIERI DESPRE:
1. G. Călinescu: *Notiții de jurnal*, (Lucian Blaga) *Con-temporanol*, 19.V.1961, p. 3.
2. Lucian Blaga (1893—1961), *Necrolוג* *Tribuna* 15, 11.V.1961, p. 2.
3. G. Călinescu: *La un volum de poezii — Cronică OD-unistului*, *Contemporanol*, nr. 19, p. 7.
4. St. Bănuțescu și Ilie Purcaru: *Despre artă și izvo-rele artei*. În loc de intervju cu Lucian Blaga. *Prezența*, rev. a piesei „Anton Pann”, *Lucașul* nr. 23, IX.1962, p. 6.
5. Andrei Iliu: *Calea împîntitului creator* a lui Lu-cian Blaga, *Scrieri hîntăreș* 5, 1963.
6. Ov. S. Groșmalăncău: *Lucian Blaga — Poet* *Steaua* 7, 1963.
7. Vasile Nicolescu: *Lucian Blaga — Poezii*, *Viata rom*, 4, 1963.
8. Ștefan Călinescu: *Lucian Blaga — Poezii*, *Gaz. Lit.*, 16.III.1963, p. 2.
9. M. Terulian: *Lucian Blaga*, *Viata rom*, 6, 7, 1.1963 nr. 9/1963, 10.1963.

torul rezumă frumos, curgător, marile poezie epică medievală („Cezarul Igon”, „Roland”, „Cîdîl” etc.). Inten-ția e laudabilă, mai ales dacă ne gîndim cînd de captivitate sînt aceste texte, adaptate la nivelul celor mai tineri ci-titori.

Dar totodată ne punem întrebarea: pînă unde se poate ajunge cu astfel de prelucrări, pentru că opere celebre sînt, slavă domnului, destule?

La această întrebare s-ar putea răs-punde print-o dezbateri temeinic or-ganizată eventual de Secția de litera-tură pentru copii a Unirii Scriitorilor.

N. IOANA

DE CE TRADUCERI ANONIME?

Tribuna din 29 noiembrie 1963 (an. VII, nr. 48) publică o întreprindă pasină do traducerii din „Lirica iugoslavă”, prezentînd șapte poezii: Branko Ćopić, Ivan Goran Kovačić, Mil Klopčić, Desanka Maksimović, Florica Ștefan, Era Popov, Oton Jupačić. Traducerile sînt însă anonime. Deși nesemnate, ca niște simple „sevente”, aceste traduceri sînt valoroase și toc-mai de aceea ne interesează numele autorului lor. Susumîții poezii au scris cumva direct în românește?

M. EMILIAN

INDEMN

„Să realizăm măcar o firmă din ma-rele și tulburătoare portret colectiv pe care-l formazășăm împreună zecile de ani de oameni ai zilelor noastre, luptători activi pe pozițiile cele mai frînante ale socialismului”. Este o frază desprîș-din auto-prefața lui Pop Simion la bro-sura „Oameni ai zilelor noastre” apărută în Editura politică. Contribuția scri-torului urmează imediat cu două în-teresante reportaje-portret: „Mitra” și „A învia...”.

Conformîndu-se îndemnul, ne gîndim, că înșiși Editura ar putea să con-voace, sub titlul generic amînat, alte și alte condeie spre a descrie acele „virtuți care se cuprînd în zestreă co-munismului”. Breșura despre mineri a lui Pop Simion ar purta deci nr. 1.

M. N. R.

UN PROZATOR REMARCABIL

se dovedește a fi în continuare *Fănuș Neagu*. Fragmentul de roman („bănuți”) publicat de *Gazeta literară* — în 19 dec. — nu s-a pîrut cît omușă nu nu-mai o carte strălucită pe linia tradiției celei mai bune a prozei moderne (fi-ctiv, culoare, dramatic), ci și pe unii dintre cei mai buni romancieri do-zime.

„Trebuie să mărturisim că de multă vreme ne îndrumăm în căutarea unui autor în Dobroga, tipar de un pitoresc irecristibil — fac din proza lui Fănuș Neagu un prînc de bucurie estetică”.

EUGEN HARBU

GRABA STRICĂ TREABA

Reviztele noastre publică adeseori articole cu privire la literaturile de peste hotare. Aceste articole sînt semnate de nume cunoscute de scriitori, critici, pu-bliciști, printre care în numărul din prezent al revistei noastre sînt: E. Baconsky, care nu numai că scrie săptămînal asemenea articole în *Contemporanol*, ci se oprește și la teme de o mare varietate, de obicei foarte actuale, pe care le re-dactează „cu emend”, cum se spune. Este însă greu să ne dăm seama de valoarea reală a articolelor lui Baconsky. O apreciere strictă a lor nu poate fi fă-cută în ultima analiză — decît de un colectiv de cercetători, specialiști al-tor literaturilor globului.

În nota de față ne propunem numai cîteva observații bine determinate, lega-te de două din articolele sale. Cea din-ți-ți se referă la un elogiu indiscriminat făcut studiului „Eminescu sau despre absolut” publicat în *Italienescu de Ro-scita* dal Conte. Apropierea acestui studiu de cel al volumului înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetică a lui Eminescu, precum și interesul pe care a la noată literaturii romine trebuie apreciate, o-dată cu documentarea sa riguroasă. N-am găsit însă niciieri, în observatiile lui Baconsky, precizări serioase asupra poziției critice a cercetărilor italiene în raport cu subiectul cărții sale. Dacă Baconsky a vrut să facă un simplu elogi de curtenie autorului, cu alți mai mulți, în volumul înclinat lui Emi-nescu ne propovă o vie satisfacție și nouă. Oficial și înalte autoritate, privind personalitate poetic

LABOR

IMPROBUBS..

La sfârșitul unui an de existență „Viața socială” încerca să-și definească locul în ansamblul culturii românești: „Dacă „Viața socială” va însemna ceva în viitor în istoria literaturii noastre și pentru că într-însa au scris cele dintâi pagini: Tudor Arghezi, G. Galaction, V. Demetrius...”

Autorul articolului și directorul revistei, N. D. Cocea — care numai din modestie nu-și alăturase numele de cel al prietenilor și colaboratorilor săi — desemnase cu firmă întinse a valorilor, ca purtătoare peste ani ale mesajului „Vieții sociale”, figurile cu cea mai distinctă personalitate artistică stabilind totodată, prin ordinea etărilor, o ierarhie pe care timpul avea s-o confirme.

Arghezi, Galaction, Demetrius. Alăturarea poate părea bizară, Arghezi și Galaction sînt în arta literară nume consacrate, Demetrius este un scriitor aproape uitat.

Totuși, N. D. Cocea nu se înșelase. În septembrie 1910, cînd apărea primul număr al „Vieții sociale”, cu crezul conținut în versurile argheziene din „Rugă de seară”, V. Demetrius împlinise 32 de ani, era autorul a două volume de poezii și avea în urmă activitatea de director al revistei cu scurtă dar tulburătoare existență — „Linia dreaptă”.

În septembrie 1911, revista care pornise în urmă cu un an — să cucerească publicul cititor fără programe cu promisiuni răsunătoare, făcea bilanțul strădăniilor sale și le răsună de consecvență pentru viitor: „„Viața socială” a luptat și va lupta pentru marile ideal de emancipare și de cultură al socialismului”.

Demetrius — vechi participant la seșinele ideologice — avea să se formeze în spiritul aceleiași ideologii. Articolele publicate în „Viața socială” cu ocazia comemorării morții celor unsprezece mii de țărani în răscăla din 1907, cele militând pentru

familie face sacrificii pentru ea băștinaș să învețe. Acesta însă a și căpătat disprețul lumii în care vrea să intre, pentru nevoiași mahalalelor, pentru propria sa familie. Părinții, obișnuiți cu o viață în drumul său ascendent un balast ce trebuie îndepărtat. Părinții de copilul lor „norocos”, părinții păstrează neștiută credința că el a ajuns „om mare”. În confruntarea finală nu-l umilește atît a-titudinea disprețuitoare a feciorului, cît caracterizarea de „trepăduș”, aruncată în treacă de un funcționar la adresa celui ce ocupa — în inchipuirea lor — un loc de frunte în societate. Este revelația zădărnicii jertfei de o viață întregă, nu raportată la interesele familiei, de mult resemnată în mizerie, ci la idealul de înălțare a omului dintre ei, este revelația înfringerii totale, spulberarea celui mai luminos vis. Cu vagi ecouri cehoviene în tema centrală, nuvela dezvoltă lateral și câteva situații de melodramă. O încercare de a condensa se face prin utilizarea simbolului cocoabi pinzarului care, strivită de case mari și trufe, comentează, prin

destramă, pierzindu-se în direcții nesemnificative. De cînd umanism este păstrat și o izbăvită schită din viața țiganilor. „Lupii” (nr. 1 din 1911) care împletește pitorescul vizionului romantic asupra acestei categorii boeme a celor umili, cu realismul unei observații ascuțite.

Publicată într-un număr al „Vieții sociale” în care cele mai de seamă personalități politice și culturale ale timpului răspundeau unei anchete asupra necesității votului universal în țara noastră, nuvela „Blana” pornește ca o satiră la adresa sistemului de alegeri din România. Realizat prin înțelegerea grotescă, portretul satiric al agentului electoral Manolescu-Ghiont (drept principale calități, „era tare în puni și-n picioare și răceana”, pentru că „așa oameni le trebuiesc deputaților, prefecților și chiar miniștrilor”), precum și spectacolul bătaii din ziua alegerilor, din care unii ies cu capul spart, îndreptățesc, în primul moment, presupunerea că avem de-a face cu un vehement pamphlet antipoliticianist. Ideea inițială se pierde însă pe drum, iar evenimentele sau întorsăturile neașteptate satira și veridicitatea cedînd locului dramaticului și senzaționalului. Blana fiului mort, pe care candidatul la deputăție o dăruise agentului electoral, îmbolnăvește și ucide pe însuși Ghiont, iar apoi — unii cite unii — pe copilul lui. Poate fi considerată blana ca simbol al „binelui” pe care „a-leșii națiunii” îl aduc poporului? Formula prin

care este desemnată în final — „darul omului politic” — pare a dezvălui intenția autorului de a-i atribui o semnificație generală, de a nu-i reduce rolul la crearea unui bizar grațios. Faptul că prima victimă a binelui este însuși Manolescu-Ghiont, sluga „omului politic”, ratează însă simbolul. Blana apare astfel cel mult ca element de intensificare a atmosferei lugubre dintr-o lume în care nimic din ce se întîmplă nu urmează legea dreptății.

Poeziile publicate de V. Demetrius în „Viața socială” nu se încadrează în concepția generală a revistei (motiv pentru care ne limităm la semnarea lor) și exprimă rareori preocupări comune cu proza autorului, ca strofa finală din „Crăciunul” (nr. 11-12, 1910) pătrunsă de griji pentru soarta celor crosopți, „Canarul mizantropului” (nr. 2, 1910), „Satam” (nr. 3, 1910), „Zi de toamnă” (nr. 8, 1910) consacrate pe simboluri limpez, lesne de identificat în recuzita poeziei deceptiviste, relevă în tonalități minore, dar cu momente de autentică sensibilitate, o viziune întunecată asupra vieții.

*

Momentul trecerii prin paginile revistei lui N. D. Cocea, revistă cu vederi socialiste, promovînd realismul și deschisă înnoirilor autentice de artă, a însemnat, în drumul fără ocoluri al vieții lui V. Demetrius, formarea sau cimentarea unor concepții larg democratice, sub auspiciile cărora va crea mai târziu câteva dintre mirabilele romane realist-critice din literatura noastră. Cronica mahalalei buceureștene, realizată prin „Tineretea Casandrei”, ca și cronica moravurilor politice corupte din trilogia „Orașul bucuriei”, „Domnul deputat” și „Domnul colonel” au beneficiat din plin de exercițiile întreprinse de autorul lor prin nuvelele publicate în „Viața socială” și-au lămpăit înțeleșurile în spiritul ferm al revistei, de soliditate cu cel crosopit, de simpatie pentru învinși și necăzitate pentru „triumfători”.

Răspunzînd unui interviu luat de „Universul literar” în 1927, V. Demetrius atinge în treacă, cu amară presimțire problema verdictului posterității: „Ce și cît va dăinui din strădania unui sau a altuia și dacă mă voi găsi alături de vreunul din ei (Arghezi, Cocea, Galaction, n.n.) la ultimul bilanț, nu știu și nu vreau să mă mai întreb”.

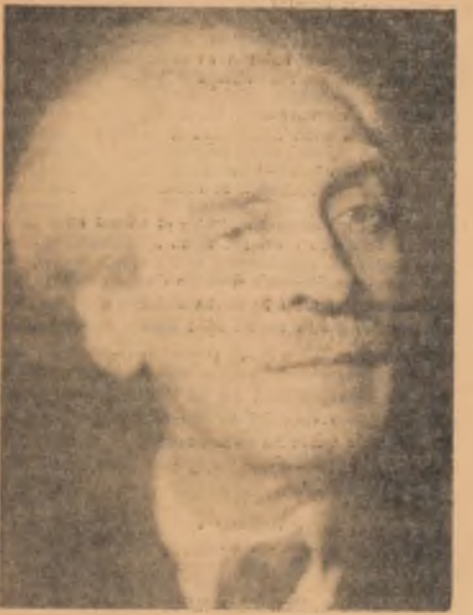
O prețioasă indicație, venind în întîmpinarea verdictului posterității, a semnat în 1942 prietenul său, Gala Galaction. Demetrius a fost un premergător, cu toate durerile cu toate greutățile, dar și cu toată slava cuvenită celor ce sînt cap de coloană”.

Margareta Feraru

analogie, destinul celor ce o locuiesc. Speranța unei alte vieți se exprimă în planul casei noi, realizată de feciorul în care familia și-a investit nădejdea. În final, casa este mai năruită, mai aproape de prăbușire... după cum mai încovalat este grumazul pinzarului. Forța de sugestie a unor observații, ca și vitalitatea unor portrete, sînt diminuate de frecvența comentariului și de tonul didactic.

Vocația literară a lui V. Demetrius este pentru faptele obișnuite și sufletele simple. De cite ori acțiunea se axează pe un eveniment senzațional, nuvela cade în insignifianță și melodramatism, iar personajele nu capătă sufletul vieții atunci cînd vizează o psihologie contorsionată sau un nivel intelectual superior; replica firească a omului fără pretenții e înlocuită de fraza convențională, înșesată de banalități, a personajului „rafinat”. Aceste neajunsuri se fac simțite în nuvela „Ochii cadavrului” (nr. 3, 1911) a cărei intrigă se dezvoltă în jurul unei co-incidențe spectaculoase. Pentru că autorului îi lipsește forța de a teoretiza, numeroasele opinii exprimate de unul dintre personaje — medicul ocu-dist Pătrașcu (referitor la dragoste, căsătorie, frumos, telepatie, spiritism) sînt plate și nu pot releva profilul spiritual al celui ce le afirmă.

Problema națională a fost îndelung discutată în paginile „Vieții sociale” în tradiția programului larg-democratic al revoluției de la 1848, ale cărei idealuri generoase sînt — în repetate rînduri — amintite partidelor de guvernămînt. Demascînd falsa noțiune a patriotismului indisolubil legat de aversiunea pentru naționalitățile conclocoțoare, colaboratorii revistei militoază — documentat și cu argumente raționale — pentru egalitatea tuturor oamenilor. Prezența evreilor în literatura lui V. Demetrius nu ridică probleme speciale, diferite de aie personajelor cu nume autentice românești. Ei sînt sacajii, ceasornicarii și mici negustorii (ce sar în ajutorul confrăților autohtoni amenințați de „leba percepției”), doctori săraci, fete îndrăgostite, iar viața lor nu se deosebește cu nimic de a romînilor din aceeași pătura socială. Încadrarea lui V. Demetrius pe „linia ideologică” a „Vieții sociale” în problema națională se realizează, nu printr-un protest direct, nu printr-o acțiune de demascare a falselor credințe sau printr-o înfruntare de idei, ci prin așezarea firească — în universul scriitorilor sale — a personajelor de orice naționalitate. „Doctorul Isidor Fein”, publicat în nr. 2 din 1911 al revistei, ilustrează această prezență. Istoria tinărului medic evreu este istoria condiției intelectualului sărac de orice naționalitate, aceeași — în liniile sale generale — cu a poetului romîn Nichifor, bunul prieten al lui Isidor Fein. Din nefericire, ideea nu e urmărită cu consecvență, acțiunea se



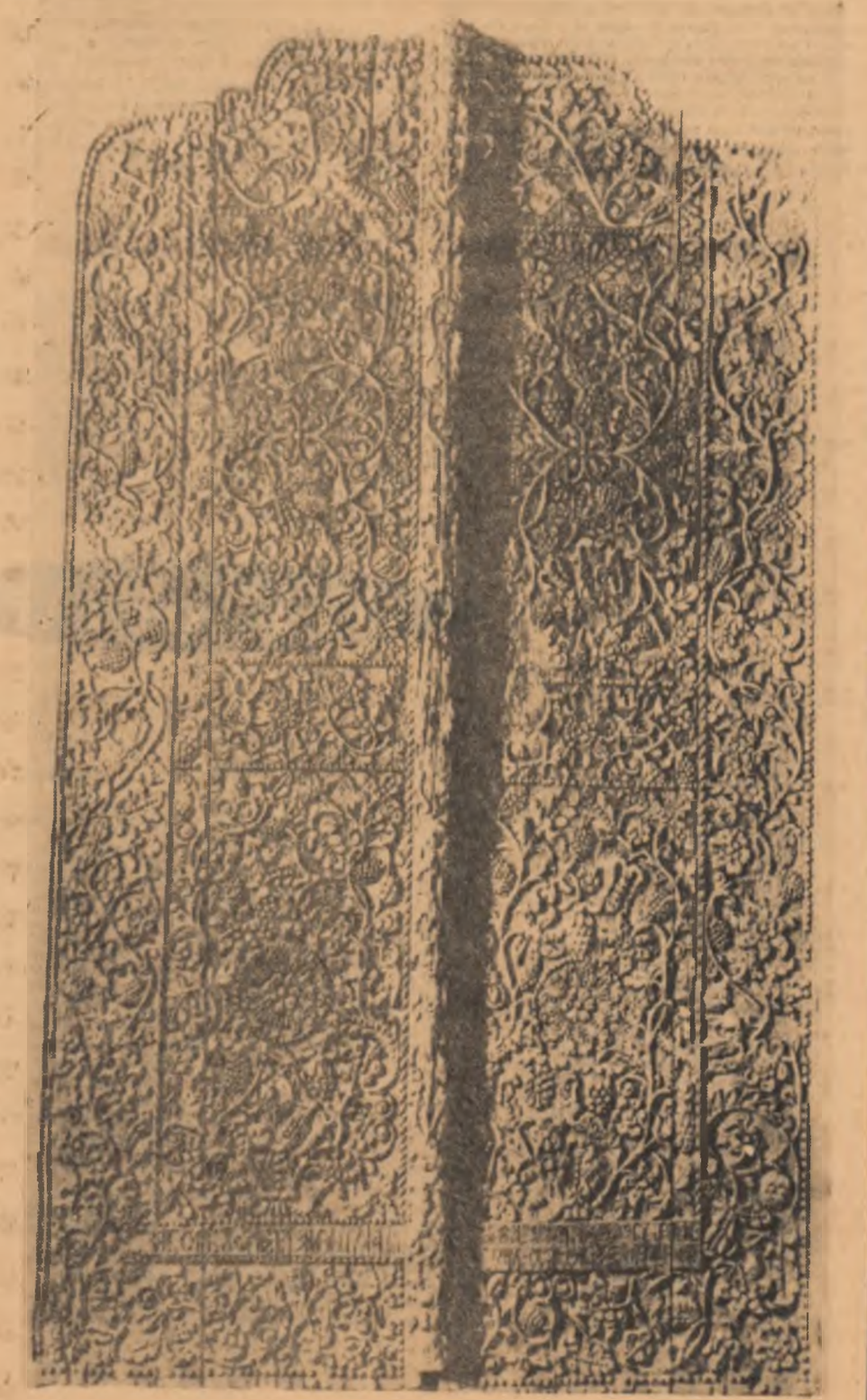
rezolvarea problemei actare, pentru frajul omeneasc al muncitorilor și meseriașilor, pentru acordarea de drepturi politice și cetățenești evreilor, pentru votul universal, formulează idei care, din anul colaborării la revista lui N. D. Cocea, au revenit cu insistență în scrierile lui V. Demetrius, sub semnul compasiunii pentru umili și nedreptățiți.

Apartinînd unei familii nevoiașe, lucrînd în tînerete ca simplu muncitor într-o fabrică de tricotațe, într-o măcelărie și ca ajutor de librărie, viitorul prozator a cunoscut lumea dezmoșteniților sărăci și a înțeles tragismul existenței omușii, a suferințelor mocnite, avînd în ultimă instanță drept cauză aceeași înjostitoare sărăcie. El este unul dintre cei dintîi scriitori romîni care a adus în literatură lumea mahalalelor, sufletul trist al celor aruncați la periferia societății. În spiritul tradiției realismului critic, scrierile sale oferă un bogat material de observație, uneori nu destul de riguros selectat, o colecție de „tipuri” viabile, rătăcind prin labirintul unei lumi cu coordonate sociale precise. Comentariul subiectiv al autorului, simularea incertitudinii în definirea unei personalități, de-a lungul narării detașate, limba aridă, întretăiată — rareori — de metafore surprinzătoare, amintind sensibilitatea poetului, adăugă o undă de lirism, de obicei amar, discret.

Preocuparea pentru soarta omului simplu este comună unui număr însemnat de lucrări beletristice publicate de „Viața socială”, aparținînd colaboratorilor ei sau selectate de aceștia din literatura universală. În paginile revistei lui N. D. Cocea a văzut lumina tiparului unul dintre primii „eroi” cu existența umilă a lui V. Demetrius: Petre Dobrîlă, personajul principal al nuvelei „Coșarul”, publicată în 1919 în volum sub titlul „Dragoste neîmpărtășită”. Alături de el pășesc, cu stîlă, în universul creat de Demetrius, vizitînd de tramvai Vlaicu („Numărul cîștigător”), prostituata Sisi („Is-pășiri”), sacajul Moise Hanină („Cărătorul de apă”), spălătoreasa Steriana („Clintecul”), ceasornicarul Herșu Blum („În mica ceasornicărie”), precupeța Stana („Găina”), ocașul Stoian („La urma lui”). Drama acestor oameni mărungi se consumă între dorința fierbinte a depășirii condiției lor sociale și acceptarea resemnată din final a evidenței că năzuința le este zadarnică.

Nefecitarea coșarului Petre Dobrîlă nu este numai a dragostei neîmpărtășite. Femeia îl disprețuiește pentru meseria lui „murdară”, o slujbă mai curată, bine plătită, i-ar deschide coșarului porțile spre lumea învidiată a celor ce nu duc grija zilei de mîine și i-ar cîștiga chiar dragostea femeii iubite. Încercările sale dîspărate de a se ridica, apelînd la bunăvoința persoanelor suspușe — singurul mijloc, ce-și așă la îndemână — sînt întîmpinate cu sarcasm și înroginare („Vrei să te faci boier!”). Lumea năzuia îl este întezisă de legi pe care nu le înțeleghe. Nuvela se concentrează pe momentele esențiale ale unui destin, spre deosebire de „biografiile” diluate din alte povestiri și fixează — prin prismă unui observator familiarizat cu acest peisaj — cumarica mediului periferic buceureștean, evitînd stridența unei viziuni romantice. Dintr-o perspectivă opusă celei din care locuitorii mahalalei apar ca niște mari chinuși, dominați de pasiuni mistuitoare, de zbuciumul veșnic al situațiilor lor sociale și de dorința pătîmășă de a o depăși — prin gesturi dîspărate, cu finaluri de un tragism violent — autorul „Coșarului” creionează din cîteva linii fizionomii verosimile, de oameni cu însușiri și sentimente de dimensiuni obișnuite. Chiar atunci cînd aleargă după năluca altei vieți, pașii le sînt măsurați, mijloacele modeste, iar la capătul drumului îl așteaptă, de cele mai multe ori, resemnarea. Totuși, reprezentarea lui V. Demetrius nu se suprapune întrutotul imaginii reale a mahalalei. Conceptul unilateral, ca o lume de damnați, o lume a celor predestinați înfringerii, se ignorează resursele ei de energie și voință susținută, altă față a mediului din care s-au ridicat și adevărații luptători cu „scarta” potrivnică — revoluționarii.

Tema din „Coșarul” revine în nuvela „Trufie”, publicată în numărul 5-6 din 1911 al „Vieții sociale”. De astă dată însă, dorința desprinderii de periferia societății se exprimă în speranța înălțării urmașilor pe o treaptă socială superioară. Pinzaul Jordan își îndreaptă spinarea încovalat doar atunci cînd se gîndește la feciorul său, student în drept, viitor mare avocat. Într-un clort comun, întreaga



Ușii sculptate în lemn de meșterul Nichifa pentru minăstirea Tismana (1698)

Editura Academiei R.P.R. a tipărit, într-o nouă ediție revăzută și adăugită, studiile din ultimii 15 ani ale acad. Tudor Vianu, satisfăcînd astfel numeroase exigențe de informare științifică impuse în mod firesc de avîntul culturii noastre noi. Masivul volum, rod al unei munci științifice tenace și al unei exemplare discipline de gîndire, întunește contribuțiile autorului la studiul problemelor literaturii universale și al legăturilor ei multiple cu literatura romînă.

Oferînd posibilitatea unei retrospective a muncii savantului, lucrările scrise în intervalul celor 15 ani se integrează unei unități riguroase pe care o conferă întregului volum metoda și spiritul cercetării literare bazate pe aplicarea principiilor materialist-dialectice.

Studiile acad. T. Vianu cuprînd într-un anume fel ciclul culturii europene, începînd din primele momente ale manifestărilor ei prestigioase pînă la formele actuale. În diferite puncte, însă, cercetarea oferă prețioase sugestii privind modul în care conștiința europeanului a integrat succesiv valorile specifice ale civilizației orientale, pe măsura apropiierii conceptului „Weltliteratur” de semnificația lui cea mai exactă.

Aria problemelor al căror interes îl suscită cartea acad. T. Vianu este în fapt mult mai extinsă decît o spune titlul, intrucît, alături de preocuparea pentru literatura universală, ea include relații concludente privind filozofia, estetica și stilistica, în forma unei contribuții de ireducibilă originalitate care interesează întreaga istorie a culturii. În acest ansamblu, ponderea o deține, în mod firesc, grupul de studii privind problemele complexe și atît de controversate ale literaturii universale și comparatistului („Formarea ideii de literatură universală în prima perioadă”; „Goethe și literatura universală” etc.). Studiul literaturii universale, arată acad. T. Vianu, este justificat istoriceste prin acel grad de dezvoltare al forțelor de producție și al relațiilor sociale care impune exigențele unei cunoașteri reciproce a popoarelor, prin acele forme ale culturii lor care le definesc în modul cel mai exact specificul național.

Conceptul „Weltliteratur” formulat pentru prima dată de Goethe (1827) în „Conversațiile cu Eckermann” precizează în fapt o stare de spirit și o tendință a manifestărilor anterioare care, în forma ei cea mai avansată, aparținea epocii („Formarea ideii de literatură universală”).

În aceste condiții, studiul „în secțiuni verticale” al literaturilor naționale i se substituie acela „în secțiuni orizontale” care presupune definirea lor în cadrul unor mișcări artistice comune.

Studiile acad. T. Vianu conferă un conținut nou „influenței literare” ca noțiune fundamentală a comparatistului, considerînd-o o „alianță ideologică” contractată de reprezentanții unei culturi, atunci cînd o cer „împrejurările interne ale societății”. Influența unei opere literare nu se exercită superficial și mecanic; în virtutea antecedentei cronologice, ci „numai acolo unde natura terenului social o asimilează și o face rodnică”. Definită ca proces dublu și concomitent de transmisie și recepție, influența literară este înțeleasă în determinările ei interne care, prin schimbul reciproc presupus, sugerează savantului procesul biologic al metabolismului. Renașterea, de pildă, nu reprezintă un simplu revirmant al culturii antice (cum o spune însuși numele ei, datorat lui Giorgio Vasari) ci o epocă distinctă, un fenomen de cultură cu determinări social-istorice specifice.

Principiul fundamental care stă la baza studiilor acad. T. Vianu este convingerea fermă în unitatea și continuitatea valorilor culturii progresiste ale omenirii. Ideea devenirii dialectice a faptelor de cultură are prețioase disponibilități polemice, de vreme ce estetica burgheză este dominată încă de concepția lui Spengler despre eleatismul culturii antice („Declinul occidentului”) sau de aceea mult mai recentă a lui Toynbee, pentru care epocile de cultură sînt cicluri izolate, impermeabile, ce nu fac posibilă transmiterea de la o generație la alta a valorilor lor. („Un studiu al istoriei”).

Marii scriitori, afirmă acad. T. Vianu, nu sînt „stele fixe” ci „reputații în devenire” pentru că opera literară doborîdește în fiecare epocă, în afara valorii ei intrinsece, o valoare obiectivă determinată de acel aspect care justifică o „alianță ideologică”.

Nu mai așa e împede pentru ce același fenomen de cultură a suscitât deopotrivă imaginea Greciei echilibrată în neoumanismul german, la Winkelman, Schiller și Goethe, a unei Grecii „dionisiace” în „Nașterea tragediei” a lui Fr. Nietzsche (lucrare filozofică idealistă profund reacționară) sau viziunea eminesciană a lumii grecești cuprînsă în „Memento mori” („Renașterea și antichitate”).

Înțelegerea continuității culturii face posibilă recunoașterea în operele literare ale antichității a originii artei moderne a cuvîntului. Manifestată masiv în Renaștere, într-o dublă implicare, inițial prin prelucrare amplă iar către sfîrșit cu rezerve critice formulate vehement de Bruno, cultura antică va constitui întotdeauna un ferment activ, fără a slui însă de regulă orientării progresiste a culturii (de pildă propensiunea către înțelegerea anistorică a mitului în literatura burgheză occidentală). — „Antichitatea și Renașterea”).

Metoda dialectică a interpretării faptelor de cultură stă la baza considerării critice a acelor contribuții ale științei burgheze care nu au adoptat principiile esteticii materialiste. Cartea lui Erich Auerbach, „Mimesis”, arată acad. T.

Vianu, schițează o istorie a realismului literaturii occidentale care nu se însoțește însă cu analiza negației dialectice a acestuia în diferite epoci, cu analiza antirealismului. Conceptul ca expresie a istoriei literare universale, nu ca aspect suprastructural determinat de baza economică, realismul — proces evolutiv continuu — este prezentat în cartea lui Auerbach ca o juxtapunere de secțiuni izolate („Începuturile realismului în antichitate”).

Atitudinea critică se convertește în ton polemic explicit atunci cînd tezele esteticii burgheze însușite subtextual justifică ale culturii decadente pe care o terețizează. Împotriva celor care afirmă continuitatea manierismului, încercînd să justifice astfel printr-o iluzorie filiație istorică experiența sterilă a decadentismului artei burgheze contemporane, acad. T. Vianu demonstrează că el nu are caracterul continuu al marilor stiluri ale artei, ci reprezintă, în anumele epoci circumscrise istoriceste, „aspecte ale degenerării și corupției expresiei”. („Manierism și asianism”).

Ceea ce s-a numit barocul sau manierismul lui Shakespeare constituie o exagerare cu caracter antirealist al acelor elemente eufuistice din creația juvenilă a poetului. Grupul de studii dedicat lui Shakespeare precizează, prin sistemul de imagini și concepte ca și prin spiritul filozofic care le animă, că poetul este în fapt reprezentantul cel mai prestigios al culturii renaștentiste.

Prin același procedeu al cuprinderii exhaustive a unei personalități literare în limitele unei monografii sintetice, care concentrează toate liniile de forță ce îi traversează creația, acad. T. Vianu reconstruiește viața și destinul celor mai de seamă reprezentanți ai realismului european: Cervantes, Rabelais, Malherbe, Voltaire, Goethe, Heine, Stendhal, Balzac, Flaubert, Anatole France. Studiile despre titanii literaturii ruse, Tolstoi și Dostoievski, sînt urmate, cu sugerarea adîncă a liniilor de continuitate, de cercetarea amplă care precizează valorile specifice socialismului socialist și justifică „importanța mondială a literaturii sovietice”.

Un spațiu important în economia volumului este rezervat literaturii romine, considerată în raporturile ei cu literatura universală receptoare



a influențelor culturii antice etc. Contribuțiile la cunoașterea lui Eminescu, Caragiale, Coșbuc și Arghezi precizează tocmai momentele în care cultura noastră națională deschisă tot mai larg (dar și mai critic) influențelor, a intrat în circuitul literaturii europene, al cărei patrimoniu l-a îmbogățit cu valori de incontestabilă originalitate.

Uneori aria investigației este atît de extinsă încît include o întreagă literatură considerată din punctul de vedere al elementelor care-i definesc specificitatea („Liberate și umanitate în literatura italiană”) sau întrunește sub semnul aceluiași concept epoci istorice care atestă atînități spirituale. Simbolul prometeic, de pildă, definește „toate epocile de înnoire și creație”, patosul adevărului este propriu „societăților sănatoase”, după cum motivul clinic al „teatrului lumii” constituie simptomul „crizei morale” a unor societăți.

Regăsim pe exegetul subtil al „artei prozatorilor romîni” în paginile care dezbate geneza realismului prin amestecul stilurilor, problema traducerilor sau arta lui Rabelais și Hugo.

Conținutul de gîndire condensat al cărții se comunică printr-o expresie de elevată simplitate care constituie întotdeauna apanajul a ceea ce am numi arta criticii.

Rezultatul din aditii succesive, cartea acad. T. Vianu cere ea însăși o cuprindere treptată și o apropiere graduală de valoarea ei, după cum lecturile ulterioare pot relua doar acele capitole care răspund în cea mai mare măsură unor nevoi adînci de lămurire. Această pentru că studiile acad. T. Vianu întunesc indisolubil o valoare dublă, instructivă și educativă. În atară de modelul exemplar de metodă și stil de cercetare științifică pe care îl constituie, ele conțin îndrumări etice de o valoare general-umană.

Prin monografia „Schiller”, închinată „tinerilor de azi”, profesorul oferă generației noastre exemplul unei personalități de înaltă probitate morală. Cartea, în întregul ei, inspiră acel umanism, înțeles ca simpatie fraternală cu toate popoarele lumii, care alcătuiește valoarea esențială a culturii progresiste contemporane.

„Scrise de o mină care nu tremură”, paginile ei, nutrite de cele mai autentice valori ale culturii, închid patosul sever al unei sensibilități generoase și al unei conștiințe pure, animate de idealurile înalt umanitare ale epocii noastre.

Cornel Mihai Ionescu

Moldova e plină de monumente istorice. Revenind la imaginea celui disc, — spunem că Moldova e decorată și cizelată ca un disc persan — va trebui să desprindem de el, una câte una, bijuterii mai vechi sau mai noi, șlefuite după priceperea milenară sau după canoanele de construcție la zi.

La trei sferturi de oră de Vatra Moldoviței se află turnurile albe de alumină și nichel ale fabricii de prelucrare a lăptelui de la Cîmpulung. Apropierea șochează. Monumentul lui Rares, ridicat pentru eternizarea numelui său, transportându-te chiar și azi în climatul meditației și reculegerii, se află la numai câțiva pași de o fabrică modernă. Apropierea între monument și „monument” ar trebui s-o facă logică, dar o faci și pe cale sensibilă, cele două construcții fiind desăvârșite fiecare în felul ei.

O fabrică și un vechi monument, de la una la alta — cițiva pași. Un turn de cetate și o termocentrală, falnică amindouă prin masiva lor alăturare; un baraj între doi munți, un zid legind cu bolovani cîteva vecuri — toate sint elemente ale aceleiași Moldove, părți ale aceluiași trup. E bine să treci de la unul la celălalt, din cetate în complexul industrial, de la arta străveche la estetica frumozului contemporan.

Fiindcă sintem la Vatra Moldoviței, să rămînem o clipă aici. Nu este, poate, cel mai frumos dintre vechile monumente moldovene, — mai la deal se află Moldovița, peste drum, la cițiva kilometri — Voronețul, apoi Humor, Arbora, Sucevița, celelalte. Dar aici liniștea e poate mai expresivă. Și liniștea de aici se întindește cu recoltași liniște din întina incintă în small alb de la Cîmpulung, unde se prepară lapte pentru copii.

La fabrică, în cabinetul de studii, e o altfel de liniște, dar o liniște parcă mai plină. Rînduite pe mochet, fotoliile de alumină nu scriștă nici ele, iar rafturile de volume care acoperă zidurile ascund cifre, scheme, formule ce se cer descifrate în cea mai reculeasă tăcere. Biblioteca pare că oficiază. Cineva care aduce într-o eprubetă, din laborator, o probă de lapte, poartă cu înfinită grijă un lichid parcă mistic. Pași sint discret, respirația e filtrată prin tifon. Mina omului, împură și terestră, nu atinge nicicum,

MOLDOVA

— contrapunct arhitectonic

tură. Poate asta a derutat ieri specialistul și l-a făcut să caute sorgințele acestor capodopere alura, în alte clime, rămas mut în fața inexplicabilului, a lipsei aparente de orice adevărată cu solul pe care zidurile acestea se află plantate.

„Pe cîmpia înălbătită, netedă, strălucitoare „Se văd insule de codri.” „Sau grav, într-o dezolare măreată: „Bogată în întinderi, stă lumea-n „Ce sate și cîmpie c-un lăcuț vâl imbracă: „Văzduhul scinteiază și ca unse cu var „Lucesc ziduri, ruine pe cîmpul solitar.”

După ce vechea risipă a Moldovei își reinvie în minte, simți nevoia să auzi din nou susur proușpăt de viață, să pășești monumentul, cu mîta lui mîhnire, să treci alături de el, vis-à-vis, în încinta uzinei. Întrii deci, dacă te așii în nord, la Uzinele textile „Moldova” din Botosani, între războaic, fiver și ringuri, în tumultul unui schimb aflat în ceasul de vîrf. E o uzină nouă, clădită în ultimii ani și dotată cu mașinile ultimilor ani. S-a ridicat,

marnici, pe cei care se retrăgeau din calea puhoaielor vîlvăitoare, aceste locașuri au fost, în aceiași timp grei, și prime nucleie de cultură, cultivîndu-se în ele strădania slovei și a podobei artistice. Serii întregi de caligrafi, miniaturisti, zugrăvi, sculptori în lemn, tipografi, ca și maeștrii ale broderiei cu pietre scumpe și fir au dăruit Moldovei capodopere, care se mai pot încă admira aici, la Muzeul republican din Capitală, în marile colecții și muzee străine (British Museum, Kiev, Praga, Moscova, Constantinopol). Faima lor a urmat credincios, veac după veac, însuși falma Moldovei.

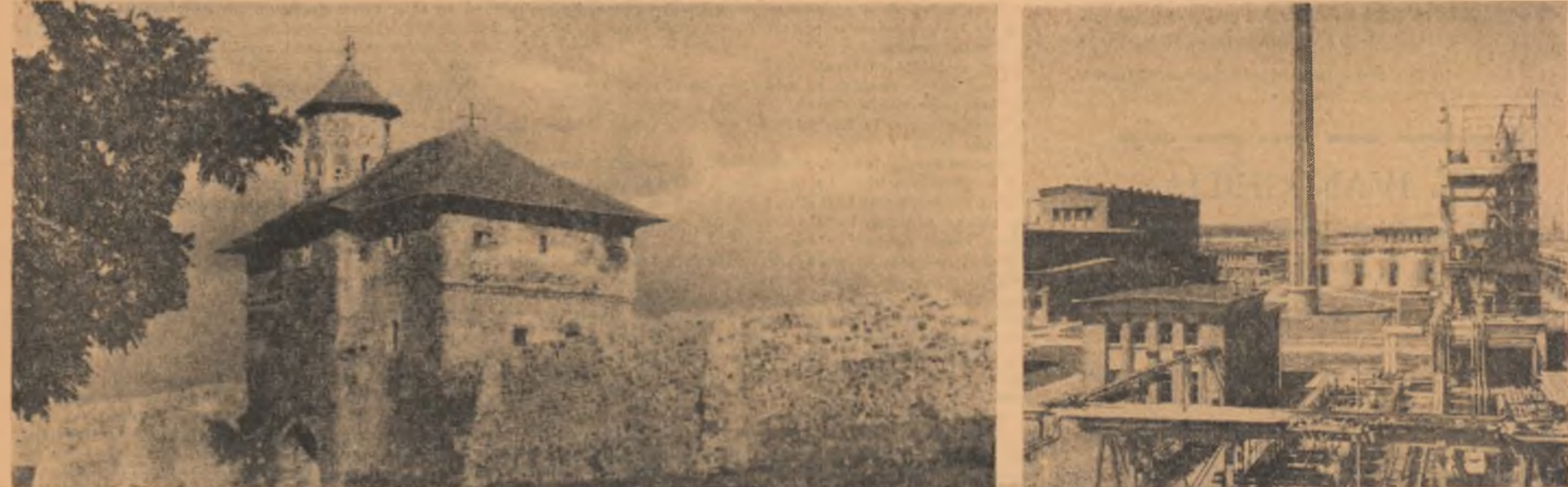
„Cîi Domnitori și Mitropoliți s-au rînduit la școala Moldovei, deși e țara asta, au trebuit să treacă măcar o dată prin Humulești spre Mănăstiri... Și cite tîncșiri și sfîntiri de biserică din nou; și cite soboare și revizii de fețe bisericesti și politicești; și cîți străini din toată lumea... Lume și iar lume”

Ca să dea replică unei asemenea faime, constructorul de azi al Moldovei ar fi trebuit poate să oprească în loc Bistrița, să lege munții între ei cu pereți de beton, să extindă de umire Ceahlăul. A făcut-o. Pe aceleiași drumuri, consacrate de coteștii domnești, de oștri și convoaie de rădvan, a năvălit o altfel

de dîntă că urmărește și eu apariția Păsării Măiestre, prin satele regiunii noastre! Mergeam pe un drum cunoscut, de la Udești spre Verești. În seara aceea, cum am ieșit din Verești și mă aflam la podul de pe apa Suceviți, cumătrul meu, cărușagul, a rostit deodată, cu înflorare mare în glas: — Iată, luminile electrice de la Salcea... etc., etc.

Ce-ți rămîne acum, după ce această nouă serie de monumente a fost creată, deși să te desprinzi țarași în ansamblul lor, și după ce intri — să zicem — la Agapia, să treci de-a dreptul la Săvinești!

Săvinești, de pe aceeași vale a Bistriței, merită un popas aparte. Fantasticul, modernul, mitologia locală și tehnica se string aici într-un singur receptacol. Fuzele care se învîrt perindînd clipe sau gogosi de mătase chimică adună de fapt, calculînd în cifre, lina a vreo patru milioane de oi. (N-a avut niciodată Moldova o asemenea zestre ovină împărțită pe munți, dar mite la cuprinderea unui singur țarc, de proporția unei săli de cinematograful la a cărei protecție de raze asistă doar cîteva fete-operatoare). A intervenit în mitologia simplă a acestor fete, majoritatea lucrătoarelor de



SUCEAVA — Cetatea ZAMCA

ONEȘTI — Foto: DAN GRIGORESCU

niciodată șuvoiul cast de lapte ce se prelucra în retorte, în cazane, în conducte emetice închise, acoperite toate cu straturi izolante, cu un înțelgibil de cale lactee. E grija față de sănătate, față de viață. Și nu înțelgător, legînd dintr-un vechi monument precum Vatra Moldoviței, ne oprim aici, unde se pregătește pentru oameni, cu o tandrețe aproape maternă, un aliment de primă necesitate, cel mai curat, primul. Dacă ai vedea muncitorii de aici, cu cită grijă mînuiesc aparatele, cu cită atenție supraveghează retortele, cu cită nobilă vigilență întrețin puritatea întregului, ni căpăta — poate — un sens și mai exact al noțiunii de răspundere față de viață.

Monumente — și monumente. Ele se așează într-o suită firească, monumente și cîtitori, într-un unic și impunător manuscris de cronică, începînd — ca în toate cronicile moldovene — cu facerea lumii, cu anul zămislirii primului strămoș, iar aici, la Cîmpulung, cu copilul, cu primul aliment vital. (La Voroneț, Adam și Eva, goi, într-un luxuriant peisaj tihilian, anunțîndu-l) parcă pe Gauguin, incintă privirea umită, încalzînd un întreg perete. Puțin mai departe. Eva e îmbrăcată, și e îmbrăcată ca o domniță de la curtea lui Petru Rucăș în brocarturi grele și aurății, cu un zîmbet hieratic care destăinuie mai bine decît nuditatea de dincolo, femeia. Fetele de la fabrica de prelucrare a lăptelui poartă halate albe...)

Dar acest disc atît de bogat n-a fost astfel întodeuna, iar goliciile și stirbiturile lui se mai puteau pînă ieri număra.

Nu mai poți înțelege Moldova fără acest ultim al ei pasaj. În celălalt cadru, în Moldova părăgînirii, monumentele trecutului păreau strănii, surprinzătoare, pogorîte cu parutata din cer. Dragomirna e un fluture brazilian căsăt într-o geografie mai temperată. Arbora e un trunchi sculptat, o pirogă colorată aparținînd unei culturi bizare, împctmolită pe un deal între niște moldoveni Voronețului pare inexplicabil ca și Eminescu. Lipsesc în jur burgurile cu fortoși lor industriuoasă, care sî la hene monumentale într-o centură logică de bresle, precum în micile principate germane sau în Ardeal, însece chearurile cu cozății, cu arsenale și hale de marfă, ca la Veneția și Amsterdam, sau măcar urmele marilor caravane care sî lașo desfăcute, delapsînd cu ele elocutul de viață, baloturi cu barije tulpane, mătăsuri, cu aromă de mosc și de ceai. Zburînd cu sania peste această țară înghețată, cu albi de ape transformate în filigrane, cu munți prefăcuți în cristale de zahăr candel, cu zăpezi liliace, absolut virgine („Iată...o sanie ușoară care fuge peste văi...”), dar cu arbori troznînd sub un ger asiatic și cu focuri de bălegar sub hornuri, care inundă coliba de fum, călătorul nu putea să vadă aceste monumente decît ca niște apariții supranaturale, halucinații ale cîmpului de gheață sub un cer de minia-

PAUL ANGHEL

raportată la timpul milenar moldovean, într-o singură noapte, iar faptul că uzina poartă numele Moldovei simbolizează aici, în nordul odinicărită uitat parcă tocmai renateren acestui pămînt.

E bine să prînești de la amintirea vechilor războaie, a zidurilor fumegînde în ruină, spre zidurile de acum, noi și teferi, între războaiele care zbat clipă de clipă valuri de plînză. E bine să treci din larma chiotelor, clinchetului de arme, nechezatul cavalcadelor de cai, aici în larma războaielor din narea helă, cu rîmurile lor regulate de cavalerie în asalt. Cabalino de oțel, în tropotul lor sincronizat, bat priponele pe loc, învînd pe gosele și drumuri de toate culorile, drumuri ce se string în suluri de plînză, dar care, dacă ar fi desfășurate, ar u-coperi, probabil, toate drumurile șosele, cărările Moldovei. În cîl timp? Cifrele se modifică aici de la zi la zi și de la un an la celălalt.

Războaiele bat! Bat războaie în Moldova, la festsătoile de aici din nord, iar aceste „războaie” le poartă niște fete care minuiu pînă mai ieri vîtălele, îmbrăcînd azi cu produsul muncii lor sute de mil de oameni.

S-a rupt un fir! Din poveste? Fetele se reinnoadă automata, fetele se pîmbă liniștite în incinta vastă cu

de oaste cu arme grozave. După legenda orală — acesta este pămîntul legendei! — nemaivăzutele mașini au luat în coarne bătrîna scoarță, răscolind-o, călcînd-o în copile, iscind vîlvății de pulberi, creînd parteru o clipă — mai scurtă decît o bătaie istorică! — confuzia unui moment de apocalips sau poate de genază. (Imi permite să amestec, de fapt, stufoasa imaginație locală, pînă mai deunăzi necăntată, cu amintiri din Istoria terogrifică a lui Cantemir, punînd timpii să se îngîne fantastic.) Toți munții și codrii de fapt ce sî făcuse sî răzsună, și toate văile și holmurile de huletul gîsului sî cutremurate, alita cit glasurile răzsunării precum ca o muzică sî fie tocmită să părea, carele o armonie tințioasă la toată urechea auzie, nici cineva altăceva auzia, fîră numai. Plecatu-s-au cornul Inorogului, împiedicatu-s-au pașii celui iute; închi-su-s-au cărările ceale neîmblate (!), aflatu-s-au locurile ceale necăcitate (!). Munți, crapați! Copaci, vă despicați! Fieți, vă fîrmași!

Munți crapați, copaci despicați pietre sfărîmate sint de fapt, nu semne apocaliptice, ci reconstituire geografică nouă din care se limpezesc, după ce aburii de genază s-au dus, o nouă vale industrială, presărată cu construcții monumentale

Izvorul Muntelui. Bicaz. Stejaru, Platra-Neamț, Săvinești, Roznov, Buhuși, creează dintr-o dată într-un rîstimp de numai un deceniu, alinierea unor altfel de monumente față de construcțiile de secole. Imaginaria colorată se cultivă și cu adevărat și cu teme! Lacul Rosu de deasupra Cheilor Bicazului a umplut abia într-o sută de ani 3500 hectare, lacul barajului, constituit în cițiva ani de niște moldoveni, acoperă o suprafață de 4500 hectare (35 kilometri lungime, 1,2 miliarde metri cubi de apă) Belgianul Camille Dolecloos, un alt călător, dintr-o țară apropiată ca dimensiune, încearcă aceeași umire, de astă dată tehnic, notînd că lacul de acumulare de pe Bistrița măsoară ca volum „de aproape o sută de ori capacitatea saimosului nostru Gileppu”. Am vorbit de electrificare, de schimbarea regulimului de lumină al Moldovei prin acest complex energetic de pe Bistrița, și este decl timpul să opunem vechilor locașuri de închinăciune, acest nou climat solar de aici, datorat marii hidrocentrale și celorlalți aștri din constelația ei. Dar lumina Bicazului auzeste și vechile locașuri din aceiași munți. Nu este un mister că templele sint electrificate, lumina modernă inundînd cupolele, pentru înțita oară admirată la adevărată lor strălucire, orbînd pioasle luminări și candelile cu scînteieri solare. Este firesc să se umescă imaginația populară, în ton de cronică sasaniță: „Cînd s'î țîșnit mica scînteie electrică pe la noi oamenii și-au adus aminte de o pasăre măiastră din basme. Și într-adevăr, într-o seară, acum cițiva ani, am avut cre-

aici sint tinere, un cuvînt tot atît de criptic precum *morlața*, și anume: *lactama*. Lina *Mioritei* se toxicea în calor, din Haladă pînă la Eșlaguș, oia fiind păstoria dîncocă de sat, pe munți, de unde revenea sezonier, în turme, ca și în roman, dînd de lucru furcilor și femeilor. Aceleiași femei de pe toată valea Bistriței s-au împărțit între Buhuși și Săvinești. Unele țes la Buhuși lina veritabilă în cadrul marilor fabrici modernizate, altele strecoară printre degete, numai de cițiva ani, țîrul sideral, misterios ca și mătasea lunii, al polimerizării. Dacă folcloristi, etnografi, sociologi, specialiști în mitologie sau dialectologie ocupă toate poteșile spre descifrarea sensurilor *Mioritei*, aceste femei, majoritatea tinere, ocupă toate băncile cursurilor serale și de calificare ce duc spre descifrarea *lactamei*. Căci și acesta e un drum spre înfînt. Cărările chimiei moderne, pierdute în zările fizicii cantice, se lășă urcate greu, cu aspre tătăuri de inițiere, nelăsînd să se filtreze comod nerăbdarea și *graha* printre parametrii încezății ai acestor noi științe. Niște lucrătoare din industria polimerilor de pe un alt meridian ar fi poate indolente la secret. Dar aceste fete cercetează țaina cu seriozitate prea gravă, trișînd un ochi de pasăre suavă spre mister, aburînd scările aride ale scollilor medii și universităților cu rîvnă, cu zel aspru, cu chelălăial de nopți și zile. Rezultatul e *lactama*. Această suavă materie extrasă numai din știință fiindcă materialele sint aeriene, care se loane în camerele închise atîng țalei și lumina și ozonul sint aduse artificiale) ca într-un ochi ermetic unde se urzesc din protoplasma stelară five perute cămășii de zi, uravate cearecașuri nupțiale. Unele din mătășile lor se tăcuseră în alte decenii măcute în ministirile din munți — poate chiar la Agapia și Vîșpatic. Justificarea era strict economică, o felie de pămînt sau o furcă de tors nepuînd fi împărțită ca zestre între mai multe fete (Pămîntul nu se poate întinde precum *lactama*). Salariaștele au femiili, bărbații muncesc prin alte industrii mai viguroase — ard varul, cimentul, strunjește țevi de oțel, modică bustenii în mobilă, detună cu dinamita munții, etc. ceramică refractară, — în timp ce ele, cu această siderală furcă de tors în briu, silabesc și tot silabesc, precum Smaranda bucovina științifică.

Noua construcție n-a exclus, ci, dimpotrivă, a impus, prin grija de stat și uriose investiții materiale, ocrotirea vechiului monument. Dar zidurilor de azi are gustul marilor construcții. Urșlagul dom gotic nu s-a putut încetățeni pe acest pămînt, în schimb omul de acum, deșteptat la viață de exigentele civilizației noi, caută abia azi echivalent elanului său în marile dimensiuni. Fiecare dintre vizitatori veniți aici, la Voroneț, e în felul său un călător mai bine spus, un ziditor-zidar — al ce-

țăților industriale din vâi și pentru oricare din ei, absida de la Rădăuți sau coloanele pătrate ce despă. I. pro-naosul de naos sint nici o zecime dintr-un turn de carbonatare și din pilonii de beton ai unei statui ter-mice. Lumea aceasta nouă, impresurînd monumentele e robustă, ofensivă, flămîndă de afirmare, cu selea unor dimensiuni care sî-l măsoare aspirația întregă.

Raportat la această sete. Voronețul pare modest

Ne-am oprit aici, la Voroneț, nu pentru o nuanță, ci pentru că aici, lîngă cel mai frumos monument al trecutului moldav, înțînirea și opoziția dintre prezent și vechi este poate cea mai plină de sens.

Privit de jos, din unghiul pajistel cu flori pe care se află depus, monumentul cu zugrăveala lui pe fond albastru se profilează pe cer, se confundă cu cerul. Din cer, din acest cer construit de om, răsăr în aureole de aur — chipurile. O străveche aspirație spre înfînt a mutat acolo, sus, lumea cu toate ale ei — istorie, credințe, prejudecăți, bucurii, păcate —, stilînd-o și imobilînd-o prin artă Monumentul plutește, contras în azur, atîngînd țîrina abia, abia, apropiat și îndepărtat de pămînt, ca într-un leagăn de basm. Schimbînd unghiul și luînd unghiul contemporan, vezi înfînt în construcții tot pămîntul Moldovei și, raportat la aceste cetăți, Voronețul este una dintre vechile bisericuțe din nord. Dintr-un pămînt gol, Voronețul auzia către cer.

Rămîndu ce sint, niște bijuterii, constructorii Romîniei socialiste au constituit în jurul vechilor monumente o montură cu adevărat miraculoasă de viață modernă. Centura de bresle medievale cu fortoși industriași din burguri, care lipsese pe aici, freamătul multicolor al caravanelor cu pendulările lor rigurose între Apus și Asia ori clocețului peștri de cheuri granitice, de nave, de hangare cu mărfuri, de arsenale și tumult de Renaștere, au fost înlocuite cu vibrația gravă, im-petuoasă a unui întreg pămînt trezit la viață după un hiatus istoric, înlocuite — cert — cu o altfel de Renaștere.

Bicaz, Săvinești, Roznov, Borzești, Ițani, Bucceca, Suceava, Iași — nume istorice, nume de investitură nobilitară nouă — au explodat termocentral în liniștea de sîpet incu-

Geo Dumitrescu

IEREMIA

De mult mi-era drag Ieremia. Toată lumea spunea că Ieremia, oștea, Ieremia! Toată lumea striga: ajunge, Ieremia! Dar mie mi-era drag, căci necentenii în mine creștea încredințarea că așa apăruse în lume, dălorită lui, cea dintîi căruță fără oiște, că așa va fi să apară în lume cea dintîi ogradă fără garduri!

Ah, Ieremia! strigau, — oștea, Ieremia! Dar neavînd oiște, căruța dobindise motor, dobindise motor și cîrmă și poate aripă... Și, neavînd garduri, ograda se va lărghi pînă-n necunoscutul zărilor...

O! stingaci și greoi era Ieremia, dar tenace și îndărătnic, cucerînd, centimetru cu centimetru, centrul împede al lucrurilor, drumul sigur ce merge la țîntă, ce nu mai poate merge în vezi altundeva decît la țîntă.

Bravo (mă gîndeam) Ieremia! Ai muncit, ai perseverat!

Și drag mi-era Ieremia de cîte ori, în jur, oamenii îmi dădeau vești despre viitor izbind în garduri vechi, cîteodată trumoase și trajnice, în numele nevoii de a schimba, de a îmbunătăți, de a înălțura încopăiinatele vechituri.

Chiar din această pricină, uneori, negu de supărare, furlos, mă apucam să strig în gura mare: voi, cei greoi, cei înceți, cei prea adevărați, voi, cei încrezători într-o mal bună intrare a căruței, încercați, încercați, stăruiiți, nu vă pierdeți cu țîtea, la strigăte, la hohote, la ocările celor ce stau pe margine, ori în cerdac, — ticăloasa spiță a moluștelor grave, a celor ce nu dau cu nimic în nimic pentru că niciodată nu și-au luat răspunderea de a mina o căruță, de țîrica gardurilor vechi, cîteodată trumoase și trajnice, de țîrica îndărătnicii și a înnoirii...

Iar voi, măi puștilor, norocoșilor, cînd plecați dimineața spre marginea lumii ca să descoperiți culcușul soarelui, jucați-vă „de-a Ieremia”. Haldeți, săriți într-un picior, un, doi, trei, și strigați, strigați cu toții în cor: Hai, Ieremia, dragă Ieremia!

JOCUL ÎMBIRII

Îar ai fugit, ca un foc de comoră, flacărdă iute, nestatornic rug de aramă Iar ai fugit, — ostentit, sub grele cenuși, te-ascult arzînd depărtată marea.

Iarăși și iarăși, sute de mîini întînd scormonind cerul, — rotunjimi arzătoare mingii în treacă, nevăzute aște, sferă tăcute niciodată atît de fierbînt și de fragede ca sîinii tăi

Iar ai fugit, sărîmînd aiba cătușa subtilă cu care necentenii te-afini și te-nălțui. Să nu te-norci. Nu poți să te-norci înainte de vreme. Te voi nînda: sub mîinile mele sint toate căile lumii. —



vei trece iar, vîlvătoare rădăitoare în juru mi. — alt soare atară de mine nu ai, din nou cu mine vel arde clipa adîncă, și iarăși de mine la voi lega pentru fierbînti veșnicii provizorii cu-aceiași alb țîr de abuz subțire pe care mereu îl vei rupe și fîră de care v-ajî stînge.

Și iar vei iugi, ca un loc de comoră, flacărdă iute, vîlvătoare de aramă, iar vei iugi, — ostentit sub calde cenuși vei rădăine să te-ascult arzînd depărtată marea

*) Acad. Eusebiu Camilar, *Precu-vintare la Indreptar artistic al manumentelor din Nordul Moldovei*, Casa regională a creației populare, Suceava.

CRAVATA PENTRU GIONI

Se obișnuise: știa că cel mai mult are de lucru în ultima jumătate de oră. Parcă toată strada se golia dintr-o dată cu prinsa de panica închiderii magazinului și lumea care pînă atunci se plimba nepăsătoare prin fața vitrinelor se-mbulzea dezordonat frecîndu-se-n usă cu cei care ieșeau și pe neașteptate ghîșuși ei era asaltat din toate părțile. Erau primele două săptămîni de lucru în magazinul acela elegant pe dinafară și dinăuntru — ceea ce îi făcea mare plăcere — cu articole de lux care nu se găseau la alte magazine — ceea ce îi făcea mai puțin plăcere pentru că nu le putea cumpăra — și-n după-amiaza aceea trebuia să-și încaseze prima chenzină și-avea o mie de lucruri de gîndit, n-avea timp măcar să se uite la cei care-i întindeau banii. Număra grăbită ascultînd „trin-trin”-ul mașinii de calculat și-astepta să fie chemată „dincolo” în biroul responsabilului, să primească și să numere propriii ei bani. Imbrăcuse, spre a marca evenimentul, rochia verde cu decolteu, fără minci, care-i venea cel mai bine scoîndu-i în evidență bustul plin și brațele prelungi, nervoase și subțiri, cu pielea brun-aurie străbătută de vine albastre care dădeau incheieturilor miinilor ei o ușoară umbră brumăsoasă și o dată cu privirile bărbaților fixate pe ea ca o apă-sare fierbinte simtea tot mai intens bucuria aceea nerăbdătoare care-o așteptase toată ziua. Casierul trustului venise. Nu-l mai văzuse niciodată dar putea paria pe orice că îl era. Rotofei și chel, cu spinarea ușor adusă, parcă anume să-și ocrotescă mai bine servieta de vinilin, burdușită sub braț, își făcu apariția în magazin strecurîndu-se abil prin mulțime, cu aerul grav și familiar, nițelul speriat, parcă ar fi fost hărțuit de cineva și se făcu nevăzut în biroul „șefului”.

Invirtind mereu coarba mașinii de calculat și ascultînd acel „trin-trin” metalic, aștepta din clipă în clipă să se audă strigatul „acolo”. Nu știa care era obiceiul, cum se va proceda cu ea, dacă va părași „casa” sau va veni casierul trustului aici să-i numere banii și s-o pună să semneze de primire.

La opt se-nchidea magazinul. Pînă la opt și jumătate trebuia să-și verifice casa. La opt și jumătate avea înfîlînire. Băfatul ei era vînzător la standul de cărți din piața Sfîntu Gheorghe și venea aproape seară de seară și-o aștepta în fața magazinului, sau în colțul „Corda Calului” pe unde avea ea drum spre bancă.

Mergeau amîndoi întîndu-se de mină aproape alergînd sau chiar alergînd de-a binelea să prindă mai devreme rîndul la Bancă și de multe ori el ridea și-i cerea geanta vinătorească de piele unde ținea banii și-o amenința în glumă că ce-ar fi, „uite, zicea, dacă-ți dau acu una, te bag sub mașina asta care vine spre noi și fug cu banii”. Prostule ești un prost. Nu mai vorbi prostii! — se prefăcea ea supărată și-i întindea singură geanta agălîndu-i-o în fugă de umăr. Cînd ajungeau în fața scării mari de marmoră, se opres rezemîndu-se de el citeva clipe să-și tragă răsufletarea (fără să-i pese c-o vîd oamenii) și luîndu-i geanta dispărea în fugă pe scări. Gioni o aștepta în stradă fumînd și citînd „Informația Bucurestului” rubrica

sportivă și, la întoarcere, ea sărea topăind două trepte dîndată balansînd geanta și-i cînta copilărește, alintîndu-se:

— Gioni e băiat de treabă.
Toată lumea se întreabă.
De ce n-are nici o treabă.

Rizînd și pălăvrăgînd se prindeau de mină și porneau spre Cîsmigiu. Aici amuțeau copleșiți de apropierea lor caldă, căutau locurile cele mai singuratic și se strîngeau în brațe cînd nu mișca nimeni împrejur pînă spre miezul nopții.

„Apa... lumina... chiria... întreținerea... Mamei, la Iași, 100 de lei... cantina... 25 de lei datorita la Gabi... Cravata lui Gioni... Cît e o cravată?”

Gioni purta niște cravate oribile, înflorate, bălțate, habar n-avea să-și aleagă cravate. În general era cam necioplit, dar drăguț, trebuia să-l stîleze ea și avea să-nceapă chiar de la cravată. Se cunoșteau din școală. Absolviseră Școala tehnică de Comerț și plînuiseră încă de atunci, ca la prima chenzină să meargă la Melody (mai ieftină intrarea) și să danseze toată noaptea. De asta și imbrăcuse rochia verde cu decolteu, fără minci. Lîngă Gioni, înalt și-n negru, cu cravata nouă pe care i-o va cumpăra ea va face furori.

Deveni agitată și visătoare, imaginîndu-și ce anume avea să-i cumpere el. Ce grozav ar fi să-i dea prin gînd tocmai că-mișuța aia neagră de nylon, dantelată la poale, de la „Corda Calului”?

— Condița! auzi atunci o voce acută de-asupra ei și tresări. Condița de sugestii și reclamații!

AL. IVAN GHILIA

Ridică fața și întîlni o figură uscățivă, cenușie, parcă spălată în spirt, cu niște ochi bovini, bulbucați, scăpîrînd de o indignare alită de caraghioasă că aproape izbucni în rîs.

— Ce aveți cu condița? se auzi ea întrebînd cu vocea spartă și copilărească din pricina risului stăpînit și ea și cînd ar fi impropriat cu sticlă pisată omul se șterse la ochi și-și strînse făciile.

— Asta-i culmea! Pofțim! izbucni el și-i luă martori pe osmenii dimprejur. Îmi dă mai puțin cu zece lei și mai face și pe naiva. Cunoșc eu sistemul!

— Poate e greșit — încercă cineva să-i ia apărarea.
— Păi da, sigur — rîcnea bulbucații și vocea lui umplu magazinul. Cu greșeli din astea ajung dumnealor să poarte pantofi cui și s-o facă pe pitîncancele pe bulevard.

— Tovarășe, dar eu nu... vă rog — șopti ea includată, gata să plîngă și simți că se pierdea, că-i vijilie urechile.

— Responsabilul! Să vină responsabilul! striga bulbuca-

tul pus pe scandal și degetele ei prîneră să se agite convulsiv ca picioarele unui gîndac răsturnat pe spate, apucînd la întîmplare zece lei și întînzîndu-i prin ușița de sticlă cu o scribă, parcă ar fi aruncat din ghîșeu un șarpe.

— Pofțim!... nu vă supărați... stăpîniți-vă — șopti și nu-și mai ridică ochii pînă nu simți că n-a mai rămas nimeni în magazin.

— Mergeți să vă încasați chenzina — îi spuse cineva. Responsabilul era lîngă casier.

— Ce s-a întîmplat? — întrebă.
— Mă gîndeam la un cadou. — mărturisii ea. Persoana cu care vorbesc la astăzi prima chenzină și mă gîndeam ce cadou o să-mi facă.

— Să presupunem — conveni responsabilul. Dar, te rog, pe viitor să nu se mai întîmple. Nu vreau ca în magazinul nostru, mă înțelegi...

Penibil penibil! Totul se sfîrși penibil. Luă banii fără să-i numere, și casierul trustului o strigă înapoi umilitor și-o puse să-i numere în fața lui.

— Banii se numără totdeauna, tovarășico — o dădăci el. Fie că-i dai, fie că-i primești. Să nu fie vorba. Vorba ceea, cine nu cască ochii, cască punga.

Și ea trebui să se aplece transpirînd de surecîsireți și să numere banii, adică să se prefacă, pentru că de numărat, tot nu-i putea număra.

Așa se întîlni cu Gioni. Ținea geanta deschisă, cu privirile-n jos și număra banii. Își trase brusc miinile și zimbi încurcată și amuzată totodată de toată povestea. În fața lui Gioni nu putea apărea stînjînită sau tristă.

Gioni o întîmpină vesel, energic, într-adevăr imbrăcat în negru cum își dorise ea și cum îi stătea minunat, devenind mai zvelt, mai înalt și mai distins și doar cravata... ei, da, nici nu se putea. Purta o cravată din acelea oribile, culoarea vișineî putredă cu dungi albe și negre, dispuse orizontal și privînd-o se înveseli de-a binelea, îi trecu totul și se gîndi la surpriza pe care avea să i-o facă ea. Dar el ce-l pregătise? Numai de nu i-ar oferi cadoul acuma. Diseră, tirziu, după bar, la întoarcere, cînd va fi nițelul ametit și obosită și orice, indiferent ce-ar cumpăra, o să i se pară grozav.

— Am avut o mie de mizerii, Gioni — îi zimbi și-și simți zimbetul alit de seducător că întoarse capul și-i dăruî trecătoarelor.

— Și de-aceia ai întîrziat?
„Cît de mult mă iubește — își spuse. Bărbatul care se infurie și-și face nervi pentru un fleac de întîrziere trebuie făcut mereu să se perpelească așteptînd, pentru că e îndrăgostit cu adevărat.”

— Voim să-ți spun ce mi s-a întîmplat, dar nu-ți mai spun nimic, urfocuse.

— Multumesc. Ești foarte drăguț — o ironiză el.
— Să știi că sînt admise ea linistit și zimbi cu superioritate dezarmantă. Îți place rochia mea?

— „Mă... Ești formidabilă! Curat Brigitte Bardot. Dar... ce... face...”

— Ce...? — ?
— Și...?
— Ce să...? Știu nimic, îl provocă ea.

Rise scurt, nervos dîndu-și capul pe spate și apucîndu-l de mină fugi să-și slunge din coapse senzațe bruscă de căldură.

— Hai!
— Nu, se împotrivi el. Voiam tocmai să-ți spun... Am niște treburi urgente. Nu vin cu tine la bancă.

„Drăguțelul. Chiar că-i drăguț, își spuse ea furîndu-l cu coada ochiului. Vrea să rîmînă singur, să-mi pregătească surpriza pentru diseară. E băiat bun și-o să-l ajut să devină și mai bun”.

— Bine, domnule cavalier, spuse dînd din umeri și făcînd-o pe supărată, îi întinse mîna cu răceală. În definitiv ești în fonduri, ai tot bulevardul la dispoziție. Distrează-te!

— Așa am să și fac, se infurie el și se opri locului. Sper că sînt liber s-o fac, nu? o întrebă și în vocea lui apăru ceva străin și răutăcios.

— Bine, bună scara, spuse ea șovăind.
— Uite ce-i, ne înfîlînim la zece. Bine? întrebă el.
— Unde?

Gioni ezită o secundă, apoi hotărî.
— În fața la Lido.
Îi zimbi drăguț și ridicîndu-și miinile, îi potrivi cu girgășie gulerul.

— Uf, uf! ce cravată!
„La Victoria e deschis pînă la zece — își făcu socoteala. Am tot timpul să deșur banii și să aleg o cravată frumoasă”.

Porni pe bulevard, spre universitați, privind vitrinele, grăbind pașii și oprindu-se din cînd în cînd atrasă de obiectele expuse. Înfilîndu-și în luciul ștelos chipul, își surîdea încîntată. Purta o pieptănătură modernă, înaltă, cu părul tăiat în șuvițe negre pe frunte, avea șaftă fină, delicată și îngustă, cu gura roșie, plină, poate nițelul prea mare, dar dulce și ispititoare cînd zimbea arătîndu-și dinții frumoși și lungi. Nasul ascuțit, cu nările palpitînde, absorbea prin sticlă mirelul parfumurilor adormite în vitrină și privirile ei se opreau mulțumite pe proprii ei ochi lucind în geam, enormi, catifeleți și întunecați, umbriți de genele lungi.

În dreptul universității se simți urmărită.

— Ei, frumoasă!
Cu toată mulțimea pașilor hîrșcînd caldarîmul, deosebi pașii care se țineau după ea. Dînd colțul universității se uită în urmă. „Ei, asta-i — își spuse — și buzele i se strîmbară, parcă alungă-o viespe. Pași mai departe în același tempo egal legă-nîndu-i șoldurile și pe neașteptate se opri și se întoarse alit de provocator și agresiv că omul se opri nimic.”

Culmea! Era bulbucații obraznic din magazin. „Aha, de-ăștia mi-erai, craiule! Te satur eu să mai agăți femeile pe stradă!”

Înaltă, scurte, aproape plîndă în rochia ei verde, înfîntă pe trup, care-i dădea un aer de distincție și senzualitate, cu nările-i largi care-i tremurau de furie și fața împietrită de indignare, țipă scurt, parcă l-ar fi pămîuit:

— Ce vrei, domnule?
Nesînd ce să spună, omul rămase stupid, copleșit de ridicol, în mijlocul trecătorilor care se opreau uitîndu-se la ei.

— Uită-te într-o oglindă să vezi cum arăți, îl sfătui ea și porni grăbită spre bancă, luînd din ce în ce pașii, să cîștige timpul pierdut.

De la bancă trecu prin pasaj, intră la magazinul Victoria și urcă la etajul II la confecții bărbătești. Căută mult, nu-i plăcu ce găsi, nu se putu hotărî multă vreme, forțînd pînă la iritare răbdarea vînzătorului care o și întrebă dacă are de gînd să cumpere ceva, pentru că se închide. Atunci ea se precipită deodată, în panică, luă prima cravată care-i căzu sub ochi și alergă spre ieșire.

Ajunse la zece și cinci.

Gioni nu era. Să fi venit și să fi plecat, era exclus. Și de data asta se schimbă rolurile: începu să aștepte ea. Și așteptă plîmbîndu-se și privind mașinile care lunecau într-o parte și alta a bulevardului, cu farurile fosforescente, mai puțin violente decît reclamele mari de neon fulgerînd întunericul brunos, ca o apă translucidă forfecată de pești luminoși. Și-l închipuia pe Gioni gonînd în una din aceste mașini (un taxi bineînțeles) din celălalt capăt al orașului, ca să ajungă la întîlnire și încerca mereu să-și închipuie ce avea să-i aducă. Nu izbutea, era imposibil și privea vitrinele. Strălugeau calm și atrăgător și lîngă siluetele întunecoase ca niște clișee negative de film, decupate pe fundalul luminos defile necontenit forțata gălăgioasă, fețe și chelii licioare, căpate feminine tunse la garson, și femei grave din altă generație, imbră-

Ana Blandiana

BALADA TINĂRĂ

Nu-i am apucat perioada romantică.
Învătam, și vom fi unii academicieni
Trecem cu trenul doar în vacanță
De la Bumbescu la Livezeni.

Ascultăm doar la radio cîntările care
Te acompania pe atunci dinomitu
Și-n prima baracă, luminați de țigare,
Nu ne-am cunoscut la Agnita

Ni se cere să luăm numai zece-n oxamene
Și, bine-nțeles, nu e nici auto usor.
Dar nici pe departe nu poate să sara
Cu marea eroică-n viscol, a unui sudor

Sîntem fericiți tîrî-ndoaia, dar lată —
Fiecare din noi și-ar dori ca, sever,
În jocal reverului, emailat,
Să poarte înșirga de brigadier.

Să fi muncit ca un erou ideal
Pe toate șantierele țării din vremea aceea
Și să fi lost și elev la seral,
Și corespondent voluntar la „Scînteia”.

Cîi ne-am trudit să trecem mai repede peste
Copilărie, ca să muncim la Bicaș,
Și tot n-am ajuns, dar decît Bistrița este
Și mai romantic Argeșul azi.

Au mai rămas și pentru noi de făcut
Liniile destule-ntr-o amănunț, doctule, explozii în gînd
Și vom avea și înșirga, de cosmopolit,
Calea Lăptelului cînd o vom recăntăm, în curînd.

Și noi, probabil, eroici le vom părea
Fiilor noștri, specialiști în mecanică cuantică.
Și: amîntîndu-și de anii aceștia, cum vor regîta
Că n-au apucat perioada romantică.

ROMANȚĂ PENTRU INGINERI

Vinturile vă ocolesc dezorientate,
Stîncile nu-și mai permit necompătate căderi.
Cum ați reușit să le supuneți pe toate,
Tinerii mei ingineri!

Se bat anotimpurile ca să vă țină,
Toamna să plece nu ar mai vrea,
Iarna îmbracă blăni de lumină,
Ca să vă placă de ea

Temperatura veghează-năriră
Belonului, măgulindu-vă-astfel,
Ca să vă dovedească iubirea,
Zărea curge cuminte-n lunel.

Vin rîuri grăbite să fie aproape
Ochilor voștri alit de severi,
Sînt îndrăgostite de voi adolescențele ape
Graviile mei ingineri.

Vă murmură brazii geloși, și stejarii, și ulmi,
Voi umbrați prin baladă luminoși, fericiți,
Vă iubesc toate femeile lumii
Și nici o iubită nu trebuie să v-o ziditi!

VIBRATOARE PE ARGES

Dacă ați culca urechea atentă pe zări,
Ați auzi vibratoarele cum pătrund în beton,
Cum împodobesc trupul lui monoton
Cu puternice, tulburătoare emalii!

Culcați-vă inima pe zara cu toții:
Ascultați,
Învățați
să vibrați!

Văzauhul vibrează de vini,
Munții de vocile noastre,
Rădăcini vibrează-n pămînt,
Păstrăvii în rîuri albastre,
Unde mereu vibratorii
Pornesc din baraj înspre zarc,
Ca-n aer arcașul viorii
Vibrează-n beton vibratoare.

Vibrați pentru fiecare știre nouă-n ziare,
Pentru fiecare metru cub produs de ciment,
Fiecărui strigăt, roșu în toamnă, al pomicilor
Răspundeți-i c-un sentiment.
Vibrați pentru munți, pentru trumuseșea femeilor,
Pentru șantierele din Onești și Galați,
Și pentru lunelul de aducțiune,
Vibrați!

Damian Ureche

MUȘC DIN MĂR

Mușc din tractul unui timp,
Mă privesc cu ciudă merii,
Simt în gură mustul tinăr.
Stors din gelozia verii.

Mușc ca un copil flămînd,
Că și crengilor li-e foame,
Buzele închid arsura
Focului topit în poame.

Cînd cu plătă de loamnă
Cîmpul de culori se spădă.

Slăgămite, slăcacițe-a
Dinții-ntr-o căneă vegetală.

Sonte creț căzut în palme,
Colț gustos de adevăr,
Spune vară, te mai doare
Mușcătura dintr-un măr?

TEMPERATURA CULORILOR

După ce-l strig pînă glasul devine pasăre,
Soarele, abia dimineața vrea să m-asculte,
Și-nînde marginea unei singure culori
Pînă se fac mai multe.

Dacă înți-un arbore aș înțege un steag
Să-i vadă și urmașii și strămoșii,
Fără-ndoaia, în celălalt an,
I-ar crește trunzele roșii.

Mihaela Monoranu

ORA

Ca-ntr-un miracol ceasul s-a oprit
La ora bucuriei.
Trecură noaptea, zi cu șirul lung de clipe
pe el lăsîndu-l în alară.
Dorm în lăcutul lui cadran
lumina și cuvintele de-aseară.

Stă înspre cameră deschis
ca un instantaneu de paradis.
Dă-mi alte bucurii, să mă desprind,
de-această oră și să las
drum liber clipeilor zăgăzuite,
s-alerge cu-ale celorlalți în pas.

Dă-mi alte bucurii, să sparg
conturul-acestei ore și să ies în lăuz
cu o inimă de copil.

ACASA

Creț c-ar trebui să mă dezbar
de lăcerea și să-nchin acest pahar
cu lămeșii cuvinte și urări de bir
Poate astel se cuvîne.

Însă stau — ca o oglindă
neclintită, adînc să vă cuprîndă

parc-am mai văzut cîndva privelistea aceeași
cu o mamă îndră grijii, cu veselii prunci,
chiar aici, unde e masa și țereastră
Dar o lost în vis atunci!

Poate-ar trebui cu voi să-nchin,
și să cînt la țel, voias,
Însă tac să mă pălînuie deplin:
Cît îi e prezentu-aceiui vis de eredităcios!

Căci veni să se aștearnă
peste dorul meu de ieri,
cum pe așteptarea de o iarnă
harta de frunziș a unei veri.



Cate de seara si multi foarte multi (dominind miscarea strazi) tineret, baieti si fete. Unii din ei intorceau capul si-o priveau. Unii incepeau chiar sa intre in vorba, o intrebau pe cine asteapta, daca nu pe ei, fiecare cum se pricepea si de fiecare data, oprita in fata unei vitrine, trebuia sa se miste in dreapta sau stanga si sa se opreasca la alta.

In sfirsit, dupa o jumătate de ora, apară Gioni. Era schimbat la față, cu fruntea nădușită, roșu în obraz și-l lucau ochii. Nu-i trebuia nici un efort să înțeleagă. Și nici măcar nu-l așteptă să se justifice. Vorbea destul de bine, articulând fiecare cuvânt, parcă ar fi hătut rituri în aer, și tocmai asta-l făcea suspect.

— Scuză-mă Giona, aștepti de mult? N-am știut.
— Cum n-ai știut? Nu mi-ai dat tu întâlnire la zece?
— Ba da, dar n-am putut scăpa... să-ți explic... credeam că se termină... de altfel o să vezi și tu...

— Ce să văd?
— Sint extraordinari, mai ales autorul, pe onoarea mea. E autor. Are nu știu ce lucrare. O să vezi.
— Nu mergem la bar?

— Ba da... numai că nu-i vorba de dans... aștia-s oameni serioși. Nici n-am făcut nimic de aseară, am discutat.

Se lăsa aproape tăcută, curioasă mai mult să vadă ce-i cu el (nu-l mai văzuse niciodată în starea aceea) cu cine s-a încurcat și intră la Lido. Străbătu holul animat de-un grup de vâjgani negri care se îndreptau spre lift cu geamantanele în mână și mai mult împinsă din spate de Gioni, începu să coboare treptele înguste de marmoră spre bar.

— Hai de dragă, hai, ce Dumnezeu — se enervă Gioni. N-ai mai intrat într-un bar? Vezi ce faci — îi șopti — aștia-s intelectuali.

gocă și-n încălțată todată noutatea localului, și cînd se aprî lingă masa, zîmbi nerolai celor doi necunoscuți.

Unul, în vîrstă destul de înaintată, urît, cocoșat, mic, cu-o față de maimuță strînsă ca într-o menhină și zbircită, se înclină fără să întindă mîna și fără să se ridice, de-o îndiferentă acrită, parcă voind nici să nu înregistreze venirea ei. Celălalt, solid și roș în obraz, tînăr, se ridică repede, exagerat de afabil, parcă ar fi fost vechi cunoștințe sau ar fi așteptat-o de mult și tocmai în seara asta în mod special și cu toată exagerarea comportării (sau poate tocmai de aceea) el i se păru simpatice. Lăsîndu-și mina mai mult decît trebuia în palma lui vîrtoasă și transpirată, se așeză alături, degajat, pe fotoliul oferit de Gioni.

— Domnule, într-adevăr ai gust — decretă roșcovanul, adresîndu-se lui Gioni cu aerul că i-ar întinde o sută de lei și Gioni rise încîntat.

Asta-l displăcu. Se uită la el de parcă ațunel l-ar fi văzut pentru prima dată, dar el nu se sinchisi.

— Halo, chemă el chelnerul, și-și luă o poză gravă și infatuată, consultîndu-i din ochi pe ceilalți. Încă un rînd de whisky — comandă.

— Și pentru domnișoara?
— Bineînțeles.

— Nu. Eu vreau o citronadă.

— O citronadă! protestă roșcovanul și-o privi ca și cum ar fi făcut o gafă. Azi, cînd amicul nostru și-a încesat prima chenzină și face cinste! Se poate?

— Bine, bine. Și-o citronadă, soluționa problema Gioni.

— E cea mai bună băutură, explică foarte volubil roșcovanul, răsturnînd paharul lunguieț ce-l avea dinainte și așteptă să se scurgă ultima picătură gălbule care-l însuflețea și mai mult făcîndu-l să-și lingă buzele. De whisky vorbește,

cu degetele în masă ca pe clavatura mașinii de calculat — trîn-trîn... trîn-trîn.

„Dacă așa s-a întîmplat, s-a întîmplat, nu-i nimic — își spunea. Așa sint bărbații, așa sint ei făcuți. Și-și veluă calculule bănești: zece lei apa, cinci lumina... treizeci și cinci chiria... cinci întretineră... nouăzeci și șase continua... cincizeci și cinci de lei cravata lui Gioni... o sută acasă... Oare cit costă un pahar de whisky? E un pahar mare de o sută de grame. Oare cit costă?”

— Gioni, ești draguț, cere te rog o listă.
— Bravo! bravissimo! izbucni roșcovanul, privind-o admirativ și bătînd din palme frenetic, ignorîndu-l din nou pe Gioni și pe ceilalți, parcă ar fi fost numai el singuri.

Duhîndu-l în față un miros puternic de tutun și alcool, își lăsa ca din greșală mina pe genunchiul ei și nu și-o luă, ca și cînd n-ar fi băgat de seamă, pînă ce ea nu-și retrase piciorul. Atunci îl văzu rîzînd.

— Pentru că amicul nostru, Gioni... parcă așa ziceai, Gioni, nu? Perfect... pentru că amicul Gioni e băiat bun și-am avut plăcerea nesperată, mon cher, — se întoarse el spre bătrînul urît și cocoșat — să descoperim una dintre cele mai grațioase și prospete frumuseți bucureștene — și zîmbi insolent cu ochii aprinși și fața transpirată, — ei bine — se oferî el mîrlînimos — dați-mi voie să vă fixez în memorie această seară, printr-o mărturisire epocală.

— Ce-i? Ce-i? Despre ce-i vorba? se precipită Gioni.

— Rahat! — șopti cocoșatul, strîmbîndu-se disprețuitor și își ciocni paharul de al celuilalt. Bea și taci! Dixit!

— No, servus!
Băură

— Și matala, duducă, nu se poate...

Ea zîmbi șters, consultînd lista de prețuri și dădu din umeri. Păli cînd citi: whisky 100 de grame... 24 lei. Deci 86 dintr-un foc. Era greu să-și mai păstreze umorul și să-l mai asculte și pe domnul ăsta, dumnezeu știe cum l-o mai fi cîmînd.

Domnul vorbea:
— Am să vă pun la curent, în linii mari, firește, și în termenii cei mai profani, cu ultimele mele idei. Proiectul de schimbarea ortografiei mondiale, de crearea unei ortografii fonetice internaționale.

— Vax! ricană șuierător domnul cel bătrîn, devenit parcă mai bătrîn, mai urît și mai cocoșat.

— Ba de ce? protestă autorul și deveni aproape violent. Trebuie să recunoști că ar fi formidabil! Un pas important spre nivelarea diferențelor dintre clasele sociale și micșorarea deosebiriilor dintre gradele de cultură. Imaginează-ți numai, iubituțe, scarta lui Beethoven.

— Vax! Ce-i cu soarta lui Beethoven?
— Soarta ilustrului, marele Ludwig van Beethoven, n-are ca o latură tragică faptul că acest geniu al muzicii nu stăpînea foarte defectuos ortografia limbii germane, limba lui maternă? Tocmai de sîia, crearea unei ortografii universale pe bază fonetică este o operă măreață, neobișnuită, unică în istoria lumii, nu-i așa, dudule?

— Nu știu, domnule. Eu sint casierică.

— Oho, ești spirituală! — îmi plac! Îmi plac din ce în ce mai mult. În gardă amice Gioni, fii atent!

— Ei?

— În regulă! Nici nu mă puteam aștepta, cunoscîndu-te, la o aprobare categorică. E-n firea lucrurilor. Dialectic. Toate înfăptuirile mari s-au lovit de dificultăți variate și numeroase. Cert, aici voi avea de înfrînt mentalitatea meschină și îngustă, trufia națională, egoismul și trufia națunilor. Invidia și comiditatea indivizilor.

— Mai bine bea! Bea și taci! Dixit!

— Te privește, mon cher. Dar ești un ratat. Un ratat incorigibil. Voim să te cooptez în comitetul de inițiativă pentru convocarea congresului internațional de elaborare și aprobarea proiectului noii ortografii! Îmi pare rău! Servus!

— N-ai decît să-l cooptezi pe Gioni. Servus!

— Extraordinar, se aprinse Gioni, și părea că de bucurie abia mai poate vorbi. Și ce-ar trebui să fac? Eu pentru dumneata... pe cuvîntul meu...

— Nu-ți da cuvîntul, dragă Gioni, mai bine cheamă chelnerul. Problemele sint mari și complicate. Trebuie să ne întărim spiritul. Asta pentru că să învingem înainte de toate spiritul conservator care menține acele obiceiuri și moșteniri care n-au nici o valoare. Să învingem, dragă Gioni, acel spirit pășunist!

— Să-l învingem — fu Gioni de acord.

— Sigur că-l vom învinge, îl liniști reformatorul și savura o clipă împăcat paharul de whisky. E un proces dialectic. Progresul merge înainte. Vom topi mașinile de scris. Vom reorganiza alfabetul Morse. În toate țările civilizate în viitor, dactilografele vor putea scrie în orice limbă, la orice mașină de scris. Și mașinile se vor iefteni. Telegramele se vor citi cum se vor scrie. Vom introduce o stenografie universală. De altfel, ăsta va fi și principiul de bază al noii ortografii: așa cum se pronunță un cuvînt, așa se și scrie...

— Și vice-versa, — își aminti domnul bătrîn o replică din Caragiale.

— Da. Și vice-versa, — întări reformatorul pornit, întărîndu-se la rîndu-i cu-o porție masivă de whisky.

— Dar ce te faci cu copiii? îl intrerupe bătrînul. Copiii nu pronunță corect.

— Vom prevedea un subcapitol special pentru copii. În toate țările în care se va trece la noua ortografie, toate inscripțiile și afișele în tramvaye, autobuze, trenuri, avioane, vapoare și afișiere publice, precum și la oficii, autorități, întreprinderi particulare și de stat, în piețe și străzi, pe garduri și case, să fie scrise cu litere mari în noua ortografie, iar dedesubt aceleași texte sau inscripții, repetate în vechea scriere cu litere mai mici. Manualele școlare se vor rețipări în noua ortografie. În același timp se recomandă a se preda încă o vreme și vechea ortografie, numai citind, în clasele superioare, așa încît tineretului de azi și masele largi populare de mîine să aibă și mai tîrziu posibilitatea să citească și să studieze ziarele, revistele epocilor trecute. Ziarele și revistele contemporane să fie tipărite în două ediții concomitent pentru a se studia concret și a se vedea care din ortografiile e mai bună. Și, evident, Academia de științe din fiecare stat va trebui să numească comisii de experți care să elaboreze două volume de dicționare: volumul I conținînd indubitativ toate cuvintele scrise în vechea ortografie, iar după fiecare cuvînt noua ortografie a aceluiași cuvînt și volumul II conținînd toate cuvintele în noua ortografie, iar după fiecare cuvînt, în mod exhaustiv, vechea formă, respectiv vechile forme. Am înaintat proiectul secretariatului Academiei, sfîrși el. Săptămîna viitoare aștept răspunsul.

Și îmbătat de propria lui glorie care va începe de săptămîna viitoare, se aplică spre ea și-i șopti precipitat:

— Stau pe Crăițelor 2. Memorează: Crăițelor 2. Garsonieră modernă, duș — telefon, colecția de „Illustration” pe doi ani. Ies întii eu și te-aștept în colț la Express. Bine?

Nu putu spune nici hîne, nici rău. Fu atât de surprinsă că nu reacționă nici cînd simți genunchiul lipit de al său și mina lui stringîndu-i posesiv mîna.

Gioni plutea într-o lume radioasă și somnolentă, zimbea neantului, complet idiotizat de whisky. Bătrînul dispăruse. Chemă chelnerul.

— În colț la Express, suflă grăbit reformatorul ortografiei mondiale, și dispăru și el.

Rămăsă singură în fața lui Gioni, se uită și-l văzu cu lista de plată în mîna, frecîndu-și ochii palid și buimăciți, apoi îl văzu gemînd și scuturîndu-și buzunarele. Scoase toți banii, îi numără și se uită la ea disperat.

— Mai trebuie șaizeci și cinci, șopti.

Arăta groznic. Nici nu-l mai privi. Deschise geanta de piele, numără bine șaizeci și cinci de lei și-i aruncă pe masă. Printre lucrurile aflate în poșetă zări cravata și simți că va plînge. Se ridică brusc și alergă spre ușă. Barul întunecat părea mai întunecat și ea alergă zguduită și afară în stradă se oprî și răsuflă puternic de mai multe ori, privind spre cer stelile mici și îndepărtate. Să-și stăpînească lacrimile. Un tramvai oprî în stație vizavi și în aceeași clipă îl zări pe Gioni apropiindu-se cu pași împietriți și o rupse la fugă. Fugi, îl văzu și pe el fugînd, după ea, gata să se prăbușească și sări pe scara tramvaiului, zmulce cravata din geantă și o aruncă în stradă. Îl mai zări, prin geamul tramvaiului colegind cravata de jos, și știu că totul între ei se sfîrșise.

Ion Pop

COLOANA FARA SFIRȘIT

1. Masa tăcerii

De optsprezece ani vorbim mereu,
Ne spunem lumii, lumea ni se spune
Și totuși, singele reține greu
De ce-i atît de minunat pe lume.

Va trebui să și tăcem un timp,
Căci, iată, sintem la răscrucea vertii
Și știm și locul unde, pe pămînt,
Un om ciocni din lună, tăcut. Masa tăcerii.

Pe-un scaun să te-asezi și-o să m-asez,
Dar scaunele-s ore, mi se pare,
Pentru odihna unor vechi zăpezi,
Sau, poate, pentru-a lacrimii din sare.

Să scoți aicea și-un ulcior cu vin,
Se-mbete iarba și copacii bindu-l.
Noi să tăcem. E-un prizn pentru destin
Cum dă numai o dată-n om pămîntul.

Și aerul e astăzi mai dens și mai curat,
Că ni se-aude pînă-n cărbune vocea țării,
Deci să tăcem. Cum fluviile tac,
Cînd intră demne-n judecata mării.

Căci de ațitia ani vorbim mereu,
Ne spunem lumii, lumea ni se spune
Și singele, utuc, reține greu
De ce-i atît de minunat pe lume.

2. Poarta sărutului

Eu, jumătate, tu o jumătate
Și amîndoi pămînt rotund vrînd,
Sudat de-mbrățișările înțorțate
Cu brațul stîng, cu brațul drept, cu brațul stîng.

Deasupra noastră zestrea arde-n lădă,
Sint stele ce pîrîniți le-au lăsat
Cînd au murit, din cerul lor să cadă,
Îmbogățînd străvechiul lemn sculptat.

Pe umeri o purtăm din început
În patru-adîncuri țara-abia o-ncape.
Dragoste-n est, dragoste-n vest, dragoste-n nord,
Dragoste-n aer, în pămînt și-n ape!

E drumul sincer printre noi. Veniți!
Ni-s trupurile poartă, pasul — cale,
Voi, pelerini gingași, neosteniți,
Din patru sentimente cărdnale.

În tine ceasu-a șasea oară bate.
În ea, prelung, șase bădăi răspund.
Tu jumătate, ea o jumătate
Și amîndoi pămînt rotund, pămînt rotund.

3. Coloana fără sfîrșit

Pămîntul povestește-un timp oprît
Cînd oamenii n-aveau nici stîlpi la case
Și adormeau sub cerul sprîjinit
De trunchiurile fetelor frumoase.

Noi, draga mea, vom doborî stejari,
Cum și alți oameni au făcut odată
Și pentru cer ciocni-vom stîlpi mai tari
În locul trunchiului suav de iată.

Iar într-o zi din cele cite sint
Cu soare sau cu nori, zic că-ar fi bine,
Și o fîntînă s-o săpăm adînc
Cu apă pentru tine, pentru mine;

Și-o alta-n sus să sfredelim aș vrea,
Cum numai unul s-a gîndit s-o sape
Tot încercînd să descifreze-n ea
Drumul ascuns, de veci, al altor ape.

Iar cînd sfîrși-vom lucrul în timpuri
Și osteniți vom fi, mai către seară,
Să ne-npărțim cîinstii între copii,
Ca nu cumva să rămînem afară.

Ei vor vorbi cam mult, pînd-ntr-o zi
Cînd vor ajunge la răscrucea vertii
În care un bătrîn cîudat ciocni
Din lună și din el Masa tăcerii.

Vor scoate-acolo și-un ulcior cu vin
Și-l vor privi N-or să se-mbete, bindu-l,
Căci un ospăț va fi, pentru destin,
Cum dă numai o dată-n om pămîntul.

Apoi, vor doborî stejari bătrîni,
Adăugînd la stîlpii de sub zare
Căci prea le va fi greu pe patru mîini
Cerul lor mic, urcat sub cerul mare.

Și vor săpa fîntîna-n jos și-n sus,
Cum brațul nostru ar fi urut s-o sape
Tot căutînd în murmurul ascuns
Stele ce le-or fi de noi lăstate.

Să nu se rătăcească, de-or auzi cîndva
În ei, pînă-n cărbune, vocea țării,
Pe drumul lung pe care vor intra
Cu fluviile-n judecata mării.



Desen de ALBIN STĂNESCU

Și cum ea se oprî contrariată în pragul încăperii, el se strecură grăbit înainte (parcă s-o scoată din încurcătură) și coborî în bar. Se uită după el cu ochii nedepriși cu semi-obscuritatea sălii și-l văzu strecurîndu-se abil printre mese, occlînd picioarele de bărbați și femei, întinse peste tot, ocupînd orice trecere. Era lume multă, toate mesele ocupate și citeva capete în apropiere se întoarseră spre ea și-o priviră lung, cu acea insistență insolentă care o făcea să se simtă parcă goală. Ca să sfîrșească alunecă nesigur, ca pe un ghețuș, pe covorul moale, jenată mai mult de privirile care-o urmăreau, dact de picioarele peste care trebuiau să treacă. Muzica sincopată, revărsîndu-se în surdîna, umplînd încăperea de unde electrice o umplu numai decît și pe ea și stinghera-la-i diapăru. Său poate din pricina stingerelii căpătă naturală obîșnuită, nu lipsea de acea greșle și ușoară provocare pe care și-o la orice femeie frumoasă, care știe că e frumoasă și trece printr-un moment critic.

Aerul era uscat și cald împielocșat de fum, cu zone de lumină crudă și penumbra, tăind geomtric fețele consumatorilor și făcînd să lucescă palid ciorapii întinși pe genunchii fetelor, ascundute în fotoliile moi, picior peste picior, fundînd și aruncînd priviri ușii împrejuri. Tavanul era jos, te apăsa pe cap. Un perete întreg de sticlă tăiată geomtric și colorată ciudat, peretele din fund era și vitrolul de sticlă încasabilă din spatele barului, făcînd parcă pentru bătrîn și sîtoane, sau și mai exact, obținut în urma unei bădăi cu sticle de sifoane și cure s-a spart înegal, împingînd peretele, șoca în primele clipe, dar întreg în atmosferă, te obînuia și o dată obînuia, te simțea bine. Pînă ajuns la peretele de sticlă din fundal, unde se oprise Gioni și-o aștepta în picături, se simți bine, o

preciza el, să nu creăm confuzii. E singura băutură care te menține bărbat, care-ți dă o stare lucidă de beție, subtilizînd inteligența, imaginația, în fine, cu care pot funcționa facultățile unui intelectual rasat — surise el modest, dar insinuant și aplicîndu-se, îi atinse genunchiul cu genunchiul lui, inclîndu-se în rău reticentă și luîndu-i mîna i-o sărută privind-o în ochi. Pe Gioni părea că-l ignorează total și Gioni în același timp părea să se ignoreze el însuși și să se prefacă (așa i se păru el cel puțin) că pentru o clipă e plecat de-acolo și n-a văzut nimic. Cînd se întoarse și se uită la ea, părea beat de-a binelea. Rise zgometos, jenant, și făcî semn spre roșcovanul de-alături.

— Ei, ce zici? îl lăudă fandosîndu-se prostește și rise în așa fel, parcă-i făcea o favoare. Poate chiar el însuși se crede favorizat de soartă că-i acolo, c-o adusesse pe ea și c-o poate prezenta prietenilor lui. Dar erau oare prietenii lui oamenii ăștia? Si cine erau ei? Ce făceau? Ce meserie aveau? Li se aduse whisky-ul. Ciocniră și băură toți trei. Bău și ea dar puțin, abia-și atinse buzele de pahar și lichidul acela gălbui, arzător și catifelat, c-o aromă imperceptibilă de prima dată care-i alunecă fierbinte pînă-n stomac, răspîndindu-se uscat în tot trupul, o făcu dintr-o dată nefericită. Ce căuta ea acolo și de ce nu se putea bucura? Probabil, își spuse, vîntuț din afară erau cu toții ridicoli, cei doi și Gioni mai ales cu încălțările dezarticulate, aplicîndu-se mereu peste masă... și ea, da, de ce nu? în mijlocul lor, rigidă, în rochia verde, zîmbînd acum fals și silîndu-se să nu se observe falsitatea.

Sătatea teapănă, aplicîndu-se din cînd în cînd să-și lipească buzele de pahar, privea în gol, absentă la tot ce se întîmpla și pentru că simțea cum se uită ceilalți la ea, batea nervos



Mica solemnitate a celei de a 30-a sedințe a fost marcată printr-o reușită seară de poezie. Majoritatea discutiilor au fost „acaparate” de cele câteva creații lirice ale Rodicăi Iulian...

AGENDA CENACLULUI „NICOLAE LABIȘ”

Înle critică au schițat un adevărat „profil liric” al autoarelor, făcându-se referințe nu numai la poezie, ci și la aleele apărute în revistă. Patru și o pledoarie pentru ideile și atitudinile comuniste. Abstracțiunile și accentele declarative, întâlnite în alte lucrări ale tinerei poete, au fost depășite aici, prin realizarea unei determinări sufletești și sociale mai pronunțate. Insuficient organizat și pe alocuri cetos, poemul are nevoie de mai multă forță, de mai multă spontaneitate și căldură. Ca și unele momente lirice („Ușor, La timpurile dragostei”), el transmite convingerea că autoarea găsește autentic, fără a mima și fără a supraclifica elementul metaforic. După cum a subliniat I. D. Bălan în intervenția sa, e vorba de „o evoluție poetică organică, sigură, care — fără a fi spectaculoasă — e totuși substanțială”.

Lipsa de spațiu nu ne îngăduie să transcriem aici cele unsprezece poezii citite de Ion Alexandru („Cîntec de început. Femeile Paralele. Seara. Să se știe. Noaptea statuii. Bain. Dedeșubi. Ar fi mai bine. Echinor. Si iată...”), pentru a lămurii cititorilor de ce discuțiile pe marginea lor au fost foarte succinate. Într-o scurtă caracterizare, un vorbitor a spus că ne aflăm în fața unui poet serios, prin sinceritatea și prospectiva trăirii artistice. Un exercițiu artistic de reală emoție, înalțea, tratării unor aspecte stringente.

Entuziasm întru totul îndreptățit. Nu înseamnă însă că poezile bune și foarte bune nu sînt analizabile...

Sedința a 31-a... Cele trei lucrări citite de Stinziana Pop (Plăina, O amintire. Pe deal) conțin semne ale unei literaturi sincere, spontane, scrise într-un stil alert, deși nu excellează prin originalitate. Remarcabilă este, după cum a observat în intervenția sa Eugen Barbu, schița „Pe deal”, în care se descrie cu franchețe și candoare „descoperirea trecerii de la o viață la alta”. E o proză pronunțat lirică, în care predomină notațiile senzoriale și dialogurile simple, înțeleșite. De aici, narecare insuficiență în precizarea unor sensuri majore (despide în privința acestora parțiale au fost împărțite). Pe lista vorbitorilor au figurat: Adrian Pănescu, Barbu Cioculescu, Eugen Teodoru, Teodor Ursu, Dan Arie, Corina Cristea, Jean Morărescu, Iulian Neacsu, Vintilă Ivăneanu, Teodor Ninea, Constantin Călinescu, Traian Negreanu, George Siciu, Gheorghe Colfescu.

În continuare, Grigore Hagiu a citit poemul Arborele lumii, care își propune să abordeze aspecte ale transformărilor socialiste din patria noastră. Ca imagine particulară a dinamismului acestui proces istoric, poetul a ales „arborele cobit” creat de muncitorii unei mari uzine, simbolizînd — după cum s-a remarcat — „forța clasei muncitoare, pe axa căreia se învîrtojește lumea contemporană”. Eroul liric al poemului se confundă cu un muncitor care, pe un fundal al amintirilor, trăiește revelația puternică a forței sale de creație. Universul de viață al acestuia este zugrăvit „din interior”, în imagini deseori vibrante, fapt semnalat de majoritatea vorbitorilor (A. Pănescu, Ion Gheorghiu, D. Arie, Constantin Ilie, V. Chirilă, D. Novăceanu, J. Morărescu, B. Cioculescu, I. Crînguleanu, N. Stoian, Eugen Barbu). Este vorba, cum s-a spus, de o poezie de idol, căreia i s-a cerut însă mai multă emoție, o mai pregnantă evidențiere a ideii artistice (acoperită încă de unele pasaje lineare, decorative), renunțarea la unele „trenării” și precizarea dintr-un început a simbolului.

Rep.

P. S. — Remintăm, de astă dată, la obișnuitul „insectar de maxime și expresii uzuale la cenacul”, întrucît mulți dintre vorbitorii sedinței a 31-a (partea întâi) le-au luat de bune și le-au folosit ca atare.



„SINGURATECUL”

Fotografia: SORIN DAN

Stîrșit de elegie lîngă un copac

Motiv: Data nașterii, 1942

Nu știu pe să mă simt. Copacul nostru uscat e învălîș nesiguranta pe care crează s-o dărim. Ieri sprîjn, toți ueraci pe coloana lui vertebrală... Acest arbore stia totul.

1942 de explozii au hohotit la nașterea mea. Poate pădurea și-ar amîni, dar ele cîdeau, cîdeau oscumenea unor pahare de vin, sparte.

1942 de soldați au fost ucisi la nașterea mea. Mai mulți chiar / Eu nu știu... Am văzut doar fotografii multe, foarte multe. Acesta o fost fratele meu... Acesta o fost prietenul meu... Acesta o fost...

Mă gîndesc, uneori, ce frumos mi-ar fi putut sîmndra anii copacul, înfrîșînd în fiecare primăvară, cu bruscă umplîndu-l de damuri... Prin spațiul dintr-o frunză mi-ai jucat cu cerul, modelînd lucruri peisaj, lunare și litere, iar mai tîrziu inimă, multe inimă.

Îmi pare rău de unele prieteni. Dureri mai erchi le-am învînbilit, schimbîndu-le culoarea; și de copacul acesta uscat, îmi pare rău, oprit ești cer de o schiță.

Odată luna s-omnoptat pe cerul lui clopot. Luna era o cașcă neobîșnuită, pe un soldat de lemn... Dar acum e lumina și a rămas numai un fel de câmp. Dacă ar exista cel puțin o frunză în preajmă, să erede cîți o palmă, uitată într-adins, să o ridice, să cuprînd.

S-a făcut tîrziu. Tîrziu și-n anotimp, frunzele nu înnoptat mult mă adînc decît obișnuiau.

Va trebui să plece, alături de lumina. Copacul cu rîmbe cu cîntul, arînd de lemn, uscat, imaginînd dorința unui zbor. Eu mă ridic și plec cu cîntul, știind că voi auzi copacul prăbușindu-se — lîngă ochii neștîtor al lui. O să-l auză și vecinii, și lumina... și iarba... și cîntul... Toți îl vor ține mîini.

CONSTANTIN BRAESCU

Copilărie

Acum, m-am oprit o clipă din drum să caut, să chem, să ascult, și clipele-aștă spre și grele, de plumb, iar ea, o stiu, stă ascunsă-n flînet și coace noriuri.

Întoarcere din Cosmos

Azi am cîntat la toate microfoncelele căduțului și cocoa mea cu ecouri terestre a planat peste luncele lunii. Azi, cercul de aur al soarelui l-am luat o clipă în mîini și-am fugit cu odnoară cu un cerc de uram pe uchi copilărie.

FLORENTIN POPESCU

Beția adineurilor

Cu schimbul cu se-nducă sura nopții salare Ogînda-altoz ceruri în mîini se dăclina. Și soarele pătrunde-n străfunduri milenare, iar beția și tăcerea, cîntînd, ne dau lumina.

Cu lîncle avido mîineri vor strădujunge. Beția-aceasta oarbă de-adine ce te-ametește. Afîta cer în mîni — și totuși nu le-a aiunge. Un cer fără de margini în el se-adîncostește.

Festin de frumusețe, te gust și mi te-acopăr în frîmîntarea-adîncă de noaptea orbitare. Cu fruntea apărca mă-nchin și mă descopăr Cînd trec pe lîngă mine mîineri bîri de soare pe un soldat de lemn...

Zborul

Mă uit la anii tăi și nu-i cîd. Mă uit la anii mei și nu-i simt. Văd numai copii cum alcargă, cu pașii-n unghieri tot mai largi, prin varbă. Sînt numai umbrilele cum se opleacă. Vreacuri îmbulzite, peste rug de ani...

O pasăre se abate-n mine, interzată, anii mă ceartă, copiii mă întrebă. Dar scriile nu se desfac. Precum pasări îmbătate de vînt.

MARIA RACOLTA

MARIA RACOLTA: Progresul este evident, mai ales pe linia concentrației și a limpezirii poetice. Mai persistă, și ci colo, unele sonorități fără suficiență acoperire, pe care va trebui să le înălțăm cu mai multă hotărîre. Să ne reținem numai la câteva versuri din cele opt ale poeziei „De dragoste”: „Mă aplec peste inima ta ca o arpa grea de fericiu. / Îți simț răsunarea cum mă arde și mă strînge pe nume-n neștiri”. Unele imagini nu mai spun nimic („aripa grea de fericiu”, „lec comun, mult înfrînute epoci noastre”) iar altele sînt cel puțin gratuite („în neștiri”, sugeriind un fel de stare hipnotică). Grațiozitatea unor versuri este discutabilă: „Mă aplec peste fața ta cu hîlcule unui sărut”. Răsare-o floare din rădăcina gîndului ce te-a dîruit”. Dar, privite prin prizma celorlalte poezii trimise recent, aceste deficiențe apar într-o minoritate pe cale de dispariție. Așteptăm versuri noi.

FLORENTIN POPESCU: Zgîrcirea d-tale îți este cel totul favorabilă. Desigur rîmli la o singură inimă, atmosfera generală oferă perspectivă, ceea ce înseamnă un merit nu dintre cele mai mici. Reproducăm două din prezentele trimise, în speranța că nu prea tîrziu vom primi alte versuri poetice îmbucurătoare.

CONSTANTIN BRAESCU: Da, se confirmă un fir autentic. Decenzială versurile nu sînt tratate print-o cizelare mai atentă (deși nu cîntim nici neglijențe supărătoare), dar imaginile sînt convigozătoare, directe și urmează o logică internă pe care cititorii o urmărește cu interes.

JEANA MORĂRESCU: Interesante, în sensul major al cuvîntului, versurile d-tale sînt totuși prea încălțate de imagini care întuneca ideea. Să citim un singur fragment: „Alb, clipa tă, așta de subțire. / În care eu hătsum venicia / Azvîntuții unui cui inen și dur”. Într-un vers, pe te alb, înfrîncois. — Plutește-n țara umbrelor închise-n fierare. / Ca o tînoră aspir-n cot-tranșmentul necledei noi. / Sîncepa nelipsit-n portavilul inspirat / Involutat de desțepțarea sunetelor grei. / Cînd se desclapă înfrîncois dîna apăr și amare. / Adîugînd și faptul că am citat finalul unei poezii, neluăm în calcul și cel alt mai mare. Prima imagine („Alb, clipa tă”) în care eu hătsum venicia, asemeni unui cui inen, este rețedă alungată din atenție, prin șuvoiul unor imagini luate din cele mai diferite domonii („țara umbrelor”, „tînoră aspir-n cot-tranșmentul”, „flacșa dîna ap”), fără nici o relație cu punctul de plecare. Altmăritarea duce la amănare. Este pical, deoarece d-ta ai certe posibilități, pe care trebuie să le șluești în primul rînd printr-un efort de limpezire, printr-o gradăție poetică eficientă.

ADRIANA LISMAN: În limba curent, ideile exprimate de d-ta sînt extrem de adevărate. Verșificarea lor aproximativă le dă un aer de facilită-te, trezînd un zîmbet involuntar. Azi, ca soț, comoditatea voad, te-a devenit stăpîna. Vrei nevastă doar la crății toată viața să rămîni. /

POSTA REDACTIEI

AL. FLORIN TENE: Versuri bune, în imediata vecinătate a unor formulări înclinate sau, dimpotrivă, prea liniare, „Bogăția primăverii”, de pildă, debutează promițător: „Am sămănt în toate poezile polifonice orizontului. / Și acum o desășor peste cîmpuri — e tot una cu holdele. /

Care respiră calm prospețimea dimineții / Pe acest memento scaldat în baia solară”. De pe acum vorbele încep să devină obștoare, dar, ceea mai tîrziu, se încluce de-a linolea: „Din gladiolele brațelor acestea a plecat și visul / A-notimpurilor, a plecat într-un dans liniștit; / Ca un nerv vibrînd privrea ferestrei mele / Așteptă înfrîngurată contopirea cu anotimpul”. Gladioli, dans, nerv, privrea ferestrei, — parca e cam mult. În alți ordine de idei, mai elimină unii „care”. Uneori se îmbulzește în versuri, aducînd o inevitabilă stridență.

GRIGORE LUNGU: Mai interesantă ni s-a parat „Acuarela” (minus jocul de cuvinte din final). Izolate, se găsesc versuri promițătoare și în celelalte poezii („Sînt Timpul — prelața marilor inimi — / și-mi sprîjn cîntulul pe areale metalice...”) dar așteptăm o conturare mai precisă a imaginilor.

I. V. Nu-am gîndit nici o clipă la d-ta, cînd am publicat, în cadrul acestei rubrici, scrișoarea în versuri „Unia”. Te-ai grăbit, scotîndu-te vizat.

Mihu Dragomir

MAI TRIMITETI: Irina Talpoș-Negrescu, Dumitru M. Ion — Curtea de Arges, Vasile Săvescu — Somenia, Elena Sîstac — Hirliu, St. M. Gălinu — Tîlmaciu, Florentina Cătan — Alexandria, Florin Manea — Brașov, Stela Costan — Cluj, Rudolf Negru — Ploiești, Cleopatra Todici — București, Constantin Munteanu — Iași, Teodor Lupșa — Găști, Puiu C. Nicolaid — Pitești, Carus Nicolae — București, Costache din Moldova — Săfînești, Gelu Dumoișevici — Turru Severin, Ion Istrate — Turda, Constantin Porcașiu — Căzănești, Jean Boșogeanu — Valul lui Traian, Jean Octavian — Sîmbia, Gh. Popescu Telega — București, Niculae Alușteșcu — Zîtareu, Răgălie Gabriel — Petroșani, Horia Dez-

COLOCVIU PLOIEȘTEAN

În urmă cu cîteva luni, în cadrul dezbaterii pe marginea vieții cercurilor literare, revista „Luceafărul” a înscrisat în coloanele sale un articol care punea o întrebare nefă: „De ce această amorțală?” — referitoare la activitatea de îndrumare a începătorilor în orașul Ploiești. Întrebarea a stîrșit, după cite șțim, ecouri felurite.

O anumită apatie, înțîlnită în multe cercuri literare din țară, își găsea expresia directă și în activitatea de îndrumare a tinerelor talente din regiunea Ploiești. După mai mulți ani, de-a lungul cărora clișva autori provenienți de aici s-au impus în viața literară, era necesară o împropăștare, o vitalizare a atmosferei de lucru din cenacurile locale. Teul acestui proces urma să fi atît plasarea în actualitatea cultural-artistică a vieții din ziua de azi, cît și descoperirea și dezvoltarea noilor sensibilități, a noilor talente.

Curînd după apariția mult-discutatului articol, ne-a parvenit un fel de răspuns, aparținînd unui tînar poet, sub acest titlu plin de elan metaforic: „Peste amorțală a răsărit soarele”. Corespondentul nostru ne anunța că: „După punerea în discuție cu toți membrii cercului literar, se pare că această amorțală s-a evaporat ca roua dimineața, cînd soarele își trimite fîrse razele lui. Așa că, încălzînd puțin atmosfera, articolul...” etc.

Dincolo de tonul poetizant al noului articol, am înțeles din el că viața literară ploieșteană începea a se urni pe un făgaș bun, fapt ce urma să fie confirmat întru totul de recenta consfățuire. Întîlnirea de la Buzteni a membrilor cercurilor literare din regiunea Ploiești a constituit un prilej de a trece în revistă a forțelor. Iar prin concluziile sale, un îmbold în munca de viață. E meritul acestei întîlniri de a fi deșchis adeseori nivelul unei discuții pe teme metodologice și organizatorice, de a fi oferit (în cele trei seminarii de creație: poezie, proză, brigăzi artistice) prilejul unor dezbateri „pe viu” asupra unor probleme de măiestrie, asupra necesității însușirii unui bogat univers cultural-ideologic și perfecționării mijloacelor de expresie, prin muncă răbdătoare și perseverență asupra manuscrisului.

S-au întîlnit, la Buzteni, peste o sută de tineri începători în ale scrisului. Lîngă cercuri literare cu tradiție (Buzău, Ploiești, Tîrgoviște, Sîmbia), au fost prezente altele mai tinere (cel al colectivștilor din comuna Voștin, al Casei de cultură din Mizil etc.). Fiecare venea cu experiența proprie, în străduința de a-și face simțită prezența în viața culturală locală și de a contribui la dezvoltarea tinerelor talente, străduința uneori încununată de succes. Referatul Casei regionale a creației populare a arătat că, în ultimul timp, „prezența cercurilor literare s-a făcut mai puternic simțită în viața culturală a regiunii”. Ziarul regional și cele raionale au acordat mai mult spațiu tinerilor începători. Anul acesta a apărut o culegere literară („Cîntec lîngă sonde”), în general bine primită de presa literară. La un concurs literar local au fost primite peste 500 de lucrări. S-au ținut numeroase șezători literare, s-au pregătit emisiuni la stațiile de radiorădiorare. S-au scris programe pentru brigăzi artistice. Într-un cuvînt — activități și realizări întru totul de înțeles, puse pe alocuri în cumpănă de unele deficiențe care mai dălmutea ici-colo. Pe lîngă discontinuitatea activității, a fost criticată atmosfera „adormită” a unor ședințe cu lecturi plicticoase și discuții vagi, de circumstanță. Se face adeseori o exegeză inutilă, încercîndu-se a se despide „adînci înțelesuri” din asemenea baloane de săpun:

Fîlă albă... Tu în fața ei. Idei o sută. Pe care s-o iei? Pe cea cu pondere în viață Sau cea ce-n creștet îți stă semeață?...

La consfățuirea au fost arătate cîteva exemple semnificative. Uneori participanții la ședințe sînt atît de copleșiți, încît își rezumă lapidar punctul de vedere: „Tovarășul care a citit e atît de talentat, iar versurile atît de perfecte, încît eu n-am să mă mai leg de aspectele negative, și nici nu mă avem ce spune” (atenție: fraza aparține unei... profesoare de literatură!). La Mizil, cele mai frecvente modalități de critică în cenacul sînt... tăcerea sau aplauzele. La Buzău, s-au pierdut două ședințe cu lectura răbdătoare a unei singure piese de teatru (lipsită de calitățile care ar fi îndreptățit acest efort). La Ploiești, în locul unor lucrări de actualitate, au fost preferate cîteva „reconstituiri istorice” de pe vremea haiducilor. În multe cercuri sînt tineri care, după două-trei succese, privesc cu dispreț spre cei din jur, socotînd încheiat capitolul „cucerirea”. Alții, virșnici, își închipuie că actul de naștere ar dovedi și maturitatea literară. Din dorința de a avea înșuși cit mai mulți membri, s-au înregistrat adesea flutuații, atenția nu s-a concentrat îndeosebi asupra acelor începători care, dovedînd aptitudini reale, îndrăuiau o îndrumare deosebită.

Unor asemenea aspecte critice, consfățuirea le-a opus, prin însăși desfășurarea ei, exemplul unui „atelier de lucru”, în care au dominat spiritul tovarășesc, principalitatea, străduința de a judeca obiectiv lucrările prezentate. Deși discuțiile teoretice ca atare au

îndreptățită părerea unora că ceea ce se tipărește pe plan regional trebuie să se adreseze formațiilor artistice de amatori, după cum niciieri nu se poate vedea mai bine eficiența cercului literar al casei de cultură sau al întreprinderii, decît în sprîjnirea cu texte a respectivei brigăzi de agitație. Se are însă prea puțin în vedere (consfățuirea de la Buzteni a dovedit acest lucru) capacitatea acestor „atelieri” literare de a deprinde pe tinerii autori, încă la începutul uceniei, cu imperativele unei literaturi de calitate, de a conecta aptitudinile și străduințele lor, potrivit unui țel artistic, la izvoarele vieii ale actualității socialiste.

Meritele unor lucrări citite și discutate în seminariile de creație (poezie — Tudor Stănescu și Dan R. Ion; proză — Ion Marina; texte de brigăzi — cercul literar de pe lîngă Clubul școlii Băicoi), sau în versurile citorva foarte tineri autori, prezenți de asemenea la consfățuire, vîndînd prospețime, sinceritate și căldură (Florentin Popescu, Passionaria Stoicescu, Ioana Malamen), marchează, în peisajul literar ploieștean, acele puncte de interferență dintre virșități și făgăduința unor evoluții interesante, unde îndrumarea este chemată să realizeze un climat întru totul favorabil...

Rezultatele obținute pînă acum în ridicarea nivelului ideologic, în antrenarea la viața obștească (îndeosebi prin texte de brigadă și șezători literare), în familiarizarea cu noțiunile de estetică și în însușirea mijloacelor artistice, în ridicarea nivelului teoretic și al combativității ședințelor de cenacul, arată că, printre-o muncă mai susținută, a fost depășită acea „amorțală” semnalată cu luni în urmă. Pentru ca rezultatele să fie într-adevăr concludente, se impune, pe lîngă judeciosul plan de măsuri adoptat de consfățuire, o înțelegere mai nuanțată a menirii cercurilor literare, o plasare mai hotărîtă a acestora în viața culturală a regiunii. Se impune, de asemenea, o întărire atență și plină de solidietate a porției fragile pe care fiecare cenacul o are deschisă spre istoria literară.

Mihai Negulescu

VASILE VELNECIU: Au o anume acuratețe, dar reiau formule cunoscute: „Prin lanuri și cetini de brad, / De tîme-mi spun apele / Și boarea pămîntului revăin. / Plețele tale / Sînt va-ururi involvurate pe zăra” etc. Sînt și inconsecvente: într-un pasaj de tînoră cu greu se poate alege în... întîmpinarea corcilor. Cel mult în întîmpinarea plecării corcilor întîrziată! Mai vibrantă ni se pare „Anii aceia”, dar sînt unele pasaje prea naturaliste.

AL. FLORIN TENE: Versuri bune, în imediata vecinătate a unor formulări înclinate sau, dimpotrivă, prea liniare, „Bogăția primăverii”, de pildă, debutează promițător: „Am sămănt în toate poezile polifonice orizontului. / Și acum o desășor peste cîmpuri — e tot una cu holdele. /

Care respiră calm prospețimea dimineții / Pe acest memento scaldat în baia solară”. De pe acum vorbele încep să devină obștoare, dar, ceea mai tîrziu, se încluce de-a linolea: „Din gladiolele brațelor acestea a plecat și visul / A-notimpurilor, a plecat într-un dans liniștit; / Ca un nerv vibrînd privrea ferestrei mele / Așteptă înfrîngurată contopirea cu anotimpul”. Gladioli, dans, nerv, privrea ferestrei, — parca e cam mult. În alți ordine de idei, mai elimină unii „care”. Uneori se îmbulzește în versuri, aducînd o inevitabilă stridență.

GRIGORE LUNGU: Mai interesantă ni s-a parat „Acuarela” (minus jocul de cuvinte din final). Izolate, se găsesc versuri promițătoare și în celelalte poezii („Sînt Timpul — prelața marilor inimi — / și-mi sprîjn cîntulul pe areale metalice...”) dar așteptăm o conturare mai precisă a imaginilor.

I. V. Nu-am gîndit nici o clipă la d-ta, cînd am publicat, în cadrul acestei rubrici, scrișoarea în versuri „Unia”. Te-ai grăbit, scotîndu-te vizat.

MAI TRIMITETI: Irina Talpoș-Negrescu, Dumitru M. Ion — Curtea de Arges, Vasile Săvescu — Somenia, Elena Sîstac — Hirliu, St. M. Gălinu — Tîlmaciu, Florentina Cătan — Alexandria, Florin Manea — Brașov, Stela Costan — Cluj, Rudolf Negru — Ploiești, Cleopatra Todici — București, Constantin Munteanu — Iași, Teodor Lupșa — Găști, Puiu C. Nicolaid — Pitești, Carus Nicolae — București, Costache din Moldova — Săfînești, Gelu Dumoișevici — Turru Severin, Ion Istrate — Turda, Constantin Porcașiu — Căzănești, Jean Boșogeanu — Valul lui Traian, Jean Octavian — Sîmbia, Gh. Popescu Telega — București, Niculae Alușteșcu — Zîtareu, Răgălie Gabriel — Petroșani, Horia Dez-

Claudia îi spusese o colegă, cu un aer tainic, că la facultatea lor, în anul I, se înscrieseră și o maestră al sportului. Mai frții nu dădu importanță acestui fapt și cind auzi această noutate mișcă palma a dezinteresat. Pe urmă medita la ce-i spusese colega și se trezi ca dintr-o buimăcare să se chină să mă facă, și se prelungi bătăria de nerăbdare și gura i se tuguie ca și cum începu să o stăpânească un gind aprins, un năstrucniț simțământ copilăresc de umire...

— Ce fel de maestră al sportului? întrebă ea.

— Joacă ping-pong a fost prin toată lumea, de la Pekin până la Paris, peste tot a umblat și răspunde colega.

Claudia se făcu roșie la față și începu să-și frece palmele încet și apăsat de pe ungele pe degete cu o alifie. O prinse pe cealaltă de mână, vru să o îmbrățișeze de bucurie, dar cealaltă — o fată grasă cu obrazul acoperit de un puf gălbui ca de lână — se mișcă de lângă ea și intră în amfiteatru. Fugă după ea și o căută cu privirea. Colegă el se duse într-un grup de băieți, lângă sofa de teracotă. Dezlegau un careu de cuvinte încruciate. Cind Claudia se apropie de ei, unul o întrebă rizid:

— Spune o peșteră din Norvegia în patru litere?

Claudia făcu din umăr un gest care voia să însemne: „Lăsați-mă în pace cu bazaconile astea”. Dar cel ce o întrebase înțelese cu totul altceva: „Nu mă pricep la așa ceva, dar parcă nici nu vreau să mă pricep la asta...”

Chiar atunci sunase și fiecare își ocupă locul în bancă. Profesorul intră atit de repede încât unii cei care fuseseră pe coridor și se înghesuiseră la ușă, încă mai dădeau fumul pe nas. Claudia îi spusese șoaptă coleget sale, care se instală comod picior peste picior:

— Cum îl cheamă?

— Ești curioasă? se cărți vecina ei de bancă. În timpul pauzei nici n-ai vrut să auzi de el...

Claudia se îmbufna și începu să-și stufie cu un aer afectat părul de pe frunte. Apoi scris pe o foaie albă: „Cum îl cheamă?” cealaltă privi hirtia și procedu acesta o ispită. Începură să-și vorbească, scriindu-și una celeilalte cu răbdare. Foaia se umplu. „Cum îl cheamă?” „Mi se pare că Albert”, „Citiți anii are?” „Vreo douăzeci și doi...”, „Cum arată?” „Nu l-am văzut, dar mi s-a spus că e înalt, solid cu părul tuns scurt”, „Cum se îmbracă?” „Dracu știe...”, „Cine îi-a spus de el?” „Ioana de la Farmacie, că-l cunoaște personal”, „De unde îl cunoaște?” „Nu mi-a spus”, „Unde o găsești pe Ioana?” „La cămin, după ce la masă”, „Dar pe maestrul unde îl putem vedea?” „Nu știu unde îl poți vedea...”

— Așa trecuse ora. Cind se ridicară din bancă, Claudia părea obosită, palmele mici și frământate, nervos, iar ochii i se micșorară, se făcuseră ca două puncte de cer. Și privirile îi încau în depărtări ca

doză păsări ostenite. Se vedea după cum respira că gindul îi aleargă pe cărări de ceață. „Si dacă l-aș cunoaște?”, acest gind îi apăru ca un mal de care se apropie și se îndepărta.

— Claudia nu vii la masă? o întrebă cealaltă. Hai, că e urziu, e două fără un sfert și mi-e o foame de lup...

— Da, hai să mîncăm... încuviință ea cu un repros în glas care voia să-l ascundă gindul: „De cind te știu, ți-e tot foame. Cind zic Marieta, imi amintesc de foame, de ceva atit de flămînd încît imi și închip restaurantele și cantinele arhipele de oameni mîncînd pe nerăsuflare...”

La douăzeci de ani, citi avea, Claudia trecea, printre fetele și kolegele de vîrsta ei, o fată frumoasă, blondă, cu părul de culoarea săpunului, deschis și revărsat peste umeri ca o apă cu miroș de frunze. Avea în mișcări o siguranță neobișnuită, privea drept în ochi cind îi vorbea și obrazul îi rămînea întins ca hirtia, și se mișca doar buzele, ușor și îi venea să

închis pentru tenis de masă. În jurul fiecărei mese la o distanță de cîtiva metri era fixată o împrejmuire din placaj aldo-ma unui tarce care oprea mingile. Tăcîntul sec al mingilor semăna cu destindatul sticlelor de sampanie, Ioana îl chemă pe maestrul și l-i prezentă Claudiel. Apoi se duse iar la masă și Claudia îl urmări, făcînd abstracție de partenerul său. Nu vorbîră mai nimic, doar maestrul se scuză și le rugă să-l aștepte încă o jumătate de oră. El îi fu greu să urmărească mingea aceea mică, albă, și un timp îl privi pe maestrul. „E tinăr și puternic”, îi trecu mai întîi prin gînd. Între timp, Ioana plecă acasă și o lăsă pe Claudia singură. Așa se înțeleșeră. După ce maestrul termină antrenamentul se spîlă și se îmbracă. Veni spre Claudia surzind. Era îmbrăcat cu un pulover negru peste o cămașă albă. Avea pe mînă o pelerină firavă de plastic.

— Ioana unde-i?

— S-a dus, a plecat în oraș și m-a lăsat

CLAUDIA

crezi că în tot ce spune arunca multă indiferență? Poate din cauza acestei siguranțe nefirești și poate și pentru faptul că ochii îi erau întotdeauna lipsiți de umbră — parcă nici nu clipa — Claudia nu părea chiar atit de frumoasă. Era obișnuită să vorbească încet (cum vorbesc unele fete frumoase) și glasul îi era muiat, cuvintele i se frecau de buze cu ascuțite de de aceea vocea îi era puțin înalță, ca zgîrlitura fină pe gheață. Din felul cum își mișca unora umerii se vedea o porcină lenesă de a nu lua în seamă ceea ce auzea și de a vorbi pe un ton în care se vedea ca o adiere siguranță sa.

După o săptămîna reuși să-l cunoască pe maestrul. Colega ei, cea cu obrazul lînos, o duse la Ioana și aceasta i-o prezentă maestrului.

Era o după amiază de toamnă cu ploaie mărunță și neagră. Claudia și Ioana luară autobuzul și plecară gîră din oraș, la sala unde maestrul avea antrenament. Claudia privea tot timpul la acele coace care se agitasă necontenit pe parbriz și măturau stropii de ploaie ca niște cutite caraghioase. Coborîră din autobuz, și pînă la se umelise în clivea clipe. Trecură de o alee cu pietriș fin și ajunseră la sală. Era o sală uriașă și cind pășiră înăuntru își dădură seama că e înlînsă ca o cîmpie. Aici era o temperatură plăcută și lumina albă, fluorescentă, făcu ca pînă Claudiel să sclipcească umed de ploaie. De-a lungul sălii erau mai multe mese vopsite în verde

alb... spuse Claudia cu glasul stîms și cu un aer puțin pierdut.

Băiatul stătu o clipă în loc, se aplică și-și legă șiretul la un pantof. Începu să-i vorbească scuzîndu-se:

— Nu știu cum să facem... Eu am motocicletă. Dacă vrei îți dau pelerina asta pe tine și în cinci minute sintem în oraș. Ești de acord?

Claudia nu zise nimic ci inclină doar capul, consimțind. El îi dădu afară pelerina și se urcă pe motocicletă. Ploaia mereu și ploaie se făcuse mai neagră, lipicioasă și cu gust aproape dulceag. Aerul rece, apos, îl cuprinsese și-l strînse ca o frînghie udă și-l trăgea la curbe în lături. Maestrul, însă, conducea cu atenție și parcă încremenea pe șeaua motocicletel. Claudia își viri brațele pe după mijlocul băiatului și se ascuse îndărătul lui ca după un copac. El îi simți mișcările reci, subțiri, ca două ramuri. Apoi mișcările începură să-i încălzească spatelul. Era o senzație neplăcută, fiindcă simțea cămașa udă, iar undeva, într-un punct, căldura moale a mișcării ei îi ușa cămașa. Motocicleta înalțata ca o pașă luminoasă prin zidul ploii. Ajunseră în oraș și Claudia îi strigă la ureche să meargă la o cofetărie, dar el nu înțelese nimic. Opri pe bulevard, în apropiere de o stație de taxiuri. Ploaia se înțeși. Se furizară amîndoi în hotul unul bloc. Lingă trepte, în fața ușii portarului, acesta, un bătrîn cu obrazul lucios ca de unt, fuma din pipă. Pe Clau-

dia o stînjini la prima clipă prezenta portarului. Maestrul se rezemă de perete și începu să vorbească, mai mult destinat:

— Drumul asta să-l faci vara, nu toamna... Pe aici, pe undeva, pe lingă parcul din fața cofetăriei „Primăvara” am văzut cîtiva stînd în ploaie... Ploaie de toamnă... Mi-e foame, după antrenamentul ăsta... Sintem cumva kolegi de facultate?

Ea îl ascultă liniștită și din tot ce spuse nu reținu decît faptul că lui i-e foame. Îi răspunde un pic întepată:

— Ai să mînci după ce ieșim de aici, n-ai nici o grijă. Nu o să stăm aici pînă miine dimineață... Și continua să-l privească cu curiozitate, încercînd totuși un fior de dezamăgire. Așa să fie omul care a colindat prin toată lumea? Zice că i-e foame... E îmbrăcat curat, simplu, ca un om careare. Părul i-e umed, puțin albitărit din cauza luminii din hol. Obrazul lung și aspru i-e bărbierit de curînd și ochii, ochii i se păreau Claudiel prea aprinși pentru a le desluși culoarea. Gura îi era cărnosă și buzele arcuite lung exprimau o răbdare deosebită.

— Sții ce? îi zise ea.

— Ce?

— Eu locuiesc la a patra casă de aici, vizavi, vrei să mergem?

El clătîni afirmativ din cap. Traversară în fugă bulevardul tropînd prin apa ce șiroia pe asfalt. Urcară cu lîitul pînă la etajul trei, apoi ea scose cheia din buzunarul pardesiului și intrară. Îi conduse în camera ei. Aerul odăii îl surprinsă plăcut. Se ghicea un parțiu uitat de violete. Se așeză pe un taburet lingă pian și aruncă o privire prin perdea. Își văzu motocicletă stînd în ploaie, acolo unde o lăsase, avînd în ea ceva de cine credincios.

Scoase un pachet de țigări și-i oferî. A-prinzera țigările și Claudia simți încet-încet că omul acesta care văzuse atitea țări avea în lumina ochilor îndemnul-ăcela ascuns, dar de necolît, care te face să te apropie de oameni și să-i simți prietenii. Și o cuprinsă o dorință, cum nu o cuprinsese nimic niciodată: să fie prietenă cu el, și după cum privea se deslușea că ea își pierdeuse din felul ei de a fi ceva, poate tocmai siguranța. Simțea în ea ceva înfrînt și dureros. Îi veni să-i îmbrățișeze și să-l strive, deși nu făcuse așa niciodată.

Îl privea pînă și ochii cum nu avuseseră curaj niciodată să privească, îi veni să-i apuce mîinile și să le aducă la obrazii ei. Întrebă:

— Am zis că ai fost prin străinătate... Ai fost prin multe țări?

El făcu cîteva clipe și apoi îi răspunde:

— Da, ești cumva la Chimie?

— Da.

Urmă țar o tăcere îndelungată. Prin lumina abajurului, Claudia nu mai vedea decît strălucirile puternică a ochilor lui.

— Cum ai ajuns maestrul? Cum ai ajuns să joci atit de bine? Spune-mi și mie ce-ai văzut mai interesant pe unde ai fost...



Desene de VICTOR CUPȘA

El începu să ridă ca un copil.

— Cum am ajuns maestrul? Cind zic „maestrul” mi se pare nu știu cum, spune-mi Albert, așa imi spun prietenii... Am vrut întotdeauna să fiu cel mai bun la tenis de masă. Joc de pe cind eram pînă-nier. Am cîștigat o „Spartachladd” de iarnă. Pe urmă am dat de un antrenor care imi spunea că o să ajung departe (eu, puști, ridicam) fiindcă vreau, fiindcă sint „al dracului de încăpînat”, așa zicea antrenorul meu...

— Ce țercire pe tine, Albert! Puteai să

nu te însciri la facultate... Ce îți trebuie neapărat facultate?

Albert zîmbi stînjinit, se întoarse spre Claudia și clipi încrunțat. Se aprinsă a față și primul gest care îl făcu fu ca să-și treacă mîna prin păr. Ea îl urmări cu atenție.

— Cîntî la pian? schimbă el subiectul discuției brus.

— Dacă aș fi și eu ca tine... stătu ea cu tristețe sinceră. Reveni apoi la întrebarea lui. Da... Vrei să-ți cînt?

Își aduse un scaun lingă el, fiindcă nu voia să-l scoale de pe taburet, și o clipă se reculese, căuțînd în memorie o bucată favorită. Atinse tulburată clepele pianului. O muzică străvezie, ca de cristal înundă odăia. Cind încheie, el bătu din palme imitînd atmosfera din sălile de concert. Ea răspunde la joc, inclînindu-se în fața „publicului”.

Afară, ploaia se risipea în falduri cenușii. Mașinile juceau ca în vis lăstînd în urma lor acele plescînt plăcut al pneurilor ce taie apa. Doar reclamele luminoase aveau un suris strident.

— Ce n-aș da să fiu ca tine... zise ea, reținînd firul discuției.

— Nu înțeleg ce vrei să spui... Oricine poate, numai să vrea. Tu n-ai vrut... Eu am vrut, și acum mă simt ca în copilărie, am vrut din toată inima, de mic, parcă eram bolnav după pasuina mea. Iar acum vreau să fiu inginer chimist și voi fi. Trebuie să vrei și cind vrei munca seamănă cu odihna.

Claudia îl privi în ochi și se pomosorî. Îi păru rău că se pomosorî, îi fu chiar ciudă pe ea pentru acest lucru. Se convinsă că maestrul este un om obișnuit, atit de obișnuit încît nu știe ce să vorbești cu el, și descoperi cu durere între gîndurile ei și acest tinăr o depărtare adîncă.

— Ai prietene? îl întrebă ea.

— Am. Am pe Ioana, am mai multe.

Și Claudia bănuî în cuvintele astea „mai multe” o sinceritate care o descumpănî. Gîndul că o să-și facă prieten zburase de lîngă ea ca o pasăre în noapte. Atunci, descumpanțată, începu să-i povestească ceva din viața ei.

— Cind eram elevă imi doream să învăț o limbă străină, să ajung translatoră și pînă la urmă iată că sint chimista... Parcă mă gîndesc cu tristețe... Și chimia imi place, dar să fiu translatoră și mai mult mi-ar place...

— Ți-am spus adineori... Sint convinsă că dacă ai fi vrut, ai fi ajuns translatoră, dar nu ai vrut, ți-ai pîmbat pe dinaintea gîndurilor doar o fîrîmă din dorința asta... Trebuie să vrei, asta e altceva...

Cuvintele acestea sunau ca o invinuire... Claudia pentru prima oară în viața se văzu singură, mică, departe de părinți, neputincioasă, cu alt chip în fața ei, o altă Claudiel. „Ce vrea să-mi spună?”, se întrebă ea privindu-l.

— Ce ploaie de toamnă... zise el.

Horia Vasilescu

Ieri dimineață, Crișu a intrat în garaj: — O mașină pentru Roman! Cine merge?

Eram mai mulți șoferi acolo. Mardare, însă, ne-a luat-o înainte. Că merge el. Îl gășise venedicla! Auzindu-l, Crișu a zîmbit bucuros și, întorcîndu-se spre noi, ne-a făcut cu ochiul. Adică, ce ziceti voi de Mardare? Nu-i așa că a început să se dea pe brazdă? S-a rîsuicit pe călcîie și s-a îndreptat spre birouri să-și facă formele. Mardare s-a uitat lung în urma lui și parcă a zîmbit. Undeva am simțit o bănuială. L-am rugat să mă lase pe mine să fac cursa asta. N-a vrut. Hm!

Mardare este, cred, singurul om din combinat care nu-l poate suferi pe Crișu, deși acesta este unul dintre cei mai simpatici oameni pe care l-am cunoscut. Mic de statură, cu ochii verzi și neastîmpărați; înainte a fost lăcătuș dar s-a îmbolnăvit de nu știu ce și doctorii l-au oprit să mai lucreze în meserie. Au vrut să-l pensioneze medical, dar Crișu a refuzat. Așa a ajuns delegat Aproximativ. Merge cu noi, cu mașinile prin țară. Bide, chumesc, nu se dă în lături de la un pînărel, iar dacă întâlnește vreo femeie frumoasă întoarce capul, fără sfială, după ea:

— Ți-ți, făcută mai o, domnule!

— Îți place, nea Crișule?

— Imi place, dar nu se uită asta la mine, că-mi e și urît.

Și rîde cu poftă, ca și cind ar fi o mare feteișcă să fi și urît. Iar, în fond, ce-i pasă. Are nevastă, copii. Cind se întoarce de la drum, le cumpără, întotdeauna, cite ceva. Nu mult, nu scump, dar atenția cîntează.

Ei, bine, cu omul acesta, pe care orice șofer e bucuros să-l aibă tovarăș. În drum, Mardare se poartă ca și cum l-ar fi dus-man. Și pentru ce? Pentru o critică...

Cu o lună în urmă, Crișu l-a criticat într-o ședință pe Mardare, că e sperțar: după ce face un transport pentru întreprindere, „repede” unuia niște deșeurii, sau ducă de altu o mobilă. Apoi, că la pasageri ne-trecuți în fața de parcuri și ca să nu se întîlnească cu milițienii de la Circulație, gonește mașina nebușește, pe drumuri ne-umblate, punînd în primejdie viața oamenilor. Mardare tăcea încrunțat, cu nasul în jos. Deodată, s-a sculat și, tot așa, cu nasul în jos, dar tremurînd de furie, i-a răspuns:

— Mîncîni n-ai spus, mă, dar ai trebuit să-ți fie rușine de tine. Ai vorbit și tu ca să te grozăvești față de ăștia-lăi... că nu ierți pe nimeni, dacă greșește cu ceva...

— Chiar așa, a zîmbit Crișu de ideea celui-lalt.

— Du-te, mă, de-aici!

Și Mardare s-a așezat mînios la loc.

De atunci, însă, n-a mai avut nimeni ce să-i zică. Își vedea de treabă. Asta poate și pentru că, după ședința cu prieteni, Crișu mergea numai pe mașina lui. Cind se tregea, celolaltă autoconducător să plece, Crișu se ducea direct la mașina lui Mardare. Se urca în cabină, scoate un pumn de semințe din buzunar și începea să le spargă între dinți. Mardare nici nu se uita la el. Verifica motorul, și cind celolaltă se urnea, pornea și el. Pe drum, Mardare se purta de parcă ar fi fost singur: flutera, se saluta cu alți șoferi, sau plumea cu fetele de pe șosea. Pentru el, Crișu nici nu exista. Și, ca să sublinieze acest lucru, vorbea cu mașina: „Incet, incet, Fetito, tu ce-oi fi vrînd tu să ieși din colcăna, de nu pot să pricep...” Și unde i se parca, poate, că mașina îi răspundea fără respect, se zăbriea la ea: „Hai, hai, nu te obraznici!” Izbucnea apoi în rîs...

După cum observai, în urma acelor scene, în fața lui cîntărea de acestor oameni, s-a produs o schimbare. Crișu cel vesel a devenit poschiar. Iar Mardare, de



UN PUMN DE SEMINTE

cind nu mai e preocupat de „ciubucuri”, are parcă altă inimă, mai ușoară, mai încapătoare pentru ris și glume.

Crișu se întoarce la garaj, gata de drum. Urcă în mașină și începu să spargă semințe. Între timp, Mardare dădea rotă mașinii, lovînd cu piciorul în cauciucuri, verifică obloanele, apoi se așeză bine dispus, la volan. Ne făcu semn cu mîna și apăsînd pe accelerator strigă: „Ferește sîrma!” Mașina ieși pe poartă, singură. A-bia cind am văzut-o îndepărtîndu-se, m-am gîndit că ar fi trebuit să-i spun lui Crișu să se uită șofer. Dar cu siguranță că ar fi ris de mine... Ce, mă, sint fată mare să-mi fie teamă să plec singur cu Mardare, la drum!?

Dintre toți, cred că eu îl cunosc cel mai bine pe Mardare. Este un om greu de citit. Cind crezi că l-ai învățat pe de rost, te trezești că-ți pui întrebările: ce fel de om mai e și asta? La prima vedere, pare că face parte din categoria acelor care care dăcă îl cunosti azi, mîine îți zici: „Unde l-am mai văzut?” Îl uști! Păi, e și normal, dacă n-are nimic bător la ochi. E potrivit de statură, nici gras, nici slab, nu șchioapătă, nu se biblie, iar îmbrăcămîntul îi este din cea mai obișnuită. N-are nici măcar mustață. Pare un om pașnic, calm, prostănac chiar! Eh, dar ce draci zăce în omul ăsta!!!

Să vă spun o întimplare cu el, care o să vă facă să-mi dați dreptate...

Îl știu pe Mardare de cind învățam șoferia pe șantierul de la Govora. Fusesem repartizat în aceeași baracă și dormeam în două paturi suprapuse. El sus și eu jos. Seara întotdeauna aveam discuții cu el. Se uita în pat și-și lăsa piciorarele să atîrne...

— Du-te, mă și spală-te.

— Să fumez țigareta.

Îl vorbeam frumos, îl rugam, că nu vroiam să-mi pun mîinile cu el. Seara de cîntăliți cu gura: „Nu-ți e rușine, Mardare?” El o ținea una și bună: „Ho, mă, că mă duc!” Dar nu se mișca. Atunci imi ieșeam din fire. Mă sculam și-l trăgeam de piciorare, gata-gata să-l iau la bătaie. Pleca la baie injurînd. Scena se repeta seară de seară, în afară de simbătă. Era dintr-un sat vecin și pleca acasă. Venea dimineața după amiază și povestea reîncepea. Mă săturasem să mă tot cert cu el. Într-o zi l-am oprit. Mă privea cu durmîtu...

— Măi Mardare, de ce nu vrei tu...?

— Că-i apa rece și-mi alungă somnul...

— Atunci spală-te îndată după cină.

A mormăit ceva, dar, culmea, a înțeles. N-am mai avut discuții pe tema asta. Cind am învățat să stăpînim volanul, am fost dată amîndoi pe aceeași mașină. Conducem cu schimbul, cind eu, cind el. Fumamă dintr-o țigară, mîncam împreună, iar seara mergeam la bufet și beam cîte o bere. Ne împrietenisem. Ultimele certurile de la început, iar cind ne aminteam

de ele, rîdeam. Într-o simbătă m-a invitat la el acasă. Părinții n-avea, civescuse mai mult singur. Acum îl îngrijea o mătușă, femeie foarte comsecade. Am mîncat, am băut, iar seara, hai la ba! În fața saloului de dans erau cîtiva băieți, prietenii lui. „Vino, să-ți fac cunoștință cu ei!” Ne-am apropiat Mardare a zis doar atit: „Asta-i! Și pleose, tros. M-au luat la bătaie. Dădeau în mine care cum nimeva. Mardare scrișea: „Ți put piciorarele țăraniilor, mă!”

Ce să mă mai apăr? M-au snopit. Noroc că au sărit cei din ba și l-au pus pe fugă... Am plecat țîrî spre șantier. Ah, Mardare, Mardare, ce-o să-ți mai frîng eu ție oasele! Nici prin gînd nu-mi trecea să le spun băieților. L-ar fi călcat în piciorare. Sau, și mai rău, s-ar fi dus la șeful șantierului, să-l dea afară! Și eu — vî s-o parca poste curios dar nu vroiam amare. Îl plăcea șoferia, era singur pe lume. Mă rog, i-aș fi strîcat roșul. Luni — însă —, cind am rămas numai noi doi, l-am bătu măr. Nu prea s-a împotrivit. Știusese cel-ăsteapătă, așa că mi-a zis:

— Crezi că m-ai speriat? Cu bătaia îs învățat, mă! Eu de la tine așteptam altceva!

Auzi neobărzare! El vorbea. I-am mai dat două palme. Cind am rămas singur însă am încercat să descopăr în vorbele lui înțeleșuri ascunse. Dracu știe, n-am găsit nici unul.

Am impresia că întimplarea asta nu trebuia să v-o spun dumneavoastră, ci lui Crișu. Ar fi știut la ce se aștepte din partea lui Mardare. Dar acum e prea tîrziu...

Mașina mergea pe asfalt, Mardare conducea deșagat cu o mîină iar cealaltă ciugulea boabe de strugure, dintr-un ciorchine pus pe bordul mașinii. Cu gura plină, aruncă o glumă unei femei tinere, apoi se strecură cu dibăcie printre două căruțe, sperînd ca și pe insolțitorii lor. La Crișu nitei nu se uită. Nu se uită, dar îl vede în oglindă retrovizivă. Să-și fixat-o în așa fel, încît Crișu începe foarte bine în ea. După fiecare vorbă sau gest, ochii lui Mar-

dare fugeau imediat spre oglindă. Fără să-și dea seama, căuta să afle de pe figura celui-lalt ce impresie îl fac glumele și măiestria cu care conduce. Crișu, însă, se uita drept înainte și spargea semințe. Lua o sămîntă, și-o potrivea între dinți, sămîntă pocnea sec, își lăsa miezul și ușurată zbura pe fereastră. Urma alta și alta...

Aceleași gesturi, necelosi pînă în urmă. Au, au, o să-ți se oprească una în gît, hohmă! Mardare, uitîndu-se încrunțat la delegat. Crezi că am uitat? Eu nu uit nimic, mă! Pe mine dacă mă... Și-a oprit, speriat, gîndurile la jumătate. Nu cumva auzise celălalt? Nu. Sparge semințe mai departe... Începu să ridă în hohote de un popindău care se luase la întrecere cu mașina. Cu ochii umezii de ris, Mardare se întoarse, brus, spre Crișu:

— Da? ce mergi tu numai pe mașina mea, mă?

Crișu păru a nu fi auzit întrebarea. Continuă să spargă semințe, își scutură o coajă de pe pantaloni, cu gîndul ațirea. Mardare îl privi insistînd și vîzînd că celălalt nu-i răspunde, întinse mîna să mai ia un bob de strugure. Dar mîna îl rămase suspendată în aer. Crișu, începu să vorbească liniștit, întretăiat de pauze pentru spartul semințelor:

— Acum cîtiva ani, tata... se apucase de... Fura. I-am spus să se... N-a vrut... Se înghităse cu încă doi... M-am dus la miliție...

Mardare îl privi năuc; nu-i venea să creadă:

— Aiurezi, mă!? L-ai turnat pe tac-tu?! Crișu continuă fără să-l răspundă:

— A luat totul asupra lui... I-au dat un an... Cind l-au dus la închisoare m-a blestemat... Anul trecut l-au eliberat... Foștii lui complici intrau... Făcuseră multe hoții... Aveau de stat cite 15 ani...

— Si ce-i cu asta?

— Nimic...

— Ce vrei să zici, mă?! strigă Mardare.

— N-aiuși? Nimic...

Mardare puse amîndouă mîinile pe volan. Apăsă pe accelerator. Se uită în oglindă, la Crișu: „Urit mai ești, mă! Gîndi Mardare. D-ai nu se uită femeile la tine. Simț ele că ești omul dracului! Dar lasă că te învîț eu mîine, codogule!” Simțea că se înabuse de furie: „Auzi, să-l vîndă și pe taică-su! Îl bat de-l fac grămădă!”

Cu ochii fixați pe panglica șoselei, Mardare trăi în cîteva secunde scena bătaii: Oprește mașina. Îl spune lui Crișu să coboare, să se desmortească. Crișu coborî. Își aprinde o țigară. El se apropie și-l lovește cu mîchia palmei peste gît. Crișu se clătîni. Vrea să raporteze, dar el nu-l lasă: îl repede un pumn în burta. Crișu încetese, se îndoaie și cade mortu. Dă în el fără să se uite, gîndind: „Na, mă, na... Vrei să ajungi mare, dîndu-l pe alții la fund... Na și pentru tac-tu...” Crișu se zbate jos. Cu mîinile nu poate să se mai apere, n-are cum, că nu-l dă răgaz el, Mardare, dar caută să-l oprească cu gura: „Nu mă da Mardare... Eu... O luaseși pe drumul tău! Am vrut să te opresc...” Mardare nu crede o iotă: „Auzi, al dracului ce parșiv e! Cică la mine se gîndea... D-ai se ținea el scali de mine Aicii! las!” Crișu a presimțit, parcă, ce are de gînd. Saltă țafa spre el. E plîmă de singe și praf: „Să nu mă lași aici! Aude Mardare. Ești șofer; legea o să te pedesească!” Aș! Mardare nu se teme de închisoare. Să se învete mîine să-l mai spioneze Crișu i-a ghicit din nou gîndul. Zice: „Crezi că mie nu mi-ar fi plăcut să merg pe mașinile celor-lalți?...” El e om cabine vesele cîntăte... A ta... Așa scriștește Mardare. Bine! Îl mai dă vreo două și se repede la mașină. Crișu întînde mîinile după el, deschide gura să spună ceva, să-l roage dar... Izbucnește în rîs. Mardare îl privește uimit. Omul de jos nu r

„GLOSSE” SAU SENTINȚE?

Porind de la Expoziția tineretului care a avut loc în toamna aceasta, I. Frunzetti, în articolul „Glosse asupra „genurilor” picturii” apărut în *Gazeta Literară* din 21 noiembrie 1963, încearcă să atragă atenția asupra preocupărilor tineretului pentru peisaj, natură moartă etc., preocupări care au dus uneori la rezolvări formale, tehnice. Că rind pictorilor tineri să „ne comunice despre lume și despre ei înșiși, măcar atita cât îngăduie genul”, tov. Frunzetti demonstrează pe parcursul întregului studiu superioritatea compoziției și portretului asupra celorlalte genuri de pictură. Apeluri adresate plasticienilor pentru a aborda mai consecvent și mai profund aceste două genuri ale picturii au mai fost făcute. Nu credem că mai este nevoie să explicităm această necesitate din punct de vedere ideologic și artistic, din punctul de vedere al cerințelor vieții noastre contemporane, al artei realist-socialiste.

Dacă sîntem de acord cu îndemnul formulat în această direcție, unele dintre afirmațiile și observațiile autorului în legătură cu arta plastică ni se par surprinzătoare pentru un critic de pregătire și notorietate a lui I. Frunzetti.

Astfel, după I. Frunzetti, epul este semnul maturizării sensibilității poporului nostru. Atunci, ne întrebăm, liricul nu poate reprezenta decât stări minore ale sensibilității unui popor? Dacă ne gândim că încă a apărut Homer și după aceea Pindar, cinecui lui Igor și apoi Lermontov, cîntecul „Nebelungilor” și mai apoi Lenau. Heine etc. etc., putem să afirmăm, în acest caz, că liricul reprezintă semnul maturizării sensibilității unui popor? Desigur că este interesantă evoluția producției artistice și interferența celor două genuri, epic și liric, dar a trage concluzii categorice, ca cea de mai sus, mi se pare inoportun.

O altă afirmație a criticului: preferința acordată „cîntecului” de artiștii noștri plasticiei peisajului și naturii moarte nu concordă „cu ceea ce își propune să exprime în primul rînd conștiința lor artistică”. Relese de aici că pictorii noștri ar trebui să facă numai compoziții și portrete, iar cultivarea celor două genuri ale picturii, ar constitui o practică ce contravine firii lor. Dar pentru că toate genurile au dreptul la viață,

e bine să se picteze și peisaje și naturi moarte. Acest lucru poate să sînteză în creația pictorului într-o perioadă de „trece” între două virfuri — virfurile sînt compozițiile — devenind astfel simple exerciții pentru „întreținerea condiției artistice” sau „echivalentul vocalizelor pe care le execută cîntăreții ca să-și păstreze suplețea cordelor vocale”. Această opinie care tinde să îngusteze sfera creației plastice, ni se pare cel puțin exagerată. Criticul afirmă, de asemenea, că peisajul și natura moartă nu sînt decît „recuzită a vieții cotidiene”. A deduce valoarea artistică din obiectul înfățișat și nu din realizarea plastică, ni se pare o simplificare.

Același lucru se întîmplă și cu clasificarea genurilor plastice. După I. Frunzetti, compoziția și portretul au valoarea pe care le-o dă subiectul și nu realizarea lor pe plan artistic. Astfel judecînd lucrurile, înseamnă că o compoziție sau un portret realizate mediocru pot fi mai valoroase decît un peisaj bun. Ne face impresia că, aici, criticul confundă peisajul cu simplele exerciții cromatice. Trebuie oare să scotim, în acest caz, ca gen inferior opera lui Ruysdael, Poussin, Lorrain și ceea ce a produs impresionismul? Cezanne, Van Gogh, Seurat, Levitan, Andreescu și alții alții nu sînt decît pictori minori, incapabili să ne redea „senzuri istorice contemporane”? Dacă stabilim valorile plastice după asemenea criterii, ajungem să-l desconsiderăm pe Luchian, pentru că măsura talentului său este concretizată cel mai bine în tablourile în care a pictat flori!

Dar însăși ierarhizarea propusă de tovarășul Frunzetti nu ni se pare fericită, pentru că știința compoziției nu este superioară în compoziția figurativă, — la acest soi de compoziție se referă criticul — și inferioră în compoziția unui peisaj sau a unei naturi moarte.

Dar un peisaj de Rembrandt, de exemplu, are mai multă valoare artistică decît compoziția figurativă a unui contemporan mediocru. Compoziția unei naturi moarte înfîmîră greutăți a căror rezolvare ține numai de știința și talentul artistului, pentru că din cîteva mere și ridichi e greu să faci un tablou admirabil, așa cum a realizat de curînd D. Ghiță într-una din pinzele sale. Calitatea unei compoziții figurative și a unui peisaj ține de ta-

lentul cu care au fost create și pot impresiona amîndouă în egală măsură.

Din afirmațiile lui I. Frunzetti, portretul reiese a fi un gen major al picturii. Fără să contestăm acest lucru, ni se pare că nu trebuie neglijate peisajul și natura moartă, genuri din care putem desprinde în mare măsură sentimentele artistului. Alegerea unui peisaj, coloritul, dispoziția unor obiecte într-o natură statică sînt interesante pentru definirea anumitor trăsături spirituale ale pictorului și, prin aceasta, ale unei epoci. Pictura fiind o formă de exprimare a sufletului omnesc, posibilitățile ei de expresie sînt nelimitate și realizarea lor în plastică ține de temperamentul fiecăruia. Este adevărat că, în societatea noastră, aflată în plină transformare revoluționară, domină elementul epic, care se cere oglindit pe măsura importanței lui în plastică.

Omul nou constituie cauza și scopul unor realizări epocale și efortul constructiv al acestuia trebuie să constituie preocuparea principală a plasticii noastre. Dar, în același timp, nu trebuie neglijate condițiile în care lucrează și în care trăiește el. Peisajul industrial trebuie să fie, ca și compoziția figurativă, una din preocupările majore ale picturii noastre. Pe lîngă acestea, așa cum s-a mai spus în cîteva rînduri, este necesară abordarea peisajului și naturii moarte pentru împodobirea zecilor de mii de apartamente care s-au construit și se vor construi. O compoziție de cîțiva metri pătrați nu poate să se încadreze în mod practic pe pereții unui apartament modern; or, pinzele de dimensiuni reduse, care să creeze o atmosferă plăcută, sînt cele mai indicate, iar dintre genurile de pictură care pot fi tratate cel mai bine pe spații reduse sînt cele care reprezintă flori, peisaje etc.

E adevărat, aceste tablouri trebuie să fie de un înalt nivel artistic pentru că în afară de funcția decorativă ele trebuie să îndeplinească și una educativă: dezvoltarea bunului gust printr-un permanent contact cu pictura de calitate.

Avînd în vedere rolul ideologic în educarea estetică a maselor se cere din partea plasticienilor aceeași dîruire și concentrare în creația lor, indiferent de genul de pictură abordat. Sub acest unghi, clasificarea și ierarhizarea genurilor picturii se refuză unor aprecieri categorice.

Rămîne, desigur, o sarcină pentru artiștii noștri plastici să abordeze în primul rînd acele forme și modalități care sînt mai apte de a oglindi mai profund realitatea noastră socialistă.

M. Neagoe

Monumentele de la Tirgu-Jiu

de AL. ROSETTI

Tirgu Jiu cuprinde trei monumente cu care s-ar putea mîndri orice oraș din lume: Poarta eroilor, Masa tăcerii și Coloana fără sfîrșit, opera sculptorului Constantin Brîncuși.

Monumentele, așezate în două parcuri publice, sînt plasate pe aceeași axă, la suficientă distanță unul de altul pentru a putea fi văzute separat și împreună. Biserica călărită între timp maschează, însă, perspectiva coloanei.

Primum contact cu Poarta eroilor rezervă spectatorului o puternică emoție, de natura sonului resimțit în prezența unei capodopere a artei. Mîntea tulburată de emoție a spectatorului realizează prezența unei fetele care în alb, intruchipare a însuși genului poporului nostru, materializat în această extraordinară creație.

Poarta este un arc de triumf de proporții umane. Pe eel dol stîlp, motivul simbolizînd două figuri întîlțite de profil așezate față în față, formează un cerc, cu marginile în relief. El se repetă pe ceaială față a monumentului și pe cele două laturi. Frontonul, deși foarte lat, nu strîvește eldiorca. El poartă desene derivate de la creațiile în lemn, de un gust perfect, alcătuită o horbă de piatră.

Masa tăcerii, un arc de piatră masivă, este înconjurată de scame de o formă originală; jumătăți de sferă ovale puse, două câte două, cap la cap. Monumentul este așezat aproape de malul înalt al Jiului, care scindează în vale.

Aceste trei monumente, opera unui artist genial, iese din mediul țărănesc, deschid folclorul nostru porțile artei universale.

N. B. Din respect pentru aceste trei monumente unice, recomandăm scuterea firilor electrice din fața Porții, suprimarea rondului de flori, care maschează perspectiva mesei, mutarea bisericii din fața coloanei și suprimarea gardului de beton și porțile de lemn (vepsite în verde), care ascund baza coloanei.

Dominanta expoziției o constituie seninătatea. Nici un accent dramatic, nici o notă de patos, frecvențe în unele expoziții de sculptură, nu tulbură sobrietatea lucrărilor.

Elementele Floricai Ioan stă în acordul motivului cu mijloacele de realizare, ceea ce dovedește o aprecieabilă practică și o cunoaștere a

posibilităților proprii. Astfel, formele ample și decorative sînt temperate cu căldură și reduse la cerințele subiectului. „Maternitate”, „De ziua mamei” și „Tinerete” sînt caracteristice în acest sens. O grație, un specific feminin imbra. că aceste lucrări într-o suprafață sensibilă unecori însă prea egală, ceea ce duce la monotonia. În extrema opusă se situează portretul „Creangă”, încadrat de grafisme de prisos, care

Vero Lungu

bagatelizează formele masive concordante cu tema. Această deficiență este mai vizibilă în portretul „Enescu”, unde geometrizarea planurilor sărăcește forma. În relief, „Șantier” compoziția inexpressivă prejudiciază ansamblul, frumos tratat ca suprafață. Din acest punct de vedere, relieful în lemn „Floarea soarelui” este mult mai izbucit.

„Ciebanul colectiv” cioplit în travertin și nudul în marmură, două lucrări opuse ca factură și conținut, dovedesc stăduința autoarei de a găsi soluții plastice adecvate subiectului. În acest spirit sînt realizate relieful „Familia”, desăfurat pe un volum cilindric, portretele de copii sau lucrarea „Cules”, în teracotă.

În expoziție mai figurează o serie de desene în tuș, în majoritate, studii pentru compoziție, pătrunse de aceeași sensibilitate care ne relevă și calitățile de desenator ale autoarei.

Din cele 27 de lucrări expuse, 21 sînt executate în „materiale definitive”: bronz, piatră, marmură, ciment, lemn sau metal (materiale care implică dificultăți sporite față de modelajul în lut), imprimînd expoziției o notă de varietate și maturitate.

Pavel Blindu

În cercetarea creației pictorului Traian Brădeanu se înlează de obicei asupra activității și calităților lui de desenator și această primă atenție acordată graficeii lui nu este întîmplătoare. Prima expoziție personală, în 1957, la numai un an de la absolvirea Institutului, a fost consacrată desenelor. Cu această ocazie artistul s-a afirmat ca un grafician virtuos, dotat cu sensibilitate și originalitate.

În expoziția personală recentă, grafică lui a ocupat un loc important. Acest prestigiu l-a cucerit prin ilustrarea a numeroși autori, dintre care: Robreanu, D. Anghel, Endriscu, Sabia. În acest domeniu, Brădeanu se afirmă nu ca un ilustrator de carte propriu zis, ci ca un ilustrator al vieții pe lîna unei cărți. Observator atent și sensibil, artistul surprinde aspectele vieții în intimitatea lor și înregistrează particularitatea momentului. Acesta este secretul forței evocatoare a ilustrațiilor lui, iar virtuozitatea de desenator, departe de a fi ușurință, este rodul efortului permanent de selecție a mijloacelor de exprimare și a deselor reveniri pe aceeași temă.

Talentul remarcabil de desenator în cazul lui Brădeanu constituie o completare a personalității lui, pentru că Brădeanu este în primul rînd pictor, alți prin formele cit și prin construcția sufletească sensibil și receptiv, dotat cu un pronunțat simț coloristic, se bucură de o fericită organizare interioră și de echilbru moral, calități de care este conștient și pe

Aurel Moraru



AL. CIUCURENCU: TULCEA

OMUL SINE QUA NON

La prima vedere pare un om ca toți oamenii. Pare numai, căci nu este și nici nu vrea să fie. Cu ceilalți oameni nu are comun decît inventarul anatomic și acesta puțin dres. De pildă, capul. În cazul cînd nu prezintă nici o particularitate exterioră este completat cu barbă (cioc, scandinav, celretă), în podidul celor ce susțin că „la cap își trebuie minte și nu barbă”. E și asta o simplă părere, la urma urmei. Așa am putea să găsim destule curamuri și în felul său de a se îmbrăca, dar asta nu este esențial, îmbrăcămîntea fiind numai o consecință a felului de a gîndi, cum s-ar spune — o oglindă a capului.

Snobul, pentru că de dumnealui e vorba, trebuie privit în raport cu obiectul pasiunii lui, cu calul lui de bătaie. Să luăm, de pildă, un snob amator de artă plastică, pentru că și au și artele plastice „faliții” lor. Și de ce nu ar avea? Are și muzica și literatura și sportul, într-un cuvînt nimic mai firesc. Notăm că nu trebuie confundat cu marele public amator de artă de care, de altfel, se deosebește fundamental. Mare consumator de artă, cafea și suetă, snobul se ridică esthistic deasupra amatorilor de rînd. Erudiția lui împovărăte de sentințe categorice, axiome, verdicte și anecdote pe temă cu care alimentează conversațiile improvizate, dovedește că el are arta aici (a se vedea degetul mic). Pentru el, un tablou, de pildă, nu reprezintă decît un paravan în spatele căruia se muncеște să descopere prejudecățile sale pe care se grăbește să le impună altora ca rețetele cele mai verificate.

Aici se simte ca la el această aici, unde pină și artiștii bișbie, dovădi că nici el nu are arta aici (a se ve-

dea tot degetul mic). Prezența lui în intimitatea artistului e providențială. Inzestrat cu opinii și vocabular de specialitate, se simte capabil și ține moriș să influențeze pină la determinarea concepției unui artist. Devine critic de artă ad-hoc consideră legitim să fie chemat peste tot. E moașa care se vrea de față oriunde se naște noul. (Unii spun cu ingratitudine: „ca musca la arat”).

După un eșec, bineînțeles că nu capitulează, cel mult își mută vadaul. Chestie de structură! O întîlnire cu el îți dă întotdeauna sentimentul paradoxal că timpul trece înec și că ești în întîrziere. Dacă ești numai amator de artă, scapi cu o simplă dizertație, dar în cazul în care ai ghinionul să te confunde cu un pictor sau sculptor, situația

se complică. Snobul se hăzardează în descoperirea ta, pentru că marea lui slăbiciune sînt descoperirile. În această privință e maniac. A descoperi pină acum arta populară, țigările Pall Mall, Ossacip, microbarul, revelații provizorii pină la noua descoperire care speră să îi fie tu. Da, tu, pentru că ești un geniu. El te-a descoperit. Și dacă totuși, pină la urmă nu-ți pare interesant, te lasă și se întoarce la descoperirea lui anterioară: „Un oarecare. E o descoperire recentă, făcută la cinematograful, care i-a modificat optica cu un număr substanțial de dioptrii.”

Snobul... Dictionarul Limbii Romine Contemporane îi prezintă ca pe un simplu admirator, fără discernămint și exagerat a tot ce e la modă.

„Fie, se consolează el, nu este singura nedreptate prin care societatea se face vinovată față de cei ieșiți din comun.”

Val. Chendea

AUREL NEDEL

Pictorul Aurel Nedel se află la prima expoziție personală. Nu este debutant. În ultimii 8 ani, lucrările sale au putut fi văzute în multe expoziții din țară și străinătate. Modest, exigent cu sine, A. Nedel nu „se arată” niciodată fără să trieze lucrurile autentice de cele care țin de simplă abilitate, sau de unele concesii făcute spectaculosului.

El merge înec pe linia unei evoluții sigure, fără a-și „arde” etapele, dar și fără a le exagera. Expoziția însăși conduce la această constatare. De la „Portret de fată”, realizat cu mulți ani în urmă, pină la „Peisaj pe Siret”, lucrat recent, calea parcursă este semnificativă. Oriunde s-ar găsi pe această cale, A. Nedel rămîne, în genere, egal cu sine. Firesc în evoluția sa, el pare continuu stăpînit de necesitatea căutărilor spre a oglindi realitatea în întregă ei complexitate.

Subiectele sînt culese (mai cu seamă, alese) din tot ceea ce poate oferi viața noastră de azi. De la „Portret de adolescentă” la remarcabilul „Portret al unui prieten”, de la „Oțelul hunedorean” la delicatele „Flori violete”, de la „Natura statică în cărți”, la „Fabrica de chereștea”, universul lui se înfățișează divers și actual.

În toate aceste lucrări — și în deosebi în numeroasele portrete — artistul se arată preocupat de ceea ce este ca-

Vero Lungu

FLORICA IOAN

Dominanta expoziției o constituie seninătatea. Nici un accent dramatic, nici o notă de patos, frecvențe în unele expoziții de sculptură, nu tulbură sobrietatea lucrărilor.

Elementele Floricai Ioan stă în acordul motivului cu mijloacele de realizare, ceea ce dovedește o aprecieabilă practică și o cunoaștere a

posibilităților proprii. Astfel, formele ample și decorative sînt temperate cu căldură și reduse la cerințele subiectului. „Maternitate”, „De ziua mamei” și „Tinerete” sînt caracteristice în acest sens. O grație, un specific feminin imbra. că aceste lucrări într-o suprafață sensibilă unecori însă prea egală, ceea ce duce la monotonia. În extrema opusă se situează portretul „Creangă”, încadrat de grafisme de prisos, care

Vero Lungu

TRAIAN BRĂDEANU

În cercetarea creației pictorului Traian Brădeanu se înlează de obicei asupra activității și calităților lui de desenator și această primă atenție acordată graficeii lui nu este întîmplătoare. Prima expoziție personală, în 1957, la numai un an de la absolvirea Institutului, a fost consacrată desenelor. Cu această ocazie artistul s-a afirmat ca un grafician virtuos, dotat cu sensibilitate și originalitate.

În expoziția personală recentă, grafică lui a ocupat un loc important. Acest prestigiu l-a cucerit prin ilustrarea a numeroși autori, dintre care: Robreanu, D. Anghel, Endriscu, Sabia. În acest domeniu, Brădeanu se afirmă nu ca un ilustrator de carte propriu zis, ci ca un ilustrator al vieții pe lîna unei cărți. Observator atent și sensibil, artistul surprinde aspectele vieții în intimitatea lor și înregistrează particularitatea momentului. Acesta este secretul forței evocatoare a ilustrațiilor lui, iar virtuozitatea de desenator, departe de a fi ușurință, este rodul efortului permanent de selecție a mijloacelor de exprimare și a deselor reveniri pe aceeași temă.

Talentul remarcabil de desenator în cazul lui Brădeanu constituie o completare a personalității lui, pentru că Brădeanu este în primul rînd pictor, alți prin formele cit și prin construcția sufletească sensibil și receptiv, dotat cu un pronunțat simț coloristic, se bucură de o fericită organizare interioră și de echilbru moral, calități de care este conștient și pe

Aurel Moraru

AUREL NEDEL
PORTRET DE FATĂ



